

NIELS ØRGAARD

Betalingsstandsningensreformen
af 1984

JURIST- OG ØKONOMFORBUNDETS FORLAG

Betalingsstandsningsreformen af 1984

1. udgave, 1. oplag

© Jurist- og Økonomforbundet

er sat med Times og trykt hos

Nørhaven Bogtrykkeri a/s, Viborg

Omslaget er tilrettelagt af Ib Jørgensen

Printed in Denmark 1984

ISBN 87-574-4100-6

Indhold

Kapitel 1. Betalingsstandsningensinstituttet	7
Kapitel 2. Fristdagen	21
Kapitel 3. Betalingsstandsningensbetingelser	30
Kapitel 4. Betalingsstandsningensperioden	44
Kapitel 5. Tilsyn	57
Kapitel 6. Kreditorudvalg	77
Kapitel 7. Kreditorpositioner	85
Kapitel 8. Dispositioner	107
Bogdata og bogforkortelser	124
Sagregister	125

KAPITEL 1

Betalingsstandsning sinstituttet

Ved lov nr. 187 af 9. maj 1984 om ændring af konkursloven, gælds-brevsloven og lov om retsafgifter blev der gennemført en ny version af betalingsstandsning sinstituttet i konkurslovens kapitel 2 og som afsnit IV i konkursloven indsat helt nye regler om gældssanering. Loven, som bærer undertitlen »Betalingsstandsning, gælds-sanering m.v.«, og som tillige indeholder en række spredte ændringer og justeringer andre steder i konkursloven og i anden tilgræn-sende lovgivning (gælds-brevsloven og retsafgiftsloven), bygger på henholdsvis Betænkning om betalingsstandsning (983/1983) og Be-tænkning om gældssanering (957/1982).¹ At betalingsstandsning-sreformen og introduktionen af gældssanering sinstituttet rent lov-teknisk er koblet sammen, må i øvrigt betragtes som en tilfældig-hed.

Betalingsstandsning sinstituttet blev introduceret i dansk ret med den gennemgribende reform, som resulterede i konkursloven af 1977, og som dermed definitivt fjernede den oprindelige konkurs-lov (lov nr. 51 af 25. marts 1872) fra den juridiske scene. Startskud-det til reformen gik allerede i 1930, da der blev nedsat en kommis-sion med det hverv at overveje spørgsmålene om revision af de gæl-dende regler om konkurs og akkord og om indførelse af lovregler angående likvidation samt eventuelt at udarbejde forslag til foran-dring i lovgivningen på det anførte område. Kommissionen afgav i 1941 betænkning med titlen »Udkast til Lov om Gældsordning«.

¹ Ikrafttrædelsesdatoen er i lovens § 4, stk. 1, fastsat til den 1. juli 1984. Hvis anmel-delse om betalingsstandsning eller begæring om konkurs er indgivet til skifteret-ten inden lovens ikrafttræden, skal de hidtil gældende regler dog efter overgangs-bestemmelsen i § 4, stk. 2, anvendes, og efter overgangsbestemmelsen i § 4, stk. 3, skal de hidtil gældende regler anvendes på modregning mellem fordringer, som begge er erhvervet inden lovens ikrafttræden.

Udkastet blev imidlertid mødt med kritik og førte ikke til fremsættelse af lovforslag. Reformarbejdet blev genoptaget, da justitsministeriet i 1958 nedsatte et udvalg, der fik til opgave i samråd med de tilsvarende udvalg i de andre nordiske lande at overveje og stille forslag om en revision af de gældende regler om konkurs og akkord og de dermed i forbindelse stående spørgsmål. Konkurslovsudvalget afgav i 1966 delbetænkning om konkursordningen (Betænkning I – 423/1966). Betænkningens udkast gav anledning til lov nr. 332 af 18. juni 1969, hvorved de gamle konkursprivilegier i det væsentlige blev afskaffet, og lov nr. 333 af samme dato, som stort set ophævede de hidtidige lovbestemte panterettigheder for offentlige krav. I 1971 afgav konkurslovsudvalget slutbetænkning (Betænkning II – 606/1971), som indeholdt udkast til lov om konkurs og akkord. Da udkastets regler om betalingsstandsning som følge af den økonomiske udvikling havde fået særlig aktualitet, blev disse regler ved lov nr. 266 af 26. juni 1975 indføjet i konkursloven af 1872. Slutstenen på det omfattende og langvarige reformarbejde blev lagt med konkursloven af 1977, hvorved konkurslovsudvalgets udkast med en række mindre justeringer i fuldt omfang blev ført ud i livet.

Betalingsstandsningensinstituttet har ingen umiddelbar pendant i den gamle konkursordning. De hidtidige og oprindelige regler om betalingsstandsning i konkurslovens kapitel 2 bygger imidlertid på det system, der i den skifteretlige litteratur efterhånden var blevet opstillet med spinkel hjemmel i bestemmelserne i § 48 a og § 50 i den gamle konkurslov om henholdsvis udsættelse med behandlingen af en konkursbegæring og tidspunktet for konkursens retsvirkninger, men som i praksis næppe fungerede helt som forudsat i de teoretiske fremstillinger. Kommissionsudkastet fra 1941 indeholdt et delvis obligatorisk regelsæt om et betalingsstandsning- og et gældsordningsstadium. Konkurslovsudvalget fandt imidlertid ikke dette – fra første færd kritiserede – regelsæt egnet til genoptagelse. I stedet søgte udvalget at opbygge et enkelt og uformelt betalingsstandsningssystem.²

² Jfr. nærmere *Betalingsstandsning* s. 8 ff om de historiske forudsætninger for konkurslovsudvalgets version af betalingsstandsningssystemet.

Formålet med betalingsstandsning sinstituttet var at skabe lov-mæssig støtte for forsøg på at afværge konkurs til fordel for frivillige gældsordninger. I justitsministeriets bemærkninger til 1975-loven, hvorved reglerne om betalingsstandsning under indtryk af de utvetydige symptomer på økonomisk krise blev indsat i konkursloven af 1872, hedder det således, at lovforslaget »i første række [tilsigter] at begrænse antallet af konkurser og insolvente likvidationer ved at forbedre mulighederne for at tilvejebringe en mindelig ordening med den konkurstruede virksomheds kreditorer«. ³ Skønt opbygget med henblik på tilvejebringelse af frivillige gældsordninger var betalingsstandsningssystemet imidlertid – med ganske få forvridninger – et rimeligt velegnet redskab til forberedelse af forhandling om tvangsakkord. ⁴

Konkursbetænkningen og dermed også konkursloven bærer på mange punkter præg af at være skrevet i en tid, hvor økonomiske sammenbrud ikke var en daglig foreteelse i erhvervslivet. ⁵ Det er således nemt at konstatere, at det praktiske afsæt for konkurslovsudvalgets ræsonnementer gennemgående har været en beskeden og overskuelig enkeltmandsvirksomhed. ⁶ Med debut i en tid, hvor virksomheder af næsten enhver art og størrelse måtte møde op som klienter i insolvensbehandlingssystemet, er det derfor ikke mærkeligt, at dele af loven ikke helt kunne holde til presset. Mest markant er det, at reglerne om betalingsstandsning ikke kunne leve op til lovgiverens intentioner. Noget lignende gælder imidlertid utvivlsomt – om end mindre massivt og måske navnlig mindre åbenbart – andre dele af konkursloven. *F.eks.* er reglerne i lovens kapitel 7 (§§ 53–63) om gensidigt bebyrdende aftaler sammenholdt med realiteternes verden vistnok temmelig langt fra det optimale. Disse regler er modelleret over løsørekøb med en række specielle regler for aftaler om løbende ydelser (§ 56, stk. 2, og § 57, stk. 2) og aftaler om vedvarende retsforhold (§ 61) samt for erhvervslejemål (§ 62) og arbejdsforhold (§ 63), men tilsigter alligevel som udgangspunkt at

3 Jfr. Folketingstidende 1974/75, 2. samling, tillæg A sp. 3985.

4 Jfr. nærmere *Tvangsakkord* s. 65 ff.

5 Jfr. herved *Mogens Munch*: U1983B.357.

6 Jfr. *f.eks.* konkursbetænkningen s. 59.

skulle kunne anvendes på alle mulige andre kontraktforhold som f.eks. entreprise-, selskabs- og leasingforhold.⁷

Betalingsstandsning sinstitutet er et redskab eller en rampe, som kan benyttes med henblik på et eller andet resultat. Anmeldt betalingsstandsning er ikke i sig selv et resultat eller en form for insolvensbehandling. Bortset fra gældssanering, som er uden umiddelbar relevans for erhvervsvirksomheder, er de konkurslovsregulerede resultater af anmeldt betalingsstandsning enten tvangsakkord eller konkurs. Trods anbragt i konkursloven er sigtet med betalingsstandsning reglerne imidlertid at give baggrund for tilvejebringelse af frivillige gældsordninger. Denne paradoksale kendsgerning er måske hovedskavanken i idégrundlaget bag disse regler. Opbygget med henblik på tvangsakkord ville betalingsstandsningssystemet formentlig – uden tab af evnen til at danne redskab for tilvejebringelse af frivillige ordninger – betragtet som helhed være blevet mere harmonisk. Kritikken mod det komplicerede og bureaukratiske system, kommissionsudkastet fra 1941 indeholdt, har sikkert spillet en rolle for konkurslovsudvalgets idémæssige forkærlighed for et system møntet på frivillige gældsordninger fremfor et system opbygget til brug for forberedelse af forhandling om tvangsakkord.⁸

Sammenholdt med justitsministeriets indledningsbemærkninger til 1975-forslaget, hvor betalingsstandsning sinstitutet nærmest blev markedsført som retssystemets svar på den økonomiske krise, blev det praktiske resultat temmelig pauvert. Det viste sig nemlig hurtigt, at anmeldt betalingsstandsning kun sjældent førte til rekon-

7 Vanskelighederne ved at indpasse leasingkontrakter i kapitel 7-systemet og dette systems motiver demonstreres af landsretsdommene i U 1981.339 og U 1983.813. Reglerne i kapitel 7 giver f.eks. heller ikke sikkert udslag i relation til panteretsaftaler, jfr. herved *Niels Ørgaard*: *Juristen* 1979.133. Jfr. i øvrigt om § 53-sikkerhedsventilen »hvis ikke andet følger ... af vedkommende retsforholds beskaffenhed«, *Gomard*: *Tillæg til obligationsretten* s. 13 med note 12 samt *Mogens Munch*: *Konkursloven* s. 259ff og *samme* U 1981B.163.

8 Jfr. konkursbetænkningen s. 61 og – om end udtrykt noget anderledes – *Mogens Munch*: U 1983B.357.

struktion eller frivillig gældsordning i det hele taget.⁹ Værrer var det, at anmeldt betalingsstandsning i betydeligt omfang blev brugt som ramme for uformel likvidation – d.v.s. likvidation *uden* konkurs og *uden* samtlige kreditorers samtykke. Denne brug af betalingsstandsning sinstituttet, som utvivlsomt afspejler en modvilje mod konkursbureaukratiet, er mindre heldig. Betalingsstandsning sinstituttet er en rampe og ikke en form for insolvensbehandling. Insolvenslikvidation uden kreditorernes enstemmige samtykke bør ske enten i form af konkurs eller som tvangsakkord (konkurslovens § 157, nr. 2). Er kreditorerne *enige* om likvidation uden om de konkurslovsregulerede former, er en sådan ordning naturligvis – bortset fra risikoen for glemte kreditorer – ubetænkelig, hvad enten der er tale om likvidation med eller uden gældssanering for skyldneren.¹⁰ I de senere år har tendensen til uformel likvidation under betalingsstandsning – bortset fra virksomheder uden (væsentlige) ubehæftede aktiver, hvor konkurs er et meningsløst retsmiddel – utvivlsomt været faldende. I øvrigt var det velsagtens som følge af betalingsstandsning sinstitutts dårlige omdømme en overgang moderne med uanmeldt eller såkaldt stille betalingsstandsning.¹¹ Også tendensen hertil har utvivlsomt i de senere år været faldende.¹²

Betalingsstandsning sinstituttet har i (kvantitativt) begrænset omfang været benyttet til rekonstruktion med selskabsdannelse eller salg af skyldnerens virksomhed som krumtap.¹³ Denne anvendelse, som ikke harmonerer med betalingsstandsning reglerne, og som konkurslovsudvalget – hvad der udvalgets idégrundlag taget i betragtning ikke er mærkværdigt – ikke havde forudset, vil kunne

9 Jfr. herved og til andre bemærkninger om de praktiske resultater *Betalingsstandsning* s. 267 ff og betalingsstandsning betænkningen s. 63 ff.

10 Jfr. herved *Mogens Munch*: U1983B.358.

11 Jfr. herved *Betalingsstandsning* s. 67 f.

12 I en dom afsagt af Vestre Landsret den 9. maj 1980 (1444/1979 – 7. afd.) blev en advokat, der havde medvirket ved en stille betalingsstandsning, pålagt personligt ansvar for en gældspost opstået i betalingsstandsning perioden.

13 Ved en enkeltmandsvirksomhed kan en likvidationsakkord (§ 157, nr. 2) være et velegnet instrument til denne manøvre, jfr. herved *Tvangsakkord* s. 16.

rammes af omstødelsesreglen i konkurslovens § 72.¹⁴ I professionelt tilvejebragte ordninger er omstødelsesrisikoen imidlertid særdeles behersket, idet omstødelse i så fald med stor sikkerhed vil forringe kreditorernes dividende. Omstødelsesrisikoen kan tages i ed ved at betinge rekonstruktionsaftalen af, at det senere konkursbo afstår fra at kræve omstødelse. At rekonstruktion efter denne devise ikke altid lige så godt kan gennemføres under konkurs, hænger sammen med det (uundgåelige) tidsinterval mellem konkursdekretets afsigelse og etablering af et handlekraftigt bostyre (valg af kurator).

I de første år førte anmeldt betalingsstandsning kun sjældent til åbning af forhandling om tvangsakkord, hvilket sikkert hang sammen med, at tvangsakkordinstitutet i en lang periode havde hørt til blandt de ubrugte rekvisitter i insolvensretten. Efterhånden som den generelle økonomiske krise udviklede sig, kom tvangsakkordinstitutet imidlertid (igen) til ære og værdighed. For en virksomhed med massive økonomiske vanskeligheder er tvangsakkord nemlig i almindelighed det eneste tænkelige alternativ til konkurs.¹⁵ Ganske vist er det blevet hævdet, at tvangsakkordreglernes funktion i det væsentlige er at virke som model eller løftestang for frivillige gældsordninger. Denne filosofi går ud på, at et forslag til gældsordning opstillet i overensstemmelse med reglerne om tvangsakkord kan føres ud i livet som en frivillig ordning, hvis forslaget har opnået tilslutning fra det flertal af kreditorer, som kræves til vedtagelse af en tvangsakkord, idet det modvillige mindretal i så fald vil kunne se fornuften i at tilslutte sig frivilligt. Model- og løftestangsfilosofien har imidlertid – måske med undtagelse af virksomheder med en begrænset kreds af (velvillige) kreditorer – vist sig ikke at slå

14 I bemærkningerne (Folketingstidende 1974/75, 2. samling, tillæg A sp. 4002) til omstødelsesundtagelsen for dispositioner nødvendige »af hensyn til rimelig vareretagelse af fordringshavernes fælles interesser«, som blev indsat af justitsministeriet, hedder det dog, at »det [f.eks.] kan blive nødvendigt at tage hurtigt stilling til et fordelagtigt tilbud om køb af virksomheden eller en del af denne«, jfr. nærmere *Betalingsstandsning* s. 234 f.

15 Selskabsdannelses-/salgsmodellen er ikke – hvad enten der er tale om et selskab eller en enkeltmandsvirksomhed – *i sig selv* egnet til at afværge konkurs for den hidtidige indehaver.

til. Dels er den direkte anvendelse af tvangsakkordreglerne mindre besværlig og navnlig mere sikker end den indirekte løftestangseffekt, og dels kan der nemt optræde kreditorer, som er immune over for løftestangstankegangen.¹⁶ Under hensyn til, at betalingsstandsningssystemet var udformet således, at det uden vanskeligheder kunne benyttes til forberedelse af forhandling om tvangsakkord, var den omstændighed, at det i praksis viste sig, at tvangsakkord og ikke – som antaget af konkurslovsudvalget – frivillig akkord var det realistiske alternativ til konkurs, dog i sig selv til at leve med.

Anmeldt betalingsstandsning er ofte blevet benyttet som forløber for konkurs i den forstand, at betalingsstandsningsperioden bruges til at forberede konkurs. En sådan forlods bobehandling harmonerer ikke med betalingsstandsningsreglernes indhold og formål. Er der tale om en blot nogenlunde stor virksomhed, kan det imidlertid – bl. a. under hensyn til det ledelsesmæssige vakuum, der (nødvendigvis) opstår i tiden mellem konkursdekretets afsigelse og etableringen af endeligt bostyre – være hensigtsmæssigt at påbegynde og måske gennemføre en væsentlig del af bobehandlingen – f.eks. i form af salg af virksomheden eller dele af virksomheden – under anmeldt betalingsstandsning. Denne form for misbrug, som afspejler en svaghed ved konkursinstituttet, og som en fordringhaver i øvrigt – udsættelsesreglen i § 24 taget efter ordene – vil kunne blokere med en konkursbegæring, kan dog set fra en praktisk synsvinkel knap nok kritiseres.

Anmeldt betalingsstandsning kan munde ud i en frivillig gældsordning, åbning af forhandling om tvangsakkord, uformel likvidation eller konkurs (enten som resultat af et mislykket forsøg på tilvejebringelse af en gældsordning for skyldneren eller som afslutning på en mere eller mindre vidtgående forlods bobehandling). Af disse muligheder er alene uformel likvidation – d.v.s. afvikling uden konkurs og uden kreditorernes samtykke – i sig selv betænkelig. Meget tyder imidlertid på, at uformel afvikling efterhånden typisk kun gennemføres i tilfælde, hvor virksomheden savner ubehæftede aktiver, og hvor egentlig insolvensbehandling derfor er meningsløs. Det ser således ud til, at betalingsstandsningssystemet –

¹⁶ Jfr. nærmere *Tvangsakkord* s. 9f og s. 113ff.

efter en noget usikker start – har været på vej mod en fornuftig placering i det insolvensretlige apparatur. I denne forbindelse er det af mindre betydning, at det viste sig, at tvangsakkord og ikke frivillig akkord er det realistiske alternativ til konkurs.

At betalingsstandsningssystemet ikke har kunnet leve op til den ambitiøse målsætning – »at begrænse antallet af konkuser« – i justitsministeriets bemærkninger til 1975-loven, hænger utvivlsomt til en vis grad, men også kun til en vis grad sammen med, at systemet fra konkurslovsudvalgets side var gearet til anvendelse på små virksomheder. Det må nemlig i det hele taget betragtes som tvivlsomt, om konkurslovgivningen er egnet som instrument til redning af virksomheder. En virksomhed, der er kommet i så gennemgribende økonomiske vanskeligheder, at den er villig til at lade sig indrullere i det formaliserede insolvensbehandlingssystem, vil i reglen økonomisk såvel som ledelsesmæssigt være så svagt funderet, at den ikke står til at redde. Hermed er ikke sagt, at konkurslovgivningen ikke bør indeholde rekonstruktions- og saneringsredskaber, men blot pointeret, at denne del af lovgivningen ikke kan bruges som led i en systematisk og konstruktiv erhvervs politik. Insolvensbehandlingssystemet er med logisk ubønhørighed først og fremmest bedemandsværktøj.¹⁷

Under indtryk af kritikken mod reglerne om betalingsstandsning nedsatte justitsministeriet i 1981 det udvalg, hvis betænkning ligger til grund for betalingsstandsningssdelen af 1984-reformen. Udvalget fik til opgave at »gennemgå konkurslovens betalingsstandsningssregler og overveje, hvorvidt der er behov for at gennemføre ændringer med henblik på at give kreditorerne mulighed for en større indflydelse på forløbet af anmeldte betalingsstandsninger og i givet fald komme med forslag til sådanne ændringer«. Efter kommissoriet kunne udvalget tillige tage andre konkursretlige spørgsmål op til overvejelse. Senere fik udvalget som følge af dommen i U 1982.538, hvor Højesteret kom frem til det resultat, at toldvæse-

17 Virksomhedsrekonstruktioner sker (selvsagt) i almindelighed uden (anmeldelse om) betalingsstandsning, jfr. herved om rekonstruktion af virksomheder med økonomiske problemer *Jørgen Kjældgaard, Ole Finn Nielsen og Jacob Nørager-Nielsen* i Artikler om konkurs og tvangsakkord s. 13 ff.

net kunne benytte et såkaldt negativt momstilsvær opstået under betalingsstandsning til modregning i krav erhvervet tidligere, som tillæg det hverv at overveje konkurslovens regler om modregning. Betalingsstandsningensudvalgets arbejde resulterede i et udkast til ændring af reglerne om betalingsstandsning og enkelte andre regler i konkursloven med tilknytning til betalingsstandsningssystemet samt – i overensstemmelse med det specielle opdrag foranlediget af højesteretsdommen i U 1982.538 – udkast til justering af konkurslovens regler om modregning.¹⁸ Med en række mere eller mindre betydningsfulde korrektioner blev udvalgets udkast gennemført som den ene del af dobbeltreformen af 1984.¹⁹

Udvalgets præliminære overvejelser gik på, om betalingsstandsningensreglerne burde opretholdes, eller om udsættelsesreglen i konkurslovens § 24 i stedet for burde udbygges. Disse overvejelser, som fremstår temmelig summariske i betænkningen, resulterede i, at udvalget foreslog »betalingsstandsning opretholdt som særligt reguleret i konkursloven, men således at reglerne styrkes og ændres på væsentlige punkter for at imødekomme den vægtige kritik, der har været rettet mod de nugældende regler.«²⁰ Udvalget opgav

18 Uden for disse rammer stillede udvalget forslag til nye regler i konkurslovens § 87 om fortrinsret for rimelige omkostninger i forbindelse med bestræbelser for realisation i konkurs af pantsatte aktiver.

19 Som erfaringsudbygning afholdt udvalget et møde med repræsentanter for en række erhvervsorganisationer, hvis synspunkter blev inddraget i arbejdet. Til brug for udvalgets overvejelser blev der tillige blandt et udsnit af landets skifteretter gennemført en spørgeskemaundersøgelse, hvoraf resultaterne er optrykt som bilag til betænkningen. En sådan undersøgelse kan være egnet til at fundere eller illustrere en teoretisk analyse, men giver ikke i sig selv grundlag for udkast til nye regler, jfr. herved *Betalingsstandsning* s. 5 ff med redegørelse for en nogenlunde tilsvarende undersøgelse.

20 Jfr. betænkningen s. 8 f. Udvalgets overvejelser er gengivet således: »De organisationer, udvalget har haft kontakt med, har udtalt sig positivt om instituttet. De – ofte på forhånd spinkle – chancer, der kan være for at nå frem til en ordening med kreditorerne uden konkurs, bør ikke belastes med det ubehag, der for skyldneren er forbundet med ordet »konkurs«. Inden for de retlige institutter, som regulerer forholdet mellem en debitor og dennes kreditorer, kan den legalt regulerede betalingsstandsning efter udvalgets opfattelse da også finde en rimelig placering i de ikke på forhånd håbløse tilfælde som et forstadium til rekonstruktioner, moratorier, akkorder m.v.«

imidlertid at opstille et bestemt idégrundlag for betalingsstandsningensinstituttet og fandt det end ikke muligt at »formulere en brugbar skillelinie mellem acceptable og uacceptable afviklinger i betalingsstandsning«. ²¹ I stedet for hagede udvalget sig fast i kommissoriets markering af det mulige behov for øget kreditorindflydelse og udformede under dette – umiddelbart tilforladelige – motto sit lovudkast. Hermed fik udvalget sat dilemmaet mellem på den ene side gældsordningshensynet og på den anden side konkurshensynet i skygge. ²² Udtrykt anderledes er udvalget med udgangspunkt i hensynet til øget kreditorindflydelse sluppet for ræsonnementer over regelbehovet set i lyset af de mulige resultater – frivillig gældsordning, åbning af forhandling om tvangsakkord, uformel afvikling og konkurs – af anmeldt betalingsstandsning.

Set i relation til en frivillig gældsordning, som var det oprindelige formål med betalingsstandsningensinstituttet, er der ikke behov for lovreguleret kreditorindflydelse på det forberedende arbejde. Navnlig kan en frivillig gældsordning kun berøre de kreditorer, som har tilsluttet sig ordningen, og hertil kommer, at en kreditor, som

21 Jfr. betænkningen s. 9f, hvor det hedder: »Udvalgets undersøgelse viser, at betalingsstandsning ikke alene anvendes som forstadium til rekonstruktioner, moratorier og akkorder, men at der i et ikke ubetydeligt antal tilfælde sker afvikling og salg af virksomheder under betalingsstandsning, uden at der opnås nogen ordning. Almindeligvis bør det betragtes som uønskværdigt, at betalingsstandsning benyttes til at udsætte et opgør med kreditorerne i tilfælde, hvor skyldneren er uden midler eller chancer for at etablere en tvangsakkord eller tilbyde kreditorerne en frivillig ordning. Som foran nævnt skyldes en del af kritikken mod reglerne om betalingsstandsning tilfælde af denne art. Det er da også udvalgets opfattelse, at det ville være forkert at opretholde regler om betalingsstandsning, som i større omfang tillader eller begunstiger afvikling uden den offentlige kontrol, som konkursreglerne indebærer, medmindre afviklingen sker med kreditorernes accept. Det må imidlertid konstateres, at hel eller delvis afvikling af virksomheder i betalingsstandsningsfasen kan være hensigtsmæssig, fordi det herved bliver muligt at handle på gunstigere vilkår end under konkurs. Udvalget har derfor ikke fundet at kunne formulere nogen brugbar skillelinie mellem acceptable og uacceptable afviklinger i betalingsstandsning. Udvalgets forslag om styrkelse af kreditorernes stilling må imidlertid ses også på baggrund af disse overvejelser.«

22 Jfr. herved *Mogens Munch*: U 1983B.359, hvor det er anført, at det »vistnok også er umuligt« at opløse denne modsætning.

føler sig utryk ved et forsøg på tilvejebringelse af en sådan ordning, kan sikre sig ved at indgive en konkursbegæring, hvorved skyldneren efter udsættelsesreglen i § 24 bringes under ganske effektiv skifteretlig kontrol. Om end på andre præmisser gælder noget tilsvarende, hvor anmeldt betalingsstandsning benyttes som grundlag for forberedelse af forhandling om tvangsakkord. I så fald er hensynet til kreditorerne tilgodeset i selve tvangsakkordsystemet, herunder reglerne om akkordtillidsmænd, vedtagelsesreglen i § 176 samt reglerne om skifteretlig kontrol.²³ Anvendt som baggrund for forlods bobehandling er det imidlertid åbenbart, at der under anmeldt betalingsstandsning kan være behov for formaliseret kreditorindflydelse, og endnu mere udtalt er dette behov, hvor anmeldt betalingsstandsning bruges som redskab for uformel afvikling af skyldnerens virksomhed.

Dette ræsonnement viser, at ændringer under mottoet om øget kreditorindflydelse – modsat de oprindelige intentioner med dette retsinstitut – uvægerlig vil orientere betalingsstandsning sinstituttet mod konkurs, og at afvikling uden for de lovregulerede former for insolvensbehandling – konkurs og tvangsakkord – hermed (delvis) vil blive forsynet med lovgivningens blå stempel.²⁴ Som modstykke hertil, men i overensstemmelse med gældsordningshensynet, er der i nærværende fremstilling ved vurderingen af enkeltelementerne i den nye version af betalingsstandsning sinstituttet taget udgangspunkt i tvangsakkordtemaet. Selv om regelsættet set fra denne synsvinkel måske viser sig at være mindre hensigtsmæssigt, er ulykken herved imidlertid til at overse. Dels vil redningsprocenten klientelet taget i betragtning næsten uanset systemets indretning være

23 Jfr. nærmere om skifterettens prøvelse ved tvangsakkord *Mette Christensen* i Artikler om konkurs og tvangsakkord s. 75 ff.

24 At lovgivningsmagten (som følge af misbrug af betalingsstandsning sinstituttet) måtte finde det rimeligt at tage konsekvensen af, at konkursinstituttet – trods moderniseringssigtet med 1977-loven – kun efter forberedende bobehandling er egnet til likvidation af (større) virksomheder, og at der kan være et fornuftigt begrundet behov for insolvenslikvidation uden konkurs og uden samtlige (simple) kreditors samtykke, er næppe en opgave, der kan (bør) løses ved at bureaukratisere betalingsstandsning sinstituttet, som er opbygget med akkordhensynet for øje.

beskeden, og dels vil reglerne under alle omstændigheder (efterhånden) blive tilpasset de praktiske behov. Hertil kommer den – om end noget kortsigtede – betragtning, at presset på insolvensbehandlingsystemet i nogen tid har været aftagende.

Reglerne om gældssanering, der blev indsat som et nyt afsnit IV i konkursloven, var den egentlige nyskabelse i 1984-loven.²⁵ Medens konkursloven hidtil har været centreret om erhvervsvirksomheder – selskaber såvel som enkeltmandsforetagender – er gældssaneringsinstituttet oparbejdet med sigte mod håbløst forgældede skyldnere, som ikke (længere) driver selvstændig erhvervsvirksomhed, og er som konsekvens heraf begrænset til fysiske personer (§ 197, stk. 3).²⁶ Ligeledes i modsætning til de hidtidige konkurslovsregulerede insolvensbehandlingsformer – konkurs og tvangsakkord – som forudsætter en vis masse af ubehæftede aktiver, er gældssanering, hvad der i betragtning af reglernes placering i en lov om bobehandling kan virke paradoksalt, betinget af, at skyldneren ikke (længere) ejer frie aktiver. I realiteten er gældssaneringsinstituttet mere beslægtet med det fogedretlige end med det skifteretlige system.²⁷

Hermed er ikke sagt, at gældssaneringsystemet ikke vil komme til at spille en rolle i forbindelse med likvidation af erhvervsvirksomheder. En af de persongrupper, dette system sigter mod, er netop konkursramte skyldnere. I forbindelse med konkursboets afslutning, men i øvrigt uafhængigt af bobehandlingen, vil skyldneren således kunne blive gældssaneret. Også som afslutning på en beta-

25 Det oprindelige initiativ til etablering af et gældssaneringsinstitut udgik – i form af en rapport betitlet »Gældssanering – et begrundet forslag« udsendt i 1974 – fra en arbejdsgruppe under Universitetsforeningen for det sydlige og vestlige Jylland, jfr. nærmere gældssaneringsbetænkningen s. 4 og s. 7 ff.

26 Helt bortset fra kravet om en mindstedividende på 25 pct. (§ 161) er tvangsakkordvejen ikke åben for denne skyldnerkategori, idet det i almindelighed er utænkeligt, at den kreditormajoritet, tvangsakkordsystemet stiller krav om, vil spille aktivt med i forsøg på at tilvejebringe en ordning, som i bedste fald vil resultere i en beskeden dividende udbetalt ratevis over en årrække.

27 Jfr. nærmere betænkningen s. 82f om gældssaneringsinstituttets placering ved enten fogedretten eller skifteretten.

lingsstandsningsslikvidation eller en rekonstruktion med ejerskifte som krumtap vil gældssanering af skyldneren kunne komme på tale. På tilsvarende måde er der mulighed for gældssanering, hvor likvidation – hvad der typisk gælder for landbrug – er gennemført som tvangsauktion over skyldnerens dominerende erhvervsaktiv.²⁸ Gældssanering efter uformel betalingsstandsningsslikvidation kan dog ikke i sig selv afløfte et eventuelt likvidatoransvar over for skyldnerens kreditorer.²⁹

I forbindelse med tvangsakkord har gældssaneringsinstituttet ingen relevans, idet hovedvirkningen af tvangsakkord er, at skyldneren ved almindelig akkord (§ 157, nr. 1) i overensstemmelse med det stadfæstede akkordforslag og ved likvidationsakkord (§ 157, nr. 2) som resultat af selve likvidationen opnår gældssanering.³⁰ På den anden side er der næppe tvivl om, at likvidationsakkordssystemet med introduktionen af gældssaneringsinstituttet vil blive udsat for nogen konkurrence. Gældssanering er således ikke betinget af kreditertilslutning og skal heller ikke resultere i en bestemt mindstedividende.³¹ Da gældssanering er betinget af, at skyldneren ikke ejer væsentlige ubehæftede aktiver, er det dog nødvendigt, at skyldnerens virksomhed – under konkurs eller under anmeldt betalingsstandsning – er likvideret før indlevering af begæring om gældssanering, medens likvidation i tvangsakkordssystemet principielt først

28 Selv om denne anvendelse ikke er tilsigtet, er det ikke udelukket, at en landmand, som ved tvangsauktion er blevet forhenværende landmand, og som derpå har opnået gældssanering, igen køber sin tidligere ejendom (af den panthaver, der – som ufyldestgjort panthaver – har erhvervet ejendommen på auktionen).

29 Gældssanering må ikke implicere bobehandling, og eventuel likvidation skal derfor være gennemført, inden gældssaneringssag kan indledes, jfr. betænkningen s. 102 f og s. 122 ff. At en betalingsstandsningsslikvidation skal være afsluttet før iværksættelse af forsøg på gældssanering, understreges yderligere af, at betalingsstandsningen – og dermed tilsynsbeskikkelse (samt det øvrige betalingsstandsningssbureaukrati) – ophører ved indledning af gældssaneringssag (§ 16 e, stk. 1, nr. 3), og at gældssaneringssystemet ikke indeholder hjemmel til beskikkelse af tilsyn.

30 Jfr. *Tvangsakkord* s. 14 ff.

31 Jfr. nærmere betænkningen s. 121 ff samt om anvendelsen af mindstedividende-reglen i likvidationsakkord *Tvangsakkord* s. 29 f.

Betalingsstandsningensinstituttet

(kan) iværksættes efter akkordens stadfæstelse.³² Under hensyn til, at skyldneren ikke (længere) må være selvstændig erhvervsdrivende, vil gældssanering ikke komme til at fremstå som konkurrent til almindelig tvangsakkord, som er møntet på videreførelse af skyldnerens virksomhed.³³

32 Sammenlignet med likvidationsakkord har gældssanering set fra skyldnerens side den svaghed, at der ikke ved likvidation kan spares op til saneringsdividenden.

33 For landbrug (og tilsvarende virksomhed centreret om ét dominerende erhvervsaktiv) vil gældssanering dog efter skemaet anført foran i note 28 kunne tænkes anvendt som element i en ordning med (skjult) henblik på videreførelse af skyldnerens virksomhed, jfr. i øvrigt herved *Mogens Munch*: U 1983B.361 f.

KAPITEL 2

Fristdagen

Begrebet fristdagen blev introduceret i dansk retssprog med konkurslovsudvalgets betænkning. Udvalgets udkast til bestemmelse om fristdagen var – med tilpasning til de dagældende regler om likvidation af insolvente selskaber i henholdsvis aktieselskabsloven og anpartsselskabsloven – optaget i 1975-loven og blev ved den endelige gennemførelse i 1977 af den nye konkurslov med en enkelt ændring definitivt ført ud i livet.¹

Medens retsvirkningerne af konkurs og tvangsakkord i hovedsagen er knyttet til henholdsvis konkursdekretet og åbning af forhandling om tangsakkord, beregnes en lang række frister, herunder navnlig omstødelsesfristerne, som det ligger i ordet, med udgangspunkt i fristdagen. Begrundelsen for, at fristerne for omstødelse skal regnes fra fristdagen, er, at disse frister bør udgå fra det tidligst mulige tidspunkt, hvor skyldnerens manglende betalingsevne er registreret hos en offentlig myndighed.² Også f.eks. fristerne for privilegium efter § 95 og § 96 beregnes med grundlag i fristdagen, ligesom fristdagen er afgørende for fortrinsret efter § 94, nr. 2.³ På samme måde som i konkurs og i tvangsakkord spiller fristdagen en – om end mindre – rolle i forbindelse med gældssanering. I konsekvens heraf blev begæring om gældssanering ved 1984-loven indbygget i fristdagssystemet.⁴

1 Bestemmelsen i § 1, stk. 1, nr. 3, om tilbagedatering af fristdagen i forbindelse med påbegyndt likvidation af et selskab (som præsumptivt solvent) fandtes ikke i udkastet. De særlige selskabsretlige regler om insolvenslikvidation blev ophævet ved følgeloven til konkursloven (lov nr. 299 af 8. juni 1977).

2 Jfr. konkursbetænkningen s. 45.

3 Jfr. nærmere *Mogens Munch*: Konkurslovens s. 173, hvor der findes en oversigt over tidspunktet for konkursvirkningers indtræden.

4 Jfr. nærmere gældssaneringsbetænkningen s. 117f.

Fristdagen

Ved fristdagen forstås efter konkurslovens § 1, stk. 1,

- 1) den dag, da skifteretten modtog anmeldelse om betalingsstandsning eller begæring om akkordforhandling, gældssanering eller konkurs,
 - 2) dagen for skyldnerens død, såfremt dødsboet behandles efter reglerne i konkursloven,
 - 3) dagen for beslutning om likvidation af et aktieselskab eller anpartsselskab, hvis skifteretten inden tre måneder efter denne beslutning modtager anmeldelse om betalingsstandsning eller begæring om akkordforhandling eller konkurs,
- eller det tidligste af de nævnte tidspunkter.

Etablering af fristdag, f.eks. ved anmeldelse om betalingsstandsning, er ikke ensbetydende med, at fristdagen også vil få retlig betydning, idet fristdagsvirkninger er betinget af, at der med den pågældende dag som fristdag afsiges konkursdekret, stadfæstes tvangsakkord eller afsiges kendelse om gældssanering. At der ved flere successivt tilvejebragte fristdagsfundamenter efter slutningsordene i § 1, stk. 1, skal regnes med »det tidligste af de nævnte tidspunkter«, er således ikke blot hensigtsmæssigt, men – i relation til anmeldelse om betalingsstandsning – også nødvendigt. En anmeldelse om betalingsstandsning kan nemlig ikke i sig selv danne grundlag for konkurs, tvangsakkord eller gældssanering. Fristdagsvirkninger knyttet til en anmeldelse om betalingsstandsning er derfor betinget af, at anmeldelsen opretholdes eller genoplives (§ 1, stk. 2) som fristdag ved en begæring om akkordforhandling, gældssanering eller konkurs.

I praksis er anmeldelse om betalingsstandsning og begæring om konkurs langt de vigtigste fristdagsfundamenter. Også begæring om gældssanering vil utvivlsomt komme til at spille en vis rolle, men – i hvert fald typisk – for en anden skyldnerkategori.⁵ Begæring om

⁵ Gældssaneringsinstituttet sigter ikke mod tidligere fallenter, der ønsker at starte ny selvstændig erhvervsvirksomhed, men indeholder dog ikke blokade mod anvendelse med henblik på dette formål, jfr. herved *Mogens Munch*: U 1983B.361 f og foran i kapitel 1.

åbning af forhandling om tvangsakkord er kun sjældent selvstændigt frisdagsgrundlag. Efter § 166 skal en begæring om åbning af akkordforhandling være ledsaget af akkordforslaget, tiltrædelseserklæringer fra mindst 40 pct. af fordringshaverne efter antal og efter fordringernes størrelse samt af det materiale, akkordtillidsmændene skal udarbejde. Tvangsakkordforhandling vil derfor i de fleste tilfælde være forberedt under anmeldt betalingsstandsning.⁶ Og i så fald er frisdagen jo allerede fastsat ved anmeldelsen om betalingsstandsning. Det kan dog ikke udelukkes, at 1984-lovens bureaukratisering af betalingsstandsningssystemet vil resultere i en (ikke særlig heldig) tendens til forberedelse af akkordforhandling uden *anmeldt* betalingsstandsning.

Begæring om konkurs kan hidrøre fra skyldneren selv eller fra en fordringshaver (§ 17, stk. 1). Dagen for begæringen bliver kun frisdag, hvis der ikke forinden er indgivet anmeldelse om betalingsstandsning eller begæring om akkordforhandling, som en konkursbegæring efter slutningsordene i § 1, stk. 1, eller efter sløjfereglen i enten § 1, stk. 2, eller § 1, stk. 3, kan fastholde eller genoplive som frisdagsfundament. Foreligger der samtidig flere konkursbegæring, bestemmer skifteretten efter § 21, stk. 1, hvilken begæring der først skal behandles. Med basis i denne regel kan skifteretten efter omstændighederne undlade at tage stilling til, om en fordring er egnet som grundlag for konkurs, eller om fordringen i det hele taget består.⁷ Skifterettens valg mellem flere konkursbegæring er uden indflydelse på fastsættelsen af frisdagen, idet konkurs efter § 21, stk. 2, i relation til frisdagsreglen i § 1 anses for at være begæret den dag, da den første begæring indkom til skifteretten.

Reglen i § 1, stk. 1, nr. 2, hvorefter dagen for skyldnerens død er frisdag, såfremt dødsboet behandles efter konkursloven, angår kun tilfælde, hvor et insolvent dødsbo i medfør af § 19 tages under konkursbehandling efter en fordringshavers ønske.⁸ I et insolvent

6 Jfr. *Tvangsakkord* s. 65.

7 Jfr. konkursbetænkningen s. 78.

8 Er frisdag allerede indtrådt, f.eks. ved anmeldelse om betalingsstandsning, må denne frisdag vistnok fastholdes, hvis dødsboet erklæres konkurs, jfr. nærmere *Mogens Munch: Konkursloven* s. 56.

Fristdagen

dødsbo, hvor arvingerne ikke har vedgået gælden, anvendes de materielle regler om konkurs »med de ændringer, som følger af forholdets natur«, jfr. nærmere skiftelovens § 44, stk. 2 og 3. Også de almindelige regler om kreditoreksstinktion anvendes.⁹ Der er imidlertid den forskel i forhold til konkurs, at omstødsreglerne ikke kan anvendes, hvorfor fordringshaverne i et insolvent dødsbo kan have interesse i, at boet erklæres konkurs. I konkurslovens § 19, stk. 1, er det derfor bestemt, at et insolvent dødsbo, hvor gælden ikke er vedgået af arvingerne eller overtaget af en efterlevende ægtefælle, skal tages under konkursbehandling, når en fordringshaver ønsker det. Konkurs efter § 19, stk. 1, dekretes uden konkursbegæring og dermed uden rekvirentansvar for omkostninger (§ 27). Hvis et insolvent dødsbo ikke erklæres konkurs, regnes de virkninger, der efter de konkursregler, som i medfør af skiftelovens § 44, stk. 2 og 3, anvendes på insolvente dødsboer, tidsmæssigt er knyttet til fristdagen, f.eks. lønprivilegium efter § 95, fra dagen for skyldnernes død.

Fristdagsreglen i § 1, stk. 1, nr. 3, er møntet på tilfælde, hvor likvidation af et aktieselskab eller et anpartsselskab er påbegyndt efter selskabslovsreglerne om likvidation af solvente selskaber, men hvor det under likvidationen viser sig, at selskabet er insolvent.¹⁰ Dagen for generalforsamlingens vedtagelse af likvidationen (aktieselskabslovens § 116, stk. 1/anpartsselskabslovens § 85, stk. 1) kan da blive fristdag, hvis skifteretten inden tre måneder efter denne vedtagelse modtager et af de sædvanlige fristdagsfundamenter. Er der gået mere end tre måneder fra beslutningen om likvidation, kan fristdagen ikke længere tilbagedateres.¹¹ Efter konkurslovens § 94, nr. 3, har rimelige omkostninger ved påbegyndt likvidation af et aktieselskab eller anpartsselskab fortrinsret i konkurs. Anden gæld

9 Jfr. *Gomard*: Skifteret s. 94.

10 De særlige regler om likvidation af insolvente selskaber blev som anført i note 1 ophævet ved følgeloven til konkursloven.

11 Fristdagsreglen i § 1, stk. 1, nr. 3, dækker beslutning om opløsning truffet af retten i medfør af aktieselskabslovens § 119 eller anpartsselskabslovens § 88 og måske også beslutning om opløsning truffet af overregistrator efter aktieselskabslovens § 117 og § 118 eller anpartsselskabslovens § 86 og § 87, jfr. *Mogens Munch*: Konkursloven s. 57.

stiftet under likvidation hører derimod til blandt de almindelige konkurskrav. Fortrinsret efter § 94, nr. 2, for anden gæld stiftet efter fristdagen er betinget af samtykke af et af skifteretten beskikket tilsyn, hvilket selvsagt ikke kan være givet inden for rammerne af tilbagedateringsreglen i § 1, stk. 1, nr. 3.¹² Det er således ikke risikofrit at yde kredit til et aktieselskab eller et anpartsselskab under likvidation.

Hvis et fristdagsfundament bortfalder, er den umiddelbare virkning, at også fristdagen bortfalder. I konkurslovens § 1, stk. 2–5, findes imidlertid en række sløjferegler, hvorefter den oprindelige fristdag kan genoplives med et nyt fristdagsfundament modtaget af skifteretten inden for et interval på tre uger. Bortset fra tidsintervallet er disse regler, som drejer sig om tilfælde, hvor den oprindelige fristdag er etableret ved henholdsvis anmeldelse om betalingsstandsning (§ 1, stk. 2), begæring om akkordforhandling (§ 1, stk. 3), begæring om gældssanering (§ 1, stk. 4) og begæring om konkurs (§ 1, stk. 5), ikke helt ensartede. Forskellene består i, at de fundament, der kan benyttes til at genoplive den oprindelige fristdag, ikke er afgrænset på helt samme måde i de fire sløjferegler.

Ophører en betalingsstandsning, f.eks. fordi skyldneren tilbagekalder anmeldelsen (§ 16e, stk. 1, nr. 1), regnes dagen for anmeldelsen efter § 1, stk. 2, dog for fristdag, hvis skifteretten inden tre uger efter ophøret modtager begæring om akkordforhandling, gældssanering eller konkurs. En fristdag etableret ved anmeldelse om betalingsstandsning kan således efter § 1, stk. 2, fastholdes ved ét af de andre fundament, men ikke ved en ny anmeldelse om betalingsstandsning.¹³ Reglen i § 1, stk. 2, har kun betydning, hvis betalingsstandsningen ophører ved skifterettens afgørelse (§ 16d), som følge af skyldnerens tilbagekaldelse af anmeldelsen (§ 16e, stk. 1, nr. 1) eller ved udløb af betalingsstandsningsperioden – eventuelt efter forlængelse (§ 16e, stk. 1, nr. 5, jfr. stk. 2). Ophører en betalingsstandsning i medfør af § 16e, stk. 1, nr. 2–4, ved åbning af forhandling om tvangsakkord, indledning af gældssanerings sag el-

¹² Jfr. *Mogens Munch*: Konkursloven s. 432 og *Konkursret* s. 214.

¹³ En ny anmeldelse om betalingsstandsning giver naturligvis ny fristdag.

Fristdagen

ler afsigelse af konkursdekret, er fristdagen opretholdt efter slutningsordene – »eller det tidligste af de nævnte tidspunkter« – i § 1, stk. 1, idet der i så fald nødvendigvis må være kommet et mellemliggende fundament. Anmeldelse om betalingsstandsning kan som nævnt ikke i sig selv danne grundlag for hverken tvangsakkord, gældssanering eller konkurs.

For begæring om åbning af forhandling om tvangsakkord findes sløjfereglen i § 1, stk. 3. Selv om en sådan begæring ikke fører til stadfæstelse af tvangsakkord, regnes dagen for begæringens modtagelse dog efter denne regel for fristdag, hvis begæring om gældssanering eller konkurs modtages inden tre uger efter, at begæringen om akkordforhandling blev tilbagekaldt eller forkastet eller akkordforhandling ophørte. At en fristdag etableret ved en begæring om akkordforhandling kun kan fastholdes ved en begæring om enten gældssanering eller konkurs og ikke ved en ny begæring om akkordforhandling eller ved en anmeldelse om betalingsstandsning, er på ingen måde mærkeligt. Når et forsøg på tilvejebringelse af en tvangsakkord er slået fejl, er det realistiske konkurslovsalternativ gældssanering eller konkurs. Hvis en begæring om akkordforhandling tilbagekaldes eller forkastes af skifteretten som grundlag for åbning af tvangsakkordforhandling (§ 167), begynder fristen på tre uger uden videre at løbe. Det samme gælder, hvis skyldneren efter åbning af akkordforhandling – med skifterettens tilladelse – tilbagetager akkordforslaget (§ 172). Standses akkordforhandlingen ved skifterettens afgørelse – enten i medfør af § 170 eller fordi forslaget ikke har kunnet vedtages – anses forhandlingen efter § 183, stk. 1, først for sluttet, når fristen for kære af afgørelsen er udløbet, uden at kære er sket, eller når kæreinstansens kendelse er afsagt.¹⁴ Denne regel medfører formentlig en tilsvarende udskydelse af starttidspunktet for fristen i § 1, stk. 3.¹⁵

Hvis akkordforhandling ender med stadfæstelse af tvangsakkord, er fristdagen i akkorden fikseret. Noget andet er, om akkordfristdagen i medfør af § 1, stk. 3, også vil kunne blive fristdag i konkurs dekretet på grundlag af en konkursbegæring indgivet efter

14 Akkordforhandlingen anses dog også for sluttet, hvis konkurs er indtrådt.

15 Jfr. *Mogens Munch*: Konkursloven s. 55.

akkordens stadfæstelse.¹⁶ Rent sprogligt fører ordene, »selv om en begæring om akkordforhandling ikke fører til stadfæstelse af tvangsakkord« i § 1, stk. 3, til det resultat, at akkordfrisdagen ikke senere kan blive konkursfrisdag. Motiverne til § 1, stk. 3, og til udsættelsesreglen i § 25 går imidlertid aldeles utvetydigt i modsat retning.¹⁷ Under hensyn hertil må det antages, at den sproglige fortolkning træder tilbage.¹⁸ Reglen i § 183, stk. 1, om tidspunktet for akkordforhandlingens slutning omfatter ikke blot skifterettens afgørelse om ophør af akkordforhandling, men også afgørelse om stadfæstelse af akkord. I konsekvens heraf løber fristen i § 1, stk. 3, formentlig først fra udløbet af kærefristen eller – hvis stadfæstelsen er påkæret – fra afsigelse af kæreinstansens kendelse.

Sløjfereglen for begæring om gældssanering findes i § 1, stk. 4. Selv om en begæring om gældssanering ikke fører til kendelse om gældssanering, regnes dagen for begæringens modtagelse efter denne regel dog for frisdag, hvis begæring om konkurs eller akkordforhandling modtages inden tre uger efter, at begæringen blev tilbagekaldt, eller gældssanering blev nægtet. En frisdag etableret ved begæring om gældssanering kan altså kun bringes til at genopstå ved en begæring om enten akkordforhandling eller konkurs. Under hensyn til, at gældssaneringsinstituttet er møntet på håbløst forgældede skyldnere, som ikke (længere) driver selvstændig erhvervsvirksomhed, vil der imidlertid kun yderst sjældent efter et mislykket forsøg på gældssanering være fornuftigt grundlag for initiativ til konkurs eller tvangsakkord.

Tilbagekaldes eller afslås en konkursbegæring, bevarer denne dog efter § 1, stk. 5, sin virkning, for så vidt angår fastsættelsen af frisdagen, hvis skifteretten inden tre uger efter tilbagekaldelsen eller afslaget modtager en ny begæring om konkurs eller begæring om akkordforhandling eller gældssanering eller anmeldelse om beta-

16 Stadfæstet tvangsakkord giver ikke skyldneren værn mod konkurs, men er han, hvad der er sigtet med tvangsakkordinstituttet, blevet solvent, er den fundamentale betingelse for konkurs ikke opfyldt, jfr. nærmere *Tvangsakkord* s. 101 f.

17 Jfr. konkursbetænkningen s. 46 og s. 85.

18 Jfr. *Tvangsakkord* s. 20 note 9 og s. 102. *Mogens Munch*: Konkursloven s. 55 og s. 156 går uden videre ud fra, at § 1, stk. 3, omfatter konkursbegæring indgivet efter stadfæstet tvangsakkord.

Fristdagen

lingsstandsning. I modsætning til de øvrige sløjferegler åbner § 1, stk. 5, mulighed for, at en fristdag etableret ved en konkursbegæring kan bringes til at genopstå ved hjælp af ethvert af de ordinære fristdagsfundamenter. Specielt hvad angår tilbagekaldelse af en konkursbegæring, er det i øvrigt bemærkelsesværdigt, at tilbagekaldelse efter § 21, stk. 3, kan ske, indtil endeligt konkursdekret er afsagt – d.v.s. indtil kærefristen er udløbet, eller hvis dekretet er påkæret, indtil kæreinstansens kendelse er afsagt.¹⁹ I praksis benyttes konkursbegæring – velsagtens fordi udlægssystemet opleves som langsomt, besværligt og ineffektivt – ikke helt sjældent som incassomiddel mod usolide erhvervsdrivende. Med reglen i § 21, stk. 3, er muligheden for uden væsentlig risiko for omkostninger at bruge en konkursbegæring i incassoøjemed (uheldigvis) blevet styrket.²⁰ Hvis skyldneren ikke betaler, og dekret bliver afsagt, kan fordringshaveren blot tilbagekalde sin konkursbegæring.²¹

Sløjfereglerne i § 1, stk. 2–5, angiver udtømmende mulighederne for at genoplive en fristdag, hvis fundament er forsvundet. Med respekt af de fundamentsbegrænsninger, der er indlagt i de enkelte regler, er der ikke tvivl om, at flere sløjfer kan kombineres.²² I modsat fald ville reglen i § 1, stk. 5, være delvis ufuldkommen. Efter denne regel kan en fristdag etableret ved en konkursbegæring, som tilbagekaldes eller afslås, bringes til at genopstå ved en anmeldelse om betalingsstandsning. Da en anmeldelse om betalingsstandsning dels ikke i sig selv kan danne grundlag for konkurs og dels når som helst kan tilbagekaldes af skyldneren, ville denne del af § 1, stk. 5, kunne blive illusorisk, hvis reglen i § 1, stk. 2, om genoplivelse af en anmeldelse om betalingsstandsning ved hjælp af en konkursbegæ-

19 Jfr. konkursbetænkningen s. 82 og *Mogens Munch: Konkursloven* s. 141 f.

20 Jfr. herved *Konkursret*, 1. udg. s. 24 ff om den tidligere regel om konkursbeskikkelse (med henvisning til dommen i U 1965.353).

21 Selv om det ville være nærliggende, kan bestemmelsen i § 27, stk. 1, om rekvirentens ansvar for omkostninger ikke fortolkes således, at rekvirenten, hvor konkurs er resultat af (forgæves) incasso, er personligt ansvarlig uden regres mod skyldneren for de omkostninger, der måtte være løbet på inden tilbagekaldelsen.

22 Jfr. nærmere *Mogens Munch: Konkursloven* s. 55 f.

ring ikke kunne forstås som koblet til § 1, stk. 5. Selv om flere sløjfer kan kombineres, er det dog ikke muligt at fastholde en én gang etableret fristdag i det uendelige. Tidsmæssige begrænsninger er nemlig indbygget i reglerne om henholdsvis betalingsstandsningsperiodens længde og varigheden af en udsættelse med behandlingen af en konkursbegæring.²³

23 Disse regler er behandlet i kapitel 4.

KAPITEL 3

Betalingsstandsningens betingelser

Efter § 10, stk. 1, kan en skyldner, der ikke mener sig i stand til at opfylde sine forpligtelser, til skifteretten anmelde, at han har standset sine betalinger.¹ Bortset fra den sprogligt lidt ufikse justering, at »han« er erstattet med »skyldneren«, er § 10, stk. 1, ikke blevet ændret ved 1984-reformen.

Kommissionsudkastet fra 1941 pålagde under visse omstændigheder en bogføringspligtig skyldner pligt til at anmelde betalingsstandsning, ligesom en fordringshaver under bestemte betingelser kunne forlange åbning af forhandling om gældsordning for skyldneren. Disse obligatoriske elementer findes ikke i reglerne om betalingsstandsning. Kun skyldneren kan anmelde betalingsstandsning, og skyldneren afgør selv, om han vil benytte sig af betalingsstandsningens instituttet. At *anmeldelse* om betalingsstandsning er en frivillig sag, bygger fra konkurslovsudvalgets side på den betragtning, at gældsordninger uden nogen form for offentlig medvirken ikke bør søges forhindret, og at en fordringshaver, som er utryg ved en sådan ordning, kan sikre sig ved at indgive konkursbegæring.² På dette punkt har betalingsstandsningensudvalget ikke søgt at rokke ved princippet om frivillighed.

En anmeldelse om betalingsstandsning skal være begrundet i, at

1 Anmeldelsen skal efter § 3 indgives ved skyldnerens erhvervsværneting eller – hvis skyldneren ikke er erhvervsdrivende – hans hjemting, jfr. nærmere herom og om de øvrige proces tekniske regler i §§ 4–9 om anmeldelse om betalingsstandsning og begæring om akkordforhandling, gældssanering eller konkurs *Mogens Munch*: Konkursloven s. 62ff. Ved 1984-loven blev »gældssanering« indsat i § 3, stk. 1, § 7, stk. 1, og § 9, stk. 1, i tilslutning til »begæring om konkurs eller akkordforhandling«, og i § 9, stk. 2, blev ordene »eventuelt bistår ham« ændret til »er beskikket som tilsyn for den pågældende«, jfr. Folketingstidende 1983/84, 2. samling, tillæg A sp. 627f.

2 Jfr. konkursbetænkningen s. 63.

skyldneren ikke mener sig i stand til at opfylde sine forpligtelser. Det er skyldneren selv, der udøver dette skøn. Foreligger der undtagelsesvis for skifteretten oplysninger, der viser, at skyldneren fuldt ud er solvent, må anmeldelsen dog afvises. Skifteretten skal ikke ved anmeldelsen kræve nærmere oplysninger om skyldnerens økonomiske stilling eller påse, at betalingsstandsning rent faktisk er iværksat, og skal ikke på dette stadium foretage nogen prøvelse af, om skyldneren har udsigt til at få en ordning med sine kreditorer.³

Betalingsstandsningssudvalget overvejede muligheden for skifteretlig kontrol i forbindelse med anmeldelse om betalingsstandsning. Udvalget kom imidlertid til det resultat, at fordelene ved en sådan kontrolfunktion, som kunne bestå i, at skifteretten skulle afvise en anmeldelse, såfremt det på forhånd måtte anses for udelukket at opnå en kreditorordning, næppe ville opveje det merarbejde, som herved ville blive pålagt skifteretterne. Ud over den betragtning, at der selv efter grundig gennemgang af skyldnerens økonomiske forhold kun i meget klare tilfælde ville være sikker basis for at afvise muligheden for en ordning, lagde udvalget vægt på, at afvisning af en anmeldelse om betalingsstandsning ville kunne medføre stor usikkerhed, idet konkursfortrinsret eller adgang til omstødelse kan være afhængig af, at anmeldelsesdagen fastholdes som frisdag.⁴

Efter den hidtidige version af § 10, stk. 2, skulle en anmeldelse om betalingsstandsning indeholde »bekræftet oplysning om, hvem der eventuelt bistår skyldneren under betalingsstandsningen«. Konkurslovsudvalget gik ud fra, at en skyldner, der anmelder betalingsstandsning i »de allerfleste tilfælde« på forhånd har skaffet sig bistand, men ordene »hvem der eventuelt bistår skyldneren« viser dog, at § 10, stk. 2, ikke stillede et egentligt krav herom. Ordet »skal« betyder på den anden side, at anmeldelsen skulle indeholde oplysning om bistanden. Under hensyn til, at skyldneren ikke behøvede at have bistand, var det tvivlsomt, hvorledes skifteretten skulle håndtere en anmeldelse uden oplysning om bistand.⁵

3 Jfr. konkursbetænkningen s. 63.

4 Jfr. betænkningen s. 11.

5 Jfr. nærmere *Betalingsstandsning* s. 95 f.

Betalingsstandsningens betingelser

Ved 1984-reformen er § 10, stk. 2, blevet ændret radikalt. Anmeldelsen om betalingsstandsning skal efter § 10, stk. 2, 1. pkt., indeholde skyldnerens forslag til, hvem der skal beskikkes som tilsyn under betalingsstandsningen, samt en erklæring fra den pågældende om, at denne er villig hertil og opfylder betingelserne i § 238.⁶ Denne ændring hænger sammen med, at bistsandsfiguren er udgået, og at beskikkelse af tilsyn er blevet obligatorisk. I øvrigt skal skifteretten efter § 11, stk. 1, straks ved anmeldelsens modtagelse beskikke et tilsyn, men er ikke bundet af skyldnerens forslag.

I § 10, stk. 2, 2. pkt., er det bestemt, at anmeldelsen er uden virkning, hvis den ikke indeholder disse oplysninger. Heri ligger, at en anmeldelse uden forslag om tilsyn skal afvises og dermed ikke er egnet til at skabe fristdag. Den skarpe formulering af § 10, stk. 2, 2. pkt., afskærer skifteretten fra i overensstemmelse med princippet i § 8 at meddele skyldneren en kort frist til at fremkomme med et forslag.⁷ En sådan modifikation ville da også være i strid med reglen i § 11, stk. 1, om tilsynsbeskikkelse straks ved anmeldelse om betalingsstandsning.

Efter § 11, stk. 2, 1. pkt., fastsætter skifteretten ved modtagelse af en anmeldelse om betalingsstandsning tidspunktet for et møde med fordringshaverne. Mødet skal efter § 11, stk. 2, 2. pkt., afholdes inden tre uger fra anmeldelsens modtagelse. Denne regel er et af de mange enkeltelementer i den styrkelse af kreditorernes indflydelse, som er den gennemgående idé med betalingsstandsningsreformen. Også det hidtidige system gav mulighed for indkaldelse af et kreditor møde. Efter reglen i § 13, stk. 1, 2. pkt., som blev indsat i forbindelse med den endelige gennemførelse af konkursloven, kunne skifteretten inden beskikkelse af tilsyn pålægge skyldneren at indkalde samtlige bekendte fordringshavere til et af skifteretten fastsat møde.⁸ Ifølge betalingsstandsningens udvalgets statistiske un-

6 Reglen i § 238 (tidligere § 197) indeholder habilitetskravene til de professionelle aktører i insolvensbehandlingsystemet, jfr. nærmere herom *Mogens Munch: Konkursloven* s. 617 ff.

7 Jfr. betænkningen s. 47.

8 Jfr. nærmere Folketingstidende 1976/77, 2. samling, tillæg B sp. 582 og *Betalingsstandsning* s. 103.

dersøgelse har denne mulighed imidlertid kun »i ganske få tilfælde« været benyttet, ligesom udvalget som »et almindeligt indtryk« har konstateret, at kreditorerne »i de fleste tilfælde« ikke benytter sig af muligheden for ved indgivelse af konkursbegæring at skaffe sig indflydelse.⁹ At udvalget i dette erfaringsmateriale har fundet grundlag for forslag om obligatorisk kreditormøde og i det hele taget forslag til et formaliseret system for kreditorindflydelse på forløbet af anmeldt betalingsstandsning, kan umiddelbart virke noget overraskende.

I konsekvens af kreditorhensynet er det hidtidige informations-system, som gik ud på, at skyldneren senest en uge efter anmeldelsen skulle udsende meddelelse om betalingsstandsningen til samtlige bekendte fordringshavere, og at han inden for samme frist til skifteretten skulle indlevere en genpart af meddelelsen og en fortegnelse over de bekendte fordringshavere (§ 11), blevet udbygget og ændret således, at informationspligten nu påhviler tilsynet. Efter § 12, stk. 1, 1. pkt., skal tilsynet senest en uge efter beskikkelsen udsende en meddelelse om betalingsstandsningen til samtlige kendte fordringshavere med genpart til skifteretten. Meddelelsen skal efter § 12, stk. 1, 2. pkt., vedlægges skyldnerens senest foreliggende årsregnskab eller efter omstændighederne uddrag heraf og skal efter § 12, stk. 1, 3. pkt., endvidere indeholde:

- 1) oplysning om skyldnerens vigtigste aktiver og passiver samt så vidt muligt en kreditorfortegnelse med angivelse af stillede sikkerheder,
- 2) oplysning om skyldnerens regnskabsføring,
- 3) en redegørelse for årsagerne til og formålet med betalingsstandsningen, og
- 4) oplysning om tidspunktet for mødet med fordringshaverne.

Og i § 12, stk. 2, er det bestemt, at justitsministeren kan fastsætte regler om, at tilsynet sammen med stk. 1-meddelelsen skal udsende en nærmere angivet vejledning om fordringshavernes retsstilling under betalingsstandsning.

Indholdsmæssigt skal § 12-meddelelsen gå ud på, at skyldneren har anmeldt betalingsstandsning. Kravet om udsendelse af skyldne-

⁹ Jfr. betænkningen s. 16f.

Betalingsstandsningens betingelser

rens senest foreliggende årsregnskab (eller efter omstændighederne uddrag heraf) må tilsynet opfylde så godt som muligt. De oplysninger, meddelelsen efter nr. 1–3 i § 12, stk. 1, 3. pkt., skal indeholde, vil i betragtning af den korte frist i almindelighed kun kunne gives i en temmelig summarisk skikkelse. Materialet kan naturligvis være forberedt på forhånd, men det har ikke været meningen at søge tidspunktet for anmeldelse om betalingsstandsning udskudt. Noget andet er, at bureaukratiseringen af systemet i sig selv vil kunne fremkalde tendens i denne retning.¹⁰

Den generelle vejledning om fordringshavernes retsstilling under betalingsstandsning, som justitsministeren i medfør af § 12, stk. 2, kan fastsætte regler om, foreligger endnu ikke. I betalingsstandsningensudvalgets udkast var det bestemt, at vejledningen, hvortil betænkningen indeholdt et forslag, skulle udformes af justitsministeren. På dette punkt blev udkastet imidlertid ændret således, at vejledningen ikke nødvendigvis skal udformes af justitsministeren. I bemærkningerne er det udtalt, at justitsministeriet i forbindelse med lovforslagets gennemførelse vil tage kontakt til domstolene og Advokatrådet med henblik på udarbejdelse af vejledningen.¹¹

Meddelelsen efter § 12 behøver ikke ske ved anbefalet brev, jfr. U 1977.744. At meddelelsen (kun) skal gives til de »kendte« fordringshavere, er en selvfølgelighed, men markerer dog, at en fordringshaver, hvis krav opdages senere, efterfølgende bør have underretning.¹² § 12-meddelelsen skal sendes til enhver fordringshaver, herunder også panthavere og fordringshavere med privilegerede krav. Om også kautionister skal have meddelelse, er tvivlsomt. En tvangsakkord, som trods betalingsstandsningensudvalgets afkald på fastlæggelse af skillelinier mellem acceptable og uacceptable ordninger stadig må betragtes som et blåstemplet resultat af en betalingsstandsning, rammer såvel fordringshaverens krav som

10 Jfr. herved *Mogens Munch*: U 1983B.358.

11 Jfr. Folketingstidende 1983/84, 2. samling, tillæg A sp. 628f.

12 Jfr. konkursbetænkningen s. 64. I en skrivelse af den 20. marts 1984 har justitsministeriet som kommentar til en henvendelse til folketingets retsudvalg tilkendegivet, at underretningsspligten omfatter kreditorer i henhold til vedvarende kontraktsforhold.

kautionsistens eventuelle regreskrav (§ 190), medens kautionsisten fortsat hæfter fuldt ud for den sikrede fordring (§ 191).¹³ Under hensyn til, at kautionsisten kun kan opnå stemmeret ved indfrielse, er det derfor – selv om en kautionsist ikke er fordringshaver, men kun potentiel fordringshaver (U 1972.236H) – rimeligt at besvare spørgsmålet bekræftende.¹⁴

At fristen i § 12 overskrides eller enkelte fordringshavere ved en fejl ikke får meddelelse, har ingen betydning for anmeldelsen om betalingsstandsning, men kan eventuelt – i forening med andre momenter – have til følge, at skifteretten på kreditormødet træffer beslutning om betalingsstandsningens ophør (§ 16d).¹⁵ I det hele taget er der ikke angivet specielle sanktioner i tilfælde af manglende opfyldelse af informationspligten efter § 12.¹⁶

I forbindelse med mødet med fordringshaverne tager skifteretten efter § 13, stk. 1, stilling til, om betalingsstandsningen kan opretholdes. § 13, stk. 1, henviser til § 16d, hvorefter skifteretten træffer bestemmelse om, at betalingsstandsningen ophører:

- 1) hvis betalingsstandsningen savner et rimeligt formål,
- 2) hvis skyldneren ikke samarbejder loyalt, eller
- 3) hvis der i øvrigt ikke på betryggende måde arbejdes på at opnå en samlet ordning med kreditorerne.

Formuleringen af § 13, stk. 1, indebærer, at skifteretten altid skal behandle spørgsmålet, om betalingsstandsningen kan opretholdes, eller om den bør bringes til ophør af en af de grunde, der er nævnt i § 16d, stk. 1.

Efter betalingsstandsningsudvalgets opfattelse vil § 13-mødet kombineret med § 12-meddelelsen blive »kreditorernes vigtigste grundlag for at få indflydelse på forløbet af en betalingsstandsning«, og hvad angår spørgsmålet, om betalingsstandsningen skal

13 Jfr. *Tvangsakkord* s. 116.

14 Anderledes *Mogens Munch*: Konkursloven s. 91 og (med tvivl) konkursbetænkningen s. 64.

15 Jfr. herved kendelsen i U 1979.651.

16 Jfr. betænkningen s. 49, hvor det bl.a. nævnes, at der, hvis manglende opfyldelse af kravene skyldes forsømmelighed hos tilsynet, kan blive tale om beskikkelse af et andet tilsyn eller supplerings tilsynet, ligesom der kan blive tale om ansvar for tilsynet.

Betalingsstandsningens betingelser

opretholdes, var det, selv om afgørelsen træffes af skifteretten, udvalgets opfattelse, at kreditorerne gennem § 12-meddelelsen vil »være udstyret med et argumentationsgrundlag, som vil føre til, at skifteretten må lægge vægt på kreditorernes udtalelser«, og at dette »også [gælder] i tilfælde, hvor de udsendte oplysninger er utilfredsstillende, enten fordi der f.eks. på grund af mangelfuld regnskabsføring ikke foreligger tilstrækkelige oplysninger, eller fordi det oplyste viser, at der ikke er basis for en ordning med kreditorerne«. ¹⁷ Om udvalgets forventninger til kreditormødet kommer til at slå til, beror på, om kreditorerne i større omfang vil finde det umagen – og ressourcerne – værd at deltage. Bortset fra de offentlige kreditorer, som nok skal møde op, vil kreditorernes mødeentusiasme formentlig i almindelighed vise sig at være behersket.

Indholdsmæssigt svarer § 16d, stk. 1, i det væsentlige til den hidtidige regel i § 15. ¹⁸ Forskellen er, at § 16d, stk. 1-afgørelse skal træffes i forbindelse med enhver anmeldt betalingsstandsning, medens en sådan afgørelse tidligere kun undtagelsesvis kom på tale.

Skifteretten skal træffe bestemmelse om ophør, hvis betalingsstandsningen savner et rimeligt formål (§ 16d, stk. 1, nr. 1). Den opgave, skifteretten hermed har fået pålagt, er ikke let. Betalingsstandsningensinstituttet har nemlig ikke længere et nogenlunde bestemt afgrænset sigte. Anmeldt betalingsstandsning kan – i overensstemmelse med det oprindelige formål – anvendes i forsøg på tilvejebringelse af en frivillig gældsordning eller til forberedelse af forhandling om tvangsakkord, men kan efter betalingsstandsningensudvalgets opfattelse også benyttes til hel eller delvis afvikling, herunder salg af skyldnerens virksomhed. Under hensyn hertil ændredes kravet om »udsigt til at opnå en betalingsordning for skyldneren« i den hidtidige regel i § 15 til kravet i § 16d om, at betalingsstandsningen blot skal have »et rimeligt formål«. Det er på denne baggrund ikke nemt at opstille kriterier for skifterettens bedømmelse, idet betalingsstandsning kan benyttes ikke blot med henblik på rekonstruktion eller tilvejebringelse af en gældsordning for skyldneren,

¹⁷ Betænkningen s. 17f.

¹⁸ Jfr. nærmere herom *Mogens Munch*: Konkursloven s. 115f.

men også til afvikling uden gældssanering og uden udtrykkeligt kreditorsamtykke.

At udvalget har fundet det forsvarligt at åbne mulighed for afvikling under betalingsstandsning, er begrundet med, at kreditorerne under det ændrede system »får større indseende med betalingsstandsningens forløb«. ¹⁹ Denne betragtning bygger imidlertid på en forudsætning om, at kreditorerne gennemgående vil benytte deres indflydelse, og implicerer i realiteten, at skifteretten lader kreditorernes holdning være afgørende for skønnet over, om en betalingsstandsning »savner et rimeligt formål«. Svinger forudsætningen om kreditordeltagelse, hvilket bestemt ikke er usandsynligt, skrider grundlaget for skifterettens bedømmelse af formålet med en betalingsstandsning. Og i så fald vil skifterettens prøvelse – bortset fra forsøg på ligefrem at unddrage skyldnerens aktiver fra retsforfølgning – næsten nødvendigvis udvikle sig til en formalitet. I sig selv er denne konsekvens ikke faretruende. Det uheldige er, at et kreditor-møde afholdt uden væsentlig deltagelse kan give legitimation for afvikling uden de sædvanlige konkursgarantier.

Reglen i § 16d, stk. 1, nr. 2, om ophør, hvis skyldneren ikke samarbejder loyalt, er møntet på konflikter mellem skyldneren og tilsynet. En sådan konflikt vil imidlertid kun undtagelsesvis kunne foreligge allerede på § 13-mødet, medmindre skifteretten i medfør af § 11, stk. 1, har nægtet at beskikke den person, skyldneren i sin anmeldelse om betalingsstandsning har bragt i forslag som tilsyn, jfr. nærmere nedenfor i kapitel 5.

Efter § 16d, stk. 1, nr. 3, træffer skifteretten på § 13-mødet beslutning om, at betalingsstandsningen ophører, hvis der i øvrigt ikke på betryggende måde arbejdes på at opnå en samlet ordning med kreditorerne. På samme måde som formålsvurderingen står og falder denne bedømmelse med forudsætningen om kreditorernes deltagelse i mødet. At likvidation uden gældssanering og uden samtlige kreditorets samtykke kan være »en samlet ordning med kreditorerne«, må uden videre følge af den formålsudglidning, betalingsstandsningensudvalget har accepteret.

19 Jfr. betænkningen s. 55.

Hvis skyldneren uden lovligt forfald udebliver fra kreditormødet, skal skifteretten i medfør af § 13, stk. 2, træffe bestemmelse om, at betalingsstandsningen ophører. Baggrunden for denne regel, som blev indsat under justitsministeriets behandling af betalingsstandsningens udvalgets udkast, er, at der under mødet skal være mulighed for at stille spørgsmål til skyldneren med henblik på en belysning af årsagerne til og formålet med betalingsstandsningen.²⁰

Opretholdes betalingsstandsningen, træffer skifteretten efter begæring afgørelse om beskikkelse af et andet tilsyn eller om ændring af tilsynets sammensætning, jfr. § 13, stk. 3, 1. pkt. Afgørelsen træffes af skifteretten, men bestemmelsen sigter især mod at give kreditorerne indflydelse på, hvem der beskikkes som tilsyn, og hvorledes tilsynet ved beskikkelse af mere end ét tilsyn sammensættes. I § 13, stk. 3, 2. pkt., er det bestemt, at de spørgsmål, der er nævnt i § 14, stk. 1, og § 16a, kan behandles på kreditormødet. § 14, stk. 1, og § 16a handler om henholdsvis nedsættelse af kreditorudvalg og beslutning om fyldestgørelsesforbud for visse panterettigheder.²¹

Som led i 1984-reformen er udsættelsesreglen i § 24 blevet harmoniseret med (den nye version af) betalingsstandsningssystemet. Efter den tidligere ordning måtte det antages, at reglerne om betalingsstandsning fandt anvendelse ved udsættelse efter § 24 med behandlingen af en konkursbegæring, selv om skyldneren ikke havde anmeldt betalingsstandsning.²² Ganske vist henviste § 24 alene til reglen i § 13 om beskikkelse af tilsyn, men i U 1979.1 fastslog Højesteret, at også reglen i § 12 om kreditorværn under betalingsstandsning kunne benyttes i forbindelse med en udsættelse efter § 24.²³ Med den ændrede udgave af § 24 er enhver tvivl på dette punkt definitivt bragt ud af verden.

Efter § 24, stk. 1, 2. pkt., skal skyldneren samtidig med begæringen om udsættelse – på samme måde som ved anmeldelse om beta-

20 Jfr. Folketingstidende 1983/84, 2. samling, tillæg A sp. 629.

21 Jfr. nærmere herom i henholdsvis kapitel 6 og 7.

22 Jfr. *Tvangsakkord* s. 70f og (uden reservation) Folketingstidende 1983/84, 2. samling, tillæg A sp. 620, men lidt anderledes *Mogens Munch: Konkursloven* s. 154 f.

23 Jfr. herved *Mogens Munch: U 1980B.266*, hvor det anføres, at det ikke var konkurslovsudvalgets hensigt, at § 12 skulle kunne anvendes på sådanne tilfælde.

lingsstandsning (§ 10, stk. 2) – fremkomme med et forslag til, hvem der skal beskikkes som tilsyn under udsættelsen, samt en erklæring fra den pågældende om, at denne er villig hertil og opfylder betingelserne i § 238.²⁴ Og i § 24, stk. 2, 1. pkt. er det bestemt, at reglerne i §§ 11–16d finder tilsvarende anvendelse, hvis skifteretten udsætter afgørelsen om konkurs efter reglen i stk. 1. Sker udsættelse under anmeldt betalingsstandsning, kan skifteretten dog for at undgå dobbeltbureaukrati efter § 24, stk. 2, 2. pkt., bestemme, at § 11, stk. 2, jfr. § 13 – d.v.s. reglerne om kreditormøde – ikke skal finde anvendelse, og at tilsynet i stedet for meddelelse og oplysninger efter § 12 alene skal udsende en meddelelse om udsættelsen til fordringshaverne med genpart til skifteretten. Bortset fra tilfælde, hvor der kan være tale om beskikkelse af andet tilsyn eller om ændring af tilsynets sammensætning, vil skifteretten sikkert kurant benytte denne mulighed for dispensation.²⁵

Ved kortvarig udsættelse med behandlingen af en konkursbegæring kan beskikkelse af tilsyn og påkobling af betalingsstandsningssystemet være særdeles uhensigtsmæssigt, hvilket da også kan undgås. Efter § 23 a, som blev indsat i konkursloven i forbindelse med betalingsstandsningsreformen, kan skifteretten nemlig, hvis fordringshaveren eller skyldneren har lovligt forfald, eller hvis ganske særlige omstændigheder i øvrigt taler derfor, give en kort udsættelse med behandlingen af en konkursbegæring. Motiverne inde-

24 Dette krav gælder, selv om skyldneren i forvejen ved anmeldelse om betalingsstandsning har fået beskikket tilsyn.

25 Jfr. herved betænkningen s. 56. På justitsministeriets initiativ blev den hidtidige henvisning til § 24, stk. 1–3, i stk. 3 i akkordforhandlingsudsættelsesreglen i § 25 som konsekvens af den nye udgave af § 24 ændret til § 24, stk. 1, 2. pkt., og stk. 2 (Folketingstidende 1983/84, 2. samling, tillæg A, sp. 634), hvilket indebærer, at store dele af betalingsstandsningssystemet ved indgivelse af konkursbegæring efter åbning af forhandling om tvangsakkord vil kunne overføres til akkordforhandlingsperioden. Denne ordning, som bestemt ikke forekommer hensigtsmæssig, vil imidlertid næppe få betydning i praksis. Dels er det sjældent, at der indgives konkursbegæring på akkordforhandlingsstadiet, og dels er dette stadium så kortvarigt, at det kan være vanskeligt at få påkoblingen af betalingsstandsningssystemet iværksat. Under alle omstændigheder vil skifteretten utvivlsomt i videst muligt omfang benytte muligheden for dispensation (§ 25, stk. 3, jfr. § 24, stk. 2, 2. pkt.).

Betalingsstandsningens betingelser

holder dog ingen vejledning i, hvad der skal forstås ved »ganske særlige omstændigheder«. ²⁶

Efter den hidtidige og oprindelige udgave af § 24 burde udsættelse i almindelighed ikke ske, hvis skyldneren ikke havde standset sine betalinger, eller hvis han efter betalingsstandsning havde handlet til skade for fordringshaverne. Denne regel var opretholdt i betalingsstandsningens udvalgets udkast, men udgik under justitsministeriets behandling af udkastet. Af bemærkningerne til lovforslaget fremgår det, at justitsministeriet har opfattet denne ændring som rent redaktionel. ²⁷ Betragtningen har formentlig været, at de hidtidige § 24, stk. 3-krav er indeholdt i påkoblingen af reglerne i §§ 11–16 d. Den reservation, der lå i ordene »i almindelighed«, er imidlertid gået tabt. Fra konkurslovsudvalgets side var forbeholdet i § 24, stk. 3, begrundet med, at der ikke helt kan ses bort fra, at der undtagelsesvis, navnlig hvis skyldneren kun behøver en betalingsudsættelse, kan være tilfælde, hvor det kan være forsvarligt at undlade betalingsstandsning. ²⁸ At dette forbehold er fjernet, er ubetænkeligt. Dels er en situation som skitseret af konkurslovsudvalget nærmest utænkelig, og dels harmonerede forbeholdet i § 24, stk. 3, ikke med omstødsreglen i § 72, stk. 1. ²⁹ Det er dog bemærkelsesværdigt, at justitsministeriet har opfattet § 24, stk. 3-forbeholdet som så teoretisk, at det kunne fjernes ved en redaktionel ændring. ³⁰

Udsættelse efter § 24, stk. 1, er betinget af, at skyldneren søger en ordening med fordringshaverne, og at skifteretten skønner, at der er rimelig udsigt til, at en ordening kan opnås. På dette punkt er § 24 uændret, hvorfor de oprindelige motiver og den hidtidige retspraksis som udgangspunkt stadig må stå ved magt. ³¹

26 Jfr. betænkningen s. 56 og Folketingstidende 1983/84, 2. samling, tillæg A sp. 634.

27 Jfr. Folketingstidende 1983/84, 2. samling, tillæg A sp. 634.

28 Jfr. konkursbetænkningen s. 84.

29 Jfr. nærmere *Betalingsstandsning* s. 81.

30 Reglen om kortvarig udsættelse i § 23a dækker ikke de tilfælde, konkurslovsudvalget havde for øje.

31 I slutningsordene i § 24, stk. 1, 1. pkt., er der dog foretaget den mikroskopiske redaktionelle justering, at ordene »kan afgørelsen om konkurs på skyldnerens begæring udsættes« er ændret til »kan afgørelsen om konkurs udsættes på skyldnerens begæring«.

Af konkurslovsudvalgets kommentarer fremgår det, at § 24 »omfatter udsættelse både med henblik på opnåelse af frivillig akkord (eller moratorium) og på forberedelse af tvangsakkord«. ³² Siger skyldneren mod at få åbnet forhandling om tvangsakkord, er det velbegrundet, at behandlingen af en konkursbegæring kan udsættes. Arbejdes der på en frivillig ordning, gælder det samme, hvis fordringshaveren er indforstået med udsættelsen, eller hvis fordringshaverens krav ikke tilsigtes berørt af den påtænkte ordning, f.eks. fordi kravet er udstyret med konkursprivilegium eller er så beskedent, at det kan forventes omfattet af en bestemmelse i ordningen om fuld dækning af småfordringer. Derimod er det ikke ganske indlysende, at der kan gives udsættelse, hvis rekvirenten – som potentiel akkordkreditor – insisterer på at få behandlet konkursbegæringen. I hvert fald ligger der allerede heri et tegn på, at det kan blive vanskeligt at få den pågældende fordringshaver til at tiltræde en ordning. Imidlertid er der ingen tvivl om, at § 24 indeholder hjemmel til – mod rekvirentens protest – at udsætte behandlingen af en konkursbegæring med henblik på tilvejebringelse af en frivillig ordning. ³³ Klar negativ holdning hos rekvirenten til muligheden for en frivillig gældsordning vil dog kunne begrunde, at skifteretten nægter at give udsættelse, jfr. herved U 1981.311 H.

Efter § 24, stk. 1, skal skifteretten udøve et skøn over, hvorvidt der er udsigt til, at en ordning kan opnås. Udsættelse kan således ikke efter denne regel – men måske under »ganske særlige omstændigheder« i medfør af § 23 a – gives med henblik på indfrielse af rekvirentens fordring. Der skal være tale om en egentlig gældsordning enten som frivillig ordning eller i form af tvangsakkord. ³⁴ Ved bedømmelsen af, om der er rimelig udsigt til, at en gældsordning kan opnås, må skifteretten kunne lægge betydelig vægt på, hvorledes det designerede (§ 24, stk. 1, 2. pkt.) eller det – i forbindelse

32 Jfr. konkursbetænkningen s. 83.

33 Udsættelse efter § 24's forgænger i den gamle konkurslov (§ 48 a) krævede enten enighed mellem rekvirenten og skyldneren, eller at skyldneren sigtede mod at få åbnet forhandling om tvangsakkord, men bestemmelsen blev dog ikke i praksis taget bogstaveligt på dette punkt, jfr. konkursbetænkningen s. 59 og s. 83.

34 Jfr. *Mogens Munch*: Konkursloven s. 150 og *Henrik Zahle*: U 1979B.122f.

Betalingsstandsningens betingelser

med forudgående anmeldt betalingsstandsning – beskikkede (§ 11, stk. 1, 1. pkt.) tilsyn og – hvis forberedelse af forhandling om tvangsakkord er påbegyndt – akkordtillidsmændene vurderer situationen. I øvrigt må der fremlægges regnskabsmateriale, ligesom der må redegøres for den påtænkte gældsordning.³⁵

Den foreliggende trykte retspraksis demonstrerer utvetydigt, at skifterettens prøvelse efter § 24, stk. 1, ikke kan betragtes som en formalitet. Udsættelse blev således nægtet i højesteretskendelserne i henholdsvis U1979.99 og U1981.311. I U1979.99 havde Sø- og Handelsretten, hvis kendelse blev stadfæstet in terminis, som begrundelse for at nægte udsættelse lagt særlig vægt på, at revisorernes udtalelser om den kapitalmæssige forringelse og det ved betalingsstandsningen konstaterede underskud syntes at føre til, at der ikke var rimelig udsigt til, at en akkord ville kunne opfyldes, og i øvrigt herved bemærket, at en afvikling under konkurs med et etableret bostyre efter rettens skøn giver kreditorerne den efter omstændighederne bedste mulighed for at sikre værdierne med en rimelig udsigt til opnåelse af hel eller delvis sikring af deres krav. Kendelsen i U1981.311, hvor Sø- og Handelsrettens afgørelse ligeledes blev stadfæstet in terminis, er på samme linie. Sø- og Handelsretten havde nægtet udsættelse, da det på grund af betydelige modstridende interesser blandt selskabets kreditorer på forhånd måtte anses for udelukket, at selskabet ville kunne etablere en frivillig ordning med sine kreditorer, og da åbning af akkordforhandling for selskabet ikke var sket og formentlig næppe ville kunne ske inden for kort tid.

Grundbetingelsen for – mod rekvirentens protest – at få udsat en konkursbegæring har, som det er fremgået, en skarpere profil end betingelserne for opretholdelse af en anmeldt betalingsstandsning. Medens udsættelse efter § 24, stk. 1, er betinget af, at der er rimelig udsigt til, at en gældsordning kan opnås, kan en anmeldt betalingsstandsning efter § 16d, stk. 1, opretholdes, medmindre betalingsstandsningen savner et rimeligt formål. Denne forskel er ikke begrundet hverken i betalingsstandsningens udvalgets betænkning eller i

³⁵ Jfr. konkursbetænkningen s. 83.

justitsministeriets bemærkninger til lovforslaget. I udvalgets bemærkninger til den på andre punkter ændrede udgave af § 24 er det blot nævnt, at bl.a. § 24, stk. 1, 1. pkt., er uændret »i forhold til de gældende regler«.³⁶

På denne baggrund må det kunne fastslås, at udsættelsesbetingelsen i § 24, stk. 1, må forstås på samme måde som hidtil. En fordringshaver vil således stadig – trods udglidningen af formålet bag betalingsstandsningens instituttet – med en konkursbegæring, som fastholdes, kunne blokere for afvikling under anmeldt betalingsstandsning.³⁷ Afvikling under konkurs med et etableret bostyre giver – som anført af Sø- og Handelsretten i U 1979.99 – kreditorerne »den efter omstændighederne bedste mulighed for at sikre værdierne med en rimelig udsigt til opnåelse af hel eller delvis sikring af deres krav«.

36 Betænkningen s. 56.

37 En fordringshaver, som har været inddraget i arbejdet med en betalingsstandsningsslikvidation, vil dog efter omstændighederne ved passivitet kunne have givet stiltiende afkald på retten til at kræve konkurs, jfr. U 1972.285 og U 1976.578.

KAPITEL 4

Betalingsstandsningensperioden

I det hidtidige system var betalingsstandsningensperioden efter § 16, stk. 1, nr. 5, som udgangspunkt fastsat til tre måneder. På anmodning fra skyldneren fremsat inden den ordinære periodes udløb kunne skifteretten dog efter § 16, stk. 2, under ganske særlige omstændigheder forlænge fristen med to måneder. Med den forskel, at udsættelse ikke behøvede at ske for tre måneder, men f.eks. kunne gives for to uger, var de tidsmæssige betingelser for betalingsstandsning med fundament i en udsat konkursbegæring i § 24, stk. 4, fastsat på samme måde. Disse regler svarede imidlertid ikke helt til det oprindelige udkast.

I konkurslovsudvalgets udkast var betalingsstandsningensperioden fastsat til otte uger med mulighed for forlængelse til tre måneder.¹ Samme tidsmæssige rammer var i udkastet sat for udsættelse med behandlingen af en konkursbegæring. Af de næsten enslydende bemærkninger til disse regler fremgår det, at det ikke var meningen, at begæring om forlængelse i almindelighed eller kurant skulle imødekomes. Det hedder således i bemærkningerne til betalingsstandsningensforlængelsesreglen, at »der må oplyses ganske særlige grunde til, at den almindelige frist ikke har været tilstrækkelig, f.eks. boets usædvanligt komplicerede karakter«.²

Udkastets tidsmæssige rammer gik igen i 1975-forslaget, men blev under folketingets behandling ændret til henholdsvis tre og fem måneder. Begrundelsen for denne ændring var, at folketingets retsudvalg blev overbevist om, at det ikke kunne udelukkes, at den maksimale frist på tre måneder i visse situationer ville være for kort

1 Fristen på otte uger var taget fra udsættelsesreglen i § 48 a i den dagældende konkurslov.

2 Jfr. konkursbetænkningen s. 69 (og s. 84).

til at få afklaret muligheden for en mindelig ordning med kreditorerne, »f.eks. hvis der er tale om store betalingsstandsningsboer med komplicerede, måske internationale forretninger, eller hvis det er nødvendigt at foretage en gennemgribende reorganisering af virksomheden for at få klarhed over dens fremtidsmuligheder«. ³ Til gengæld blev det i lovtæksten (§ 16, stk. 2, og § 24, stk. 4) præciseret, at forlængelse til fem måneder kun kunne ske »under ganske særlige omstændigheder«.

De samlede motiver viser utvetydigt, at muligheden for forlængelse var møntet på tilfælde, hvor der notorisk blev arbejdet på en egentlig gældsordning for skyldneren (frivillig akkord eller tvangsakkord), hvilket i øvrigt formålet med betalingsstandsningssystemet taget i betragtning på ingen måde er mærkværdigt. Motiverne såvel som ordene »under ganske særlige omstændigheder« afslører ligeledes utvetydigt, at forlængelse var betinget af dokumentation for, at den normale frist på tre måneder havde været for kort til at tilvejebringe grundlag for en kreditorordning. Taget alvorligt er der ingen tvivl om, at betingelserne for forlængelse til fem måneder i praksis kun sjældent ville være opfyldt.

Trods reglernes utvetydige ordlyd og motiver er anmodning om forlængelse alligevel ret kurant blevet imødekommet. ⁴ En del af forklaringen på, at denne praksis kunne udvikle sig, er sikkert, at skifteretten i betalingsstandsningssystemet var placeret som en i hovedsagen passivt registrerende myndighed, at skifteretten vil være utilbøjelig til at træffe en beslutning, hvorved en chance for at undgå konkurs forskertses, og at det umiddelbart kan virke besynderligt for skifteretten af egen drift at blokere for en forlængelse, som tilsyneladende ikke møder protest fra kreditorernes side. Der er imidlertid ingen grund til at tro, at de overordnede domstole ville anlægge en tilsvarende lempelig fortolkning. ⁵ I U 1981.1041, hvor skifteretten navnlig under henvisning til muligheden for salg af ejendommen i fri handel havde forlænget en gårdejers betalings-

3 Jfr. Folketingstidende 1974/75, 2. samling, tillæg B sp. 1185f.

4 Jfr. herved betænkningen s. 34f og *Betalingsstandsning* s. 84ff.

5 Jfr. *Betalingsstandsning* s. 87 og *Tvangsakkord* s. 73.

Betalingsstandsningsperioden

standsning, fandt Vestre Landsret således, at betingelserne for udsættelse ikke var til stede.⁶

Sløjfesystemet i § 1, hvorefter den oprindelige fristdag kan fastholdes, selv om dens grundlag senere bortfalder, gav anledning til det specielle spørgsmål, om en betalingsstandsningsperiode og en udsættelse med behandlingen af en konkursbegæring kunne kombineres.⁷ Efter 1975-loven skulle såvel betalingsstandsningsperioden som udsættelsesperioden regnes fra fristdagen. Det var derfor mest nærliggende – og efter lovteksten nødvendigt – at anlægge den fortolkning, at det var udelukket at nå ud over en periode på i alt fem måneder, uanset hvordan en anmeldelse om betalingsstandsning og en konkursbegæring blev kombineret. Denne fortolkning var da også bedst i overensstemmelse med reglernes forarbejder.⁸ Alligevel blev det fra første færd antaget, at der principielt var mulighed for at kombinere to perioder på hver fem måneder.⁹ For også formelt at åbne mulighed for kombination af en betalingsstandsningsperiode med en efterfølgende udsættelse med behandlingen af en konkursbegæring blev ordene »fra fristdagen« i den oprindelige version af § 24, stk. 4, ved den endelige gennemførelse af konkursloven ændret til ordene »fra konkursbegæringens indgivelse«. ¹⁰ I den omvendte kombination, hvor en konkursbegæring ved udløbet af en udsættelsesperiode på fem måneder trækkes tilbage og derpå afløses af en anmeldelse om betalingsstandsning, blev den tilsvarende sproglige mistelten dog ikke taget i ed.¹¹

Som det er fremgået, var det regelsæt, der i det hidtidige system

6 Jfr. herved *Mogens Munch*: Konkursloven s. 118 f og *samme*: U 1980B.266.

7 Sløjfereglerne i § 1, stk. 2–5, er behandlet foran i kapitel 2.

8 Jfr. også *Mogens Munch*: Konkursloven s. 153 og *samme*: U 1983B.358.

9 Jfr. *Gomard*: *Juristen* 1975.375 note 30, hvor det hedder: »Denne fortolkning har mundtligt været nævnt for Folketingets retsudvalg under dets samråd med Justitsministeriet. Fortolkningen blev godkendt af udvalget.«

10 Jfr. Folketingstidende 1976/77, 2. samling, tillæg B sp. 583.

11 Jfr. nærmere *Betalingsstandsning* s. 89 og *Tvangsakkord* s. 74 f. I U 1981.584, hvor en fordringshaver, der havde indgivet en konkursbegæring, som havde været udsat, trak begæringen tilbage under forudsætning af, at skyldneren selv indgav konkursbegæring, kom Østre Landsret til det resultat, at fristen i § 24, stk. 4, måtte regnes fra den første konkursbegæringens indgivelse.

satte de tidsmæssige rammer for betalingsstandsningstituttet, blevet til i flere tempi. Og som det ligeledes er fremgået, var det samlede resultat ikke overmåde vellykket. Betalingsstandsningssudvalgets opgave var således (også) på dette punkt ret vanskelig at løse.

Efter § 16e, stk. 1, nr. 5, er udgangspunktet stadig, at betalingsstandsningsperioden strækker sig over tre måneder. Skifteretten kan imidlertid efter § 16e, stk. 2, 1. pkt., under ganske særlige omstændigheder forlænge denne frist med indtil tre måneder ad gangen, hvis skyldneren anmoder herom inden fristens udløb. Fristen kan dog efter 2. pkt. i denne regel ikke forlænges ud over i alt et år fra fristdagen. Reglen om udsættelse med behandlingen af en konkursbegæring, som nu findes i § 24, stk. 3, er helt parallel hermed. Efter § 24, stk. 3, 1. pkt., kan udsættelse således gives med indtil tre måneder, og efter 2. pkt. i denne bestemmelse finder reglen i § 16e, stk. 2, tilsvarende anvendelse.

Med disse regler, som med redaktionelle justeringer svarer til betalingsstandsningssudvalgets udkast, er kombinationstricket sat ud af spillet. Uanset hvordan en anmeldelse om betalingsstandsning og en konkursbegæring kombineres, kan fristdagen efter § 16e, stk. 2, 2. pkt., under betalingsstandsning ikke fastholdes i mere end et år. Til gengæld virker det ikke indlysende rimeligt, at der nu er åbnet mulighed for en så lang betalingsstandsningsperiode.

Udvalgets almindelige bemærkninger om betalingsstandsningens tidsmæssige udstrækning indeholder til indledning en summarisk redegørelse for den hidtidige retstilstand. Det er derpå anført, at det på udvalgets møde med organisationerne »fra flere sider [blev] gjort gældende, at fristerne på 3 eller 5 måneder er for lange«, og at det »specielt [blev] fremhævet, at skifteretterne er for ukritiske med at forlænge fristen til 5 måneder«, medens andre var »af den opfattelse, at fristerne er nødvendige, hvis man skal kunne opnå fornuf-tige resultater under betalingsstandsninger, og at der måske lige-frem burde gives mulighed for forlængelse ud over 5 måneder«. Endelig er det anført, at den undersøgelse, udvalget iværksatte »alt i alt [viser], at der i betydeligt omfang sker forlængelse af betalings-standsningerne«, men at det »dog [er] vanskeligt ud fra undersøgelsen at drage konsekvenser om, hvorvidt forlængelserne efter de

Betalingsstandsningensperiode

gældende regler i almindelighed kan administreres på en rimelig måde«. ¹² På dette spinkle grundlag bygger udvalgets overvejelser om betalingsstandsningensperiode længde. Med et så svagt udgangspunkt er det ikke underligt, at udvalget måtte forholde sig relativt afslappet til opgaven.

Krumtappen i udvalgets overvejelser er, at kombinationstricket, hvad næppe nogen kan bestride, er uhensigtsmæssigt. At dette problem løses ved at åbne mulighed for forlængelse i op til et år, virker imidlertid noget letkøbt. Som begrundelse er da også kun anført, at denne frist »nogenlunde [svarer] til den maksimale frist på næsten 11 måneder, som det er muligt at opnå efter de gældende regler«, og at udvalget »er betænkelig ved at sætte den maksimale frist kortere end 12 måneder, da dette i komplicerede tilfælde må formodes at kunne gøre det umuligt at nå en ordning inden fristens udløb«. ¹³

Udvalget har tilsyneladende ikke ofret tanker på, at kanonisering af muligheden for forlængelse i op til et år forstærker den – i sig selv betænkelige – retsikkerhed, som er knyttet til det system, hvorefter en række konkurs- og akkordvirkninger tidsmæssigt beregnes med udgangspunkt i fristdagen. ¹⁴ Fra det tidspunkt, hvor en omstødelig disposition er foretaget, vil der således kunne gå (urimeligt) lang tid, før det bliver afgjort, om omstødelseskravet vil blive gjort gældende. ¹⁵

Mere mærkeligt er det imidlertid, at udvalget kun sporadisk har overvejet den tidsmæssige afgrænsning af betalingsstandsningens-

12 Jfr. betænkningen s. 33 ff.

13 Jfr. betænkningen s. 35 f. Som ekstrabegrundelse er det anført (s. 36), at forslaget indebærer, at kombinationshuller mellem betalingsstandsningens udløb og indgivelse af konkursbegæring (med henblik på udsættelse) undgås. Betragtningen er, at indgivelse af konkursbegæring efter udløb af en anmeldt betalingsstandsning i medfør af sløjfereglen i § 1, stk. 2, »blot skal ske inden 3 uger for at fastholde fristdagen«, og at der herved »teknisk set opstår en »mellempriode«, hvor de øvrige retsvirkninger af betalingsstandsningen ikke finder anvendelse«. Under hensyn til, at konkursbegæring (selvsagt) kan indgives før betalingsstandsningensperiode udløb, er denne betragtning imidlertid – professionel rådgivning forudsat – ikke særlig slagkraftig.

14 Jfr. *Mogens Munch*: U 1983B.358.

15 F.eks. vil en nærstående, som har fået pant til sikkerhed for gammel gæld, kunne komme til at vente i op til 3½ år på afklaring.

stituttet i relation til de mulige resultater – frivillig akkord, åbning af forhandling om tvangsakkord, uformel afvikling og konkurs – af en anmeldt betalingsstandsning. Denne skavank, som er et gennemgående træk ved betænkningen, hænger – i hvert fald til en vis grad – sammen med, at udvalget afstod fra at opstille skillelinier mellem acceptabel og uacceptabel anvendelse af betalingsstandsningensinstituttet.

Navnlig – men ikke udelukkende – under hensyn til, at en sådan ordning kun er velegnet for små virksomheder, er en tidsmæssig ramme på op til et år unødvendig (og urealistisk) for etablering af en frivillig akkord. Det samme gælder anmeldt betalingsstandsning anvendt til forberedelse af forhandling om tvangsakkord. Almindelig tvangsakkord (§ 157, nr. 1) sigter mod fortsat drift af skyldnerens virksomhed.¹⁶ Det siger sig selv, at en sådan ordning bør gennemføres så hurtigt som muligt. Selv ved større virksomheder vil nogle få måneder næsten altid være tilstrækkeligt til forberedelse af akkordforhandling, idet en længere forberedelsesperiode oftest vil være ensbetydende med virksomhedens død. Ved likvidationsakkord (§ 157, nr. 2) er tidspresset naturligvis ikke så tungt som ved akkord med henblik på fortsat drift af skyldnerens virksomhed. Imidlertid må det pointeres, at likvidation principielt først skal ske efter akkordens stadfæstelse, og at der derfor ikke med henblik på forberedelse af forhandling om likvidationsakkord er påfaldende behov for en betalingsstandsningsperiode ud over de rammer, der var sat med den hidtidige regel i § 16. Anvendt som baggrund for uformel likvidation er det åbenbart, at de udvidede tidsmæssige rammer for betalingsstandsningensinstituttet kan være nyttige. Også i relation til foregreben konkursbehandling kan udvidelsen være hensigtsmæssig.

Konfronteret med disse enkle ræsonnementer afsløres det, at de udvidede tidsmæssige rammer for betalingsstandsningensinstituttet i det væsentlige styrker mulighederne for uformel afvikling og foregreben konkursbehandling. Anvendt med henblik på forberedelse af forhandling om tvangsakkord (eller tilvejebringelse af frivillig

16 I praksis er almindelig tvangsakkord (§ 157, nr. 1) næsten altid kombineret med et henstandselement (§ 157, nr. 3), jfr. *Tvangsakkord* s. 15.

Betalingsstandsningsperioden

akkord) var de hidtidige (ordinære) rammer nemlig (fuldt ud) tilstrækkelige.

Forlængelse ud over tre måneder er stadig – uanset om fundamentet består i en anmeldelse om betalingsstandsning eller en udsat konkursbegæring – efter § 16e, stk. 2, 1. pkt., betinget af, at der foreligger »ganske særlige omstændigheder«. Hverken betalingsstandsningens udvalgets betænkning eller justitsministeriets bemærkninger indeholder imidlertid bidrag til, hvad der nærmere ligger i denne betingelse.¹⁷ Under hensyn hertil må de oprindelige motiver som udgangspunkt stadig stå ved magt.

Efter disse motiver er forlængelse ud over tre måneder betinget af, at der arbejdes på en egentlig gældsordning for skyldneren, og at der foreligger solid dokumentation for, at den normale frist har været for kort til dette arbejde.¹⁸ En sådan konstellation vil – som også forudsat i motiverne – kun sjældent forekomme i praksis. Forberedelse af forhandling om tvangsakkord vil (og bør) i almindelighed kunne gennemføres i løbet af den ordinære betalingsstandsningsperiode på tre måneder, og det samme gælder – om end måske lidt mindre udpræget – tilvejebringelse af grundlaget for en frivillig akkord. Noget andet er, at skifteretterne hidtil har taget ret let på forlængelsesreglens ordlyd og motiver. At de overordnede domstole skulle anlægge en tilsvarende lempelig fortolkning, har imidlertid ikke uden videre formodningen for sig, jfr. herved kendelsen i U1981.1041.

Med udgangspunkt i de oprindelige motiver kan det således konstateres, at de ændrede tidsmæssige rammer for betalingsstandsningens instituttet kun i helt ekstreme situationer vil kunne udnyttes, og at ændringen dermed nærmest kan katalogiseres som meningsløs. Dette resultat kan dog selvsagt ikke fastholdes. Trods motivtavshed må den formålsudglidning, 1984-reformen er udtryk for, nødvendigvis tillægges betydning ved fortolkningen af ordene »under ganske særlige omstændigheder« i § 16e, stk. 2. Spørgsmålet er

17 I betænkningen (s. 55) er det kun nævnt, at betingelsen for en forlængelse af betalingsstandsningen fortsat er, at der skal foreligge »ganske særlige omstændigheder«.

18 Jfr. nærmere foran ved note 3.

imidlertid, hvilke faktorer skifteretten kan klassificere som ganske særlige omstændigheder.

I betalingsstandsningensudvalgets udkast er det bestemt, at en anmodning om forlængelse skal være skriftlig og skal indeholde en redegørelse for, hvilken betalingsordning der søges gennemført, og at anmodningen skal være vedlagt en udtalelse fra tilsynet. Baggrunden for disse (nye) krav er efter betænkningen, at »der ikke bør ske forlængelse, medmindre det godtgøres, at der er en konkret begrundelse for at lade betalingsstandsningen fortsætte«. ¹⁹ Hvad der nærmere ligger heri, giver betænkningen imidlertid ikke svar på. En »konkret« begrundelse vil ifølge sagens natur altid kunne produceres.

Under justitsministeriets behandling af udvalgets udkast blev forlængelsessystemet strammet op med de bestemmelser, som nu findes i § 16e, stk. 2, 3.–5. pkt. En anmodning om forlængelse skal efter disse bestemmelser indeholde en redegørelse for baggrunden for og formålet med forlængelsen og skal, hvis et kreditorudvalg er nedsat, ud over en udtalelse fra tilsynet være vedlagt en udtalelse fra dette udvalg, ligesom skifteretten kan indkalde fordringshaverne til et møde med henblik på at drøfte spørgsmålet om forlængelse. ²⁰

Baggrunden for denne bureaukratisering af forlængelsessystemet er, at der »fra flere sider« i høringsudtalelserne til justitsministeriet var »givet udtryk for betænkeligheder ved muligheden for en sådan udvidelse af en betalingsstandsning tidsmæssige udstrækning«, men at ministeriet »navnlig ud fra det synspunkt, at der ... i komplicerede tilfælde kan være behov for at kunne udstrække varigheden af en betalingsstandsning op til tolv måneder, for at der kan tilvejebringes en gældsordning inden fristens udløb«, alligevel fandt det nødvendigt at »medtage den af betalingsstandsningensudvalget foreslåede regel«. På det præciserende niveau hedder det videre, at den »foreslåede forlængelse af den maksimale varighed af betalingsstandsningerne [også] må ses i sammenhæng med den styr-

¹⁹ Jfr. betænkningen s. 55.

²⁰ Jfr. herved *Mogens Munch*: U1983B.358.

Betalingsstandsingsperioden

kelse af kreditorernes stilling, som der i øvrigt lægges op til ved forslaget«. ²¹

Med justitsministeriets tilføjelser er forlængelsessystemet blevet mere bureaukratisk, men betingelserne for forlængelse har ikke hermed fået mere indhold. Det eneste reelle er, at skifteretten formelt har fået mulighed for at indkalde fordringshaverne til et møde med forlængelsesspørgsmålet på dagsordenen. Realiteten heri kommer imidlertid til at bero på kreditorernes mødeentusiasme, som næppe vil være særlig stor.

Ført ud i livet vil resultatet af forlængelsesbureaukratiet formentlig blive, at skifteretten indkalder fordringshaverne til et møde, som det ofte vil vise sig, at kun de offentlige kreditorer finder anledning til at deltage i. Hvis disse kreditorer ikke protesterer ihærdigt, kan skifteretten med sindsro imødekomme skyldnerens anmodning om forlængelse. En »konkret« begrundelse for forlængelse foreligger der altid, og da kreditorerne (tilsyneladende) ikke er utilfredse, er forlængelse formelt ubetænkelig. Forlængelsessystemet giver således – på samme måde som reglerne om opretholdelse af anmeldt betalingsstandsning – indirekte grundlag for betalingsstandsningsslikvidation uden kreditorernes aktive tilslutning.

Efter § 16d, stk. 1, som med redaktionelle ændringer svarer til betalingsstandsningssudvalgets udkast, og som indholdsmæssigt i det væsentlige svarer til den hidtidige regel i § 15, træffer skifteretten bestemmelse om, at betalingsstandsningen ophører:

- 1) hvis betalingsstandsningen savner et rimeligt formål,
- 2) hvis skyldneren ikke samarbejder loyalt, eller
- 3) hvis der i øvrigt ikke på betryggende måde arbejdes på at opnå en samlet ordening med kreditorerne.

Prøvelse efter § 16d, stk. 1, skal under alle omstændigheder ske på § 13-mødet om betalingsstandsningens opretholdelse. Fornyet prøvelse kan imidlertid komme på tale senere i betalingsstandsningsperioden. Efter § 16d, stk. 2, som med den forskel, at skyldnerens bistandsnyder – som alle andre steder i systemet – er udgået, svarer til den hidtidige regel i § 15, stk. 1, skal tilsynet således straks give skif-

21 Jfr. Folketingstidende 1983/84, 2. samling, tillæg A sp. 633f.

teretten underretning, såfremt det viser sig, at en af de i stk. 1 nævnte omstændigheder foreligger.

Inden skifteretten træffer afgørelse om betalingsstandsningens ophør, skal der efter § 16d, stk. 3, gives skyldneren, tilsynet og de eventuelt fremmødte fordringshavere lejlighed til at udtale sig, ligesom der eventuelt kan gives skyldneren en kort frist til at indlede nyt samarbejde. Denne regel er identisk med bestemmelsen i § 15, stk. 2, 2. pkt., i den hidtidige version af betalingsstandsningssystemet. Under hensyn til grundtanken om øget kreditorindflydelse virker det nærmest som en forglemmelse, at det ikke – på samme måde som i forlængelsesreglen – udtrykkeligt er nævnt, at skifteretten kan indkalde fordringshaverne til et møde med henblik på spørgsmålet om betalingsstandsningens ophør.²² At skifteretten kan vælge at indkalde fordringshaverne, er imidlertid hævet over enhver tvivl.²³ Muligheden for at give skyldneren »en kort frist til at indlede nyt samarbejde« må anses for et rudiment fra det hidtidige system, hvor skyldnerens bistandsyder (formelt) var en central figur.²⁴ Da bi-standsfunktionen i det nye system er inddraget som en del af tilsynets funktion, består muligheden for at »indlede nyt samarbejde« i, at skifteretten efter princippet i § 13, stk. 3, træffer afgørelse om beskikkelse af et andet tilsyn eller om ændring af tilsynets sammensætning.

På § 13-mødet vil skifterettens bedømmelse efter § 16d, stk. 1, let kunne udvikle sig til en formalitet.²⁵ I en efterfølgende bedømmelse af, om en betalingsstandsning skal ophøre, vil situationen være anderledes. Der vil nemlig næsten pr. definition (§ 16d, stk. 2) foreligge en konflikt mellem skyldneren og tilsynet. I modsætning til indledningsvurderingen (§ 13) vil resultatet bortset fra tilfælde, hvor konflikten skyldes forhold hos tilsynet, og hvor det derfor vil

22 Jfr. herved *Mogens Munch*: U1983B.358 og Folketingstidende 1983/84, 2. samling, tillæg A sp. 633.

23 Også efter den hidtidige regel kunne skifteretten beslutte, at fordringshaverne skulle have underretning, jfr. konkursbetænkningen s. 68 og *Mogens Munch*: Konkursloven s. 116.

24 Jfr. konkursbetænkningen s. 68, hvor det fremgår, at denne mulighed er møntet på tilfælde, hvor bistanden er ophørt.

25 Jfr. nærmere foran i kapitel 3.

Betalingsstandsingsperioden

være nærliggende for skifteretten at beskikke et nyt tilsyn (eller træffe beslutning om supplerung af tilsynet), formentlig næsten altid blive, at skifteretten træffer beslutning om betalingsstandsningens ophør. Da tilsynet normalt vil være i stand til at overbevise skyldneren om det rigtige i at lade betalingsstandsningen afløse af konkurs (på skyldnerens egen begæring), vil spørgsmålet om efterfølgende bedømmelse efter § 16 d dog utvivlsomt kun sjældent blive indbragt for skifteretten.²⁶

De ordinære ophørsgrunde er angivet i § 16 e, stk. 1. Efter denne regel, som med tilføjelse af beslutning om indledning af gældssanerings-sag, og som i øvrigt med redaktionelle justeringer svarer til den hidtidige bestemmelse i § 16, stk. 1, ophører betalingsstandsningen, hvis

- 1) skyldneren tilbagekalder anmeldelsen,
- 2) forhandling om tvangsakkord åbnes,
- 3) gældssanerings-sag indledes,
- 4) konkursdekret afsiges, eller
- 5) tre måneder fra fristdagen er forløbet.

Skyldneren kan når som helst, og uanset om en ordning er tilvejebragt, tilbagekalde sin anmeldelse om betalingsstandsning. Det skal end ikke ved tilbagekaldelsen oplyses, hvad betalingsstandsningen førte til. Denne ordning er fra konkurslovsudvalgets side begrundet med, at anmeldelse om betalingsstandsning er »en frivillig sag«, og at et krav om angivelse af grunden til tilbagekaldelse kun ville have værdi, hvis angivelsens »rigtighed blev prøvet af skifteretten«, hvilket imidlertid »ville stride mod ønsket om en privat ordning uden rettens bistand og kontrol«.²⁷ Efter 1984-bureaukratiseringen af systemet er denne begrundelse måske knap nok bærekraftig. Det virker således ikke ganske harmonisk, at skyldneren vilkårligt ved tilbagekaldelse af sin anmeldelse om betalingsstandsning kan få det bolignende bureaukrati til at falde sammen. Efter betænkningen har betalingsstandsningensudvalget imidlertid ikke be-

26 Også sager efter den hidtidige regel i § 15 hørte til sjældenhederne. I U 1979.651 ophævede Vestre Landsret en skifteretskendelse om ophør som følge af for sen indlevering (til skifteretten) af fordringshaverfortegnelse.

27 Jfr. konkursbetænkningen s. 69.

rørt dette spørgsmål. Ved tilbagekaldelse kan den oprindelige fristdag dog efter sløjfereglen i § 1, stk. 2, genoplives, hvis skifteretten inden tre uger efter tilbagekaldelsen modtager begæring om akkordforhandling, gældssanering eller konkurs.

Ud over automatisk ophør efter enten de ordinære tre måneder (§ 16e, stk. 1, nr. 5) eller efter udløbet af én eller flere forlængelsesperioder (§ 16e, stk. 2) ophører betalingsstandsningen ved indslusning i en af de konkurslovsregulerede former for insolvensbehandling – d.v.s. tvangsakkord, gældssanering eller konkurs. Tidsmæssigt er betalingsstandsningens ophør knyttet til tidspunktet for henholdsvis åbning af forhandling om tvangsakkord, indledning af gældssanerings sag og afsigelse af konkursdekret (§ 16e, stk. 1, nr. 2–4).

Indleveres begæring om akkordforhandling, gældssanering eller konkurs inden udløbet af betalingsstandsningsperioden, følger det af ordene »eller det tidligste af de nævnte tidspunkter« i § 1, stk. 1, at anmeldelsen om betalingsstandsning er opretholdt som frisdagsfundament. Selv om betalingsstandsningen er udløbet, vil den oprindelige fristdag oven i købet efter sløjfereglen i § 1, stk. 2, kunne genoplives ved en begæring modtaget af skifteretten inden tre uger efter udløbet. Hvis et hul mellem på den ene side betalingsstandsningens processen og på den anden side tvangsakkord-, gældssanerings- eller konkursprocessen skal undgås, er det imidlertid nødvendigt, at begæringen er indgivet så betids, at skifterettens beslutning om åbning af akkordforhandling, indledning af gældssanerings sag eller afsigelse af konkursdekret kan være truffet inden betalingsstandsningsperiodens udløb.²⁸

Ophører en betalingsstandsning ved skyldnerens tilbagekaldelse af anmeldelsen eller ved skifterettens beslutning, eller forlænges den ordinære periode, skal tilsynet efter § 16e, stk. 3, inden en uge give meddelelse herom til samtlige kendte fordringshavere. Bortset fra, at pligten til at informere fordringshaverne påhviler tilsynet, svarer denne bestemmelse helt til den hidtidige regel i § 16, stk. 3. Begrundelsen for informationspligten er at give kreditorerne mu-

28 Betænkningen (s. 36) forudsætter vistnok, at en »mellempriode« undgås ved begæring indgivet inden periodens udløb, jfr. herved tillige foran i note 13.

Betalingsstandsingsperioden

lighed for ved indgivelse af konkursbegæring at genoplive fristdagen efter § 1, stk. 2. Informationspligten omfatter ikke automatisk ophør efter tre måneder eller ophør ved overgang til en af det konkurslovsregulerede insolvensbehandlingssystemes tre grene. Udløb efter den ordinære periode må kreditorerne selv tage højde for, og overgang til henholdsvis tvangsakkord-, gældssanerings- eller konkursprocessen offentliggøres i Statstidende.²⁹

29 For tilfælde, hvor betalingsstandsning bygger på en udsat konkursbegæring, findes der i § 24, stk. 3, 3. pkt., en informationsregel, som svarer til § 16e, stk. 3.

KAPITEL 5

Tilsyn

En skyldner, der anmelder betalingsstandsning, vil næsten altid forinden have engageret en professionel rådgiver. Det oprindelige (og hidtidige) betalingsstandsningssystem opererede imidlertid med en principiel skillelinie mellem en bistands- og en tilsynsfunktion. Ved 1984-reformen er denne skillelinie formelt fjernet derved, at bistandsfunktionen er sammensmeltet med tilsynsfunktionen. Hvor anmeldt betalingsstandsning benyttes til forberedelse af forhandling om tvangsakkord, kommer tillige tillidsmandsinstituttet ind i billedet som en særlig hjælperfunktion.

Det oprindelige system byggede på en forudsætning om, at skyldneren på forhånd havde truffet aftale med en sagkyndig om bistand.¹ I overensstemmelse hermed var det i § 10, stk. 2, bestemt, at en anmeldelse om betalingsstandsning »skal indeholde bekræftet oplysning om, hvem der eventuelt bistår skyldneren under betalingsstandsningen«. Ordet »eventuelt« i § 10, stk. 2, viser dog, at bistand ikke var obligatorisk.² Reglerne om bistand stillede ikke krav om bestemte uddannelses- eller erhvervsmæssige kvalifikationer, ligesom skifteretten ikke skulle tage stilling til, om den bistandsyder, skyldneren ifølge anmeldelsen havde forhyret sig med, ville kunne forventes at være i stand til at yde forsvarlig bistand. Da reglerne om betalingsstandsning ikke gav anvisning på, hvorledes arbejdet med skyldnerens virksomhed skulle foregå, var bistandsyders retsposition beskrevet temmelig summarisk i lovteksten. Som

1 Jfr. konkursbetænkningen s. 64.

2 Som et eksempel, hvor bistand kan tænkes at være uforholdsmæssig, nævnes i betænkningen (s. 64), at »en bestyrelse, som træder til i et aktieselskab for at bringe dette ud af en krise, som andre har ansvar for, kan besidde en sådan tillid hos kreditorerne og en sådan faglig, regnskabsmæssig og juridisk indsigt, at den under betryggende former vil kunne tilvejebringe en gældsordning uden bistand fra andre«.

det ligger i selve betegnelsen, stod bistandsyderen på skyldnerens side, men skulle samtidig varetage hensynet til kreditorerne. Under hensyn til, at formålet med anmeldt betalingsstandsning var at afværge konkurs til fordel for en frivillig gældsordning eller en tvangsakkord, bestod bistandsyderens hovedopgave i at opstille et forslag til en ordning og at søge kreditorernes tilslutning til ordningen.³

Efter § 13, stk. 1, 1. pkt., kunne skifteretten på skyldnerens anmodning beskikke ham et tilsyn. Skyldneren bestemte altså som udgangspunkt selv, om han ville have beskikket tilsyn, men skifteretten behøvede på den anden side ikke at imødekomme en anmodning om beskikkelse af tilsyn. Kreditorerne kunne ikke umiddelbart påtvinge skyldneren tilsyn, men en skyldner med håb om en gældsordning gjorde dog næppe klogt i at modstå et udbredt kreditorkrav om tilsyn. I øvrigt kunne en enkelt kreditor indirekte gennemtvinge tilsynsbeskikkelse ved at indgive konkursbegæring mod skyldneren (§ 24, stk. 2).⁴ Af konkurslovsudvalgets bemærkninger til tilsynsreglerne i § 13 og § 24 fremgår det, at et beskikket tilsyn nærmest var tænkt som kreditorernes repræsentant, og at tilsynets opgaver skulle bestå i at kontrollere skyldnerens og bistandsyderens forsøg på at tilvejebringe en gældsordning samt i at vurdere, om de dispositioner, der blev forelagt til godkendelse, var forsvarlige og hensigtsmæssige. Det fremgår ligeledes, at konkurslovsudvalget under hensyn til, at kreditorerne normalt ville have tillid til bistandsyderen, gik ud fra, at der kun forholdsvis sjældent ville blive beskikket tilsyn.⁵ Uanset om tilsyn blev beskikket efter § 13 eller efter § 24, var det skifteretten, der afgjorde, hvem der skulle beskikkes. Skifteretten behøvede således ikke at følge hverken skyldnerens eller kreditorernes henstilling.⁶

Det viste sig hurtigt, at den forudsatte opsplnitning mellem bistandsfunktionen og tilsynsfunktionen ikke kunne trænge igennem i praksis. Skyldnerens standardanmodning om at få sin bistandsyder beskikket som tilsyn blev i almindelighed imødekommet af

3 Jfr. nærmere om bistandsfunktionen *Mogens Munch: Konkursloven* s. 86 ff. samt *Betalingsstandsning* s. 93 ff og *Tvangsakkord* s. 76 ff.

4 Jfr. *Betalingsstandsning* s. 101.

5 Jfr. konkursbetænkningen s. 66 og s. 83.

6 Jfr. nærmere om tilsynsfiguren *Betalingsstandsning* s. 98 ff.

skifteretten. I praksis var et af skifteretten beskikket tilsyn altså som hovedregel tillige skyldnerens bistandsyder.⁷ Forklaringen på, at skyldneren næsten altid ønskede sin bistandsyder beskikket som tilsyn, var, at der hermed blev skabt mulighed for at stifte krav med fortrinsret efter § 94, nr. 2, og at omstødelsesreglerne i § 72 hermed i realiteten blev sat ud af spillet. At opdelingen i en bistands- og en tilsynsfunktion kunne bryde sammen, skyldtes på det formelle plan, at skifteretten var villig til at imødekomme skyldnerens anmodning om beskikkelse af bistandsyderen.⁸ Skifterettens afgørelser truffet i medfør af tilsynsreglen i § 13 hørte til blandt de afgørelser, som efter § 208, stk. 1, ikke kunne indbringes for højere ret. At de overordnede domstole på dette vitale punkt var afskåret fra at kontrollere og dermed også at koordinere skifteretternes praksis, var ikke særlig heldigt.⁹

Som betalingsstandsningens instituttet i det hele taget var hjælperfunktionerne – bistand og tilsyn – ikke opbygget med henblik på forberedelse af forhandling om tvangsakkord. Anvendt til dette formål er hensynet til kreditorerne tilgodeset gennem tillidsmandsinstituttet. Akkordtillidsmændene skal nemlig – ved en oversigt over skyldnerens status (§ 165, stk. 2), en redegørelse for årsagerne til, at skyldneren søger tvangsakkord (§ 165, stk. 3) samt ved en erklæring om akkordforslaget (§ 165, stk. 4) – producere det grundlag, der er nødvendigt for, at kreditorerne kan vurdere rimeligheden og boniteten i det akkordforslag, som skyldneren i samarbejde med sin bistandsyder fremsætter.¹⁰ Under betalingsstandsning an-

7 Jfr. nærmere *Betalingsstandsning* s. 107 ff.

8 Anderledes dog kendelsen i U 1980.1057.

9 Jfr. *Betalingsstandsning* s. 107 og s. 113 f og i samme retning *Mogens Munch: Konkursloven* s. 647 f. I U 1980.1057 realitetsbehandlede Vestre Landsret dog en kæresag, hvor skifteretten havde nægtet at beskikke en advokat, der indtil anmeldelsen om betalingsstandsning havde været medlem af selskabets bestyrelse, som tilsyn, jfr. nærmere *Niels Ørgaard: U 1981B.131 f.*

10 Jfr. nærmere *Mogens Munch: Konkursloven* s. 573 ff og *Tvangsakkord* s. 86 ff samt *Jørgen Holst og Leif Mortensen* i *Artikler om konkurs og tvangsakkord* s. 49 ff og s. 67 ff om henholdsvis advokat- og revisoropgaver i forbindelse med tvangsakkord. Ved 1984-loven blev registrerede revisorer på forslag stillet af folketingets retsudvalg sidestillet med statsautoriserede revisorer i reglen i § 164, stk. 1, 2. pkt., om regnskabskyndige tillidsmænd, jfr. *Folketingstidende 1983/84, 2. samling, tillæg B.*

meldt med henblik på forberedelse af tvangsakkordforhandling var det således ubetænkeligt at beskikke skyldnerens bistandsyder som tilsyn.¹¹ At anmeldt betalingsstandsning med bistandsyderen beskikket som tilsyn er et hensigtsmæssigt redskab til forberedelse af akkordforhandling, hænger navnlig sammen med, at der hermed skabes mulighed for ved tilsynets godkendelse at stifte gæld, som ikke berøres af akkorden (§ 158, stk. 2, nr. 2, sammenholdt med § 94, nr. 2) Også gæld stiftet med tillidsmændenes samtykke holdes uden for akkordeffekten (§ 158, stk. 2, nr. 3). I modsætning til tilsynsgodkendelse skaber samtykke fra tillidsmændene imidlertid ikke fortrinsret i konkurs.¹²

Som det er fremgået, var hjælperfunktionerne i det hidtidige betalingsstandsningssystem, hvad angår såvel forudsætningen om opsplitning i en bistands- og en tilsynsfunktion som forudsigelsen om, at beskikkelse af tilsyn kun forholdsvis sjældent ville komme på tale, i praksis blevet noget forvredet. Til gengæld var denne forvridding – ikke mindst i relation til tvangsakkordinstituttet – ganske hensigtsmæssig. Betalingsstandsningsudvalget blev således (også) på dette punkt præsenteret for en vanskelig opgave.

Med 1984-reformen er bistandsfiguren blevet likvideret som selvstændig figur. Som (delvis) modstykke hertil skal skifteretten efter § 11, stk. 1, 1. pkt., straks ved modtagelse af en anmeldelse om betalingsstandsning beskikke et tilsyn for skyldneren. I overensstemmelse hermed er det i § 10, stk. 2, bestemt, at anmeldelsen skal indeholde skyldnerens forslag til, hvem der skal beskikkes som tilsyn under betalingsstandsningen, samt en erklæring fra den pågældende om, at denne er villig hertil og opfylder habilitetsbetingelserne i § 238. Efter § 11, stk. 1, 2. pkt., er skifteretten imidlertid ikke bundet af skyldnerens forslag til, hvem der skal beskikkes som tilsyn. Som udgangspunkt gælder § 11-beskikkelsen for hele betalingsstandsningsperioden. Efter § 13, stk. 3, kan skifteretten dog – hvis betalingsstandsningen opretholdes – på mødet med fordringshaverne efter begæring træffe afgørelse om beskikkelse af et andet tilsyn eller om ændring af tilsynets sammensætning.

¹¹ Jfr. herved *Tvangsakkord* s. 82.

¹² Jfr. nærmere *Tvangsakkord* s. 22f og s. 97f.

Udvalgets begrundelse for at lade bistandsfiguren udgå af reglerne om betalingsstandsning består i en række fragmentariske betragtninger. Med den tilføjelse, at reglen i § 94, nr. 1, dog fortsat skal »åbne mulighed for fortrinsret for rimelige omkostninger til bistand, der inden anmeldelsen om betalingsstandsning er ydet ved forsøg på at tilvejebringe en ordening for skyldneren«, er det til indledning anført, at bistandsreglen i § 10, stk. 2, »efter udvalgets opfattelse [bør] udgå, således at der ikke bliver tale om fortrinsret både for omkostninger ved tilsynets arbejde og for omkostninger ved en sideløbende særlig bistand for skyldneren«. Det er dernæst anført som udvalgets opfattelse, at »ansvaret for et godt forløb af en betalingsstandsning i praksis i meget høj grad hviler på tilsynet«, der »skal tage ansvaret for beslutninger, som i særlig grad kan være en belastning for de kreditorer, der har tilgodehavender ved betalingsstandsningens start«, idet det er »tilsynets godkendelse, der efter konkurslovens § 94, nr. 2, skaber fortrin for nye kreditorkrav«, ligesom tilsynet »desuden efter konkurslovens § 15, stk. 1 [bærer] ansvaret for at søge en betalingsstandsning, der ikke forløber rimeligt, afbrudt«. Endelig er det anført, at udvalget »ved sit forslag [har] forudsat, at tilsynet ikke begrænser sin funktion til blot at kontrollere skyldnerens virksomhed og transaktioner, men at det tager aktivt del i bestræbelserne på at etablere en ordening med kreditorerne og i styringen af skyldnerens virksomhed«, og at der »herefter ikke [er] grund til at opretholde en ordening med bistand ved siden af tilsynet«. ¹³

At udvalget i disse – i øvrigt rimelige og fornuftige – betragtninger har fundet grundlag for at likvidere bistandsfiguren, er ikke helt let at forstå. I den hidtidige praksis er det bistandsyderen, der er blevet beskikket som tilsyn, og ikke tilsynet, der har fortrængt bistandsyderen. Hermed er dog ikke sagt, at bistandsfunktionen og

13 At udvalget (Betænkningen s. 15f) under henvisningen, »jfr. herved også Ørgaard i *Betalingsstandsning*, s. 242« kan konstatere, at der i praksis ikke »i noget videre omfang [synes] at forekomme sideløbende bistand og tilsyn«, giver ikke grundlag for at likvidere bistandsfiguren. Det er bistandsyderen, som i praksis er blevet beskikket som tilsyn, og ikke omvendt tilsynet, som har påtaget sig bistandsopgaven.

tilsynsfunktionen ikke kan eller bør forenes, men blot pointeret, at det ville have været mere nærliggende at tage udgangspunkt i den betragtning, at det i praksis er tilsynsfunktionen, der er blevet fortrængt af bistandsfunktionen derved, at bistandsyderen gennemgående er blevet beskikket som tilsyn. Set fra denne synsvinkel er det springende punkt, om en regel om beskikkelse af bistandsyderen som tilsyn ville kunne accepteres.¹⁴ Overvejelser af denne art er udvalget imidlertid gledet udenom. Om reglerne om beskikkelse af tilsyn i § 11, stk. 1, og § 10, stk. 2, kan stå sig i en konfrontation med bistandssynspunktet, kan derfor ikke besvares på grundlag af betænkningen.

Efter § 11, stk. 1, 1. pkt., skal skifteretten straks ved modtagelse af en anmeldelse om betalingsstandsning beskikke et tilsyn for skyldneren. Udvalget overvejede, om tilsynsbeskikkelse kunne afvente kreditormødet, men fandt det »nødvendigt, at beskikkelse af tilsyn bør ske straks, idet man ellers vil risikere, at virksomheden hindres i normal drift, indtil mødet med kreditorerne er afholdt«.¹⁵ Reglen i § 11, stk. 1, 1. pkt., vil med næsten usvigelig sikkerhed føre til, at den (advokat), der bistår skyldneren vil blive beskikket som tilsyn. I § 10, stk. 2, er det da også bestemt, at anmeldelsen skal indeholde skyldnerens forslag til, hvem der skal beskikkes som tilsyn under betalingsstandsningen, samt en erklæring fra den pågældende om, at denne er villig hertil og opfylder habilitetsbetingelserne i § 238. Hermed er den hidtidige praksis med beskikkelse af bistandsyderen som tilsyn i realiteten – om end indirekte – blevet formelt legaliseret. Der er dog i forhold til det hidtidige system den forskel, at en bistandsyder, som ikke opfylder habilitetsbetingelserne i § 238, ikke kan fortsætte efter anmeldt betalingsstandsning. Bistandsfunktionen er netop henlagt til tilsynet, og systemet åbner ikke (længere) mulighed for »sideløbende bistand og tilsyn«.¹⁶ I

14 Jfr. nærmere *Betalingsstandsning* s. 242.

15 Jfr. betænkningen s. 13, hvor det yderligere – med henvisning til *Kim Ulrich: U 1983B.66ff* – er anført, at den hidtidige ordning, hvorefter tilsyn ofte først beskikkes efter nogen tid, har »givet anledning til kritik og til et forslag svarende til udvalgets«.

16 Jfr. betænkningen s. 15f.

praksis vil det dog være usædvanligt, at skyldneren har engageret en rådgiver, som ikke opfylder habilitetsbetingelserne i § 238.

I § 11, stk. 1, 2. pkt., er det bestemt, at skifteretten ikke er bundet af skyldnerens forslag til, hvem der skal beskikkes som tilsyn. Denne regel, som ikke var med i betalingsstandsningens udvalgets udkast, blev indsat under justitsministeriets behandling af udkastet.¹⁷ Der er dog kun tale om en præcisering og ikke en ændring af udvalgets udkast. I udvalgets bemærkninger til § 11 er det således nævnt, at skifteretten »bestemmer, hvem der skal beskikkes som tilsyn«, og at retten »derfor ikke [behøver] at følge skyldnerens forslag, hvis den finder, at det foreslåede tilsyn ikke magter opgaven eller må formodes at kunne vække modstand hos kreditorerne«. ¹⁸ Formelt svarer denne ordning helt til den hidtidige beskikkelsesregel i § 13, stk. 1, 1. pkt. Som følge af, at bistandsfunktionen er blevet en integreret del af tilsynsfunktionen, er der imidlertid hermed reelt sket en betydelig ændring, idet skifteretten efter det nye system kan kassere skyldnerens bistandsyder og oven i købet sætte en anden i stedet for den valgte bistand. At skifteretten formentlig næsten altid vil følge skyldnerens forslag, eliminerer ikke det principielt betænkelige i en ordning, hvorefter skifteretten kan bestemme, hvem der skal bistå en skyldner i et forsøg på etablering af en gældsordning. Ikke mindst, hvor anmeldt betalingsstandsning anvendes til forberedelse af forhandling om tvangsakkord, er denne ordning forfejlet. Tillidsmandsinstituttet og tvangsakkordprocessen i det hele taget indeholder nemlig tilstrækkelige kontrolmekanismer.

Under hensyn til kritikken mod appelundtagelsen på dette punkt er der med 1984-loven åbnet mulighed for kære af skifterettens beskikkelse af tilsyn, hvilket imidlertid ikke tager brodden af indvendingerne mod den nye tilsynsordning. Det betænkelige ved denne ordning er, at skyldnerens valg af bistand er undergivet offentlig kontrol ikke alene på den måde, at valget kan kasseres, men også således, at skyldneren kan påtvinges en anden bistandsyder, og i dette lys er det af underordnet betydning, om skifterettens afgø-

17 Jfr. nærmere Folketingstidende 1983/84, 2. samling, tillæg A sp. 628.

18 Jfr. betænkningen s. 47f.

relse kan appelleres eller ej. I øvrigt er det i denne henseende tankevækkende, at betalingsstandsningensudvalget i forbindelse med spørgsmålet har anført, at det »må formodes, at kæretdgangen først og fremmest vil blive benyttet i de tilfælde, hvor der fortsat måtte være utilfredshed med det beskikkede tilsyn, efter at der er afholdt møde med kreditorerne«, medens det »derimod i almindelighed [vil] være uhensigtsmæssigt at påkære den beskikkelse, som skifteretten foretager ved anmeldelsen, da denne beskikkelse vil kunne ændres på baggrund af mødet med kreditorerne«. ¹⁹ At en skyldner, som med henblik på forberedelse af tvangsakkordforhandling (letsindigt) har anmeldt betalingsstandsning, herved i op til tre uger kan komme til at stå med en rådgiver, som han har fået påtvunget af skifteretten, og som han måske ikke ønsker at støtte sig til, er tilsyneladende undgået udvalgets opmærksomhed. Set fra skyldnerens side ville det formentlig i en sådan situation være mere nærliggende at tage det – af andre gunde – uhensigtsmæssige skridt at tilbagekalde anmeldelsen om betalingsstandsning.

Hovedpunkterne i begrundelsen for reglen i § 11, stk. 1, 1. pkt., om obligatorisk tilsyn, er *at* tilsynsbeskikkelse som følge af reglerne i § 72, stk. 3, og § 94, nr. 2, om henholdsvis omstødelhedsblokade for dispositioner godkendt af tilsynet og konkursfortrinsret for gæld stiftet med tilsynets samtykke forøger virksomhedens operationsradius under anmeldt betalingsstandsning, *at* der næsten altid beskikkes tilsyn, og *at* det trestrengede system med bistand og tilsyn kan forekomme unødigt kompliceret. ²⁰ Betænkningen tyder på, at udvalget ikke har ofret tanker på den betragtning, om en regel om obligatorisk tilsyn under hensyn til den meget høje beskikkelsesprocent under det hidtidige system kunne undværes. ²¹ Den principielle indvending er imidlertid igen, at der uden et opgør med den oprindelige skillelinie mellem bistand og tilsyn er blevet indført et enstrengt system.

¹⁹ Jfr. betænkningen s. 15.

²⁰ Jfr. betænkningen s. 11 ff.

²¹ I øvrigt er det i betragtning af beskikkelsesprocenten ikke let at forstå, at mange organisationer over for udvalget har kunnet berette særlig sikkert om »deres erfaringer« med anmeldte betalingsstandsninger uden tilsyn (betænkningen s. 12).

Den samme svaghed viser sig i udvalgets overvejelser under overskriften »Hvem bør beskikkes som tilsyn?«. ²² Til indledning er det her anført, *at* såvel Advokatrådet som de fleste af de andre organisationer har anbefalet, at »kreditorerne får øget indflydelse på beskikkelsen af tilsynet«, *at* flere af disse udtalelser »direkte [nævner], at det er uheldigt, at debtors advokat – som det i vidt omfang er sket – beskikkes som tilsyn«, og *at* visse organisationer »tillige [anbefaler], at der bør skaffes mulighed for at tilføre tilsynet mere branchekundskab«. Som næste tankerække er det anført, *at* »særlig skifteretspraktikerne« i udvalget har »fremhævet personvalget som et centralt spørgsmål ved en eventuel reform«, *at* der »har været fremsat forslag om at optage bestemmelser i loven om, at skifteretten ved beskikkelsen skal lægge vægt på tilsynets sagkundskab og uafhængighed, eventuelt således at den, der som advokat for debitor kan have haft indflydelse på de dispositioner, der har ført til betalingsstandsningen, normalt må anses som uegnet til at vinde den fornødne tillid hos kreditorerne«, *at* debtors advokat på den anden side »ofte i forvejen [er] kendt med såvel debitor som dennes forhold og derfor [vil] have mulighed for straks at gå i gang med arbejdet med at bringe orden i debtors forhold«, og *at* kreditorerne »bør have en afgørende indflydelse på valget af tilsyn«, men at denne indflydelse »i praksis næppe [vil] kunne udøves før på det kreditor-møde, der efter forslaget skal afholdes inden 3 uger efter, at anmeldelsen om betalingsstandsning er modtaget i skifteretten«. På denne baggrund er det som en art konklusion anført, at udvalgets forslag »formentlig i praksis [vil] føre til, at skifteretten i de fleste tilfælde vil beskikke det tilsyn, som ... foreslås af skyldneren«, men at udvalget »dog ikke herved [mener] at have negligeret de betæneligheder, som flere organisationer har fremført over for skyldnerens advokat som tilsyn – betæneligheder som måske især gør sig gældende i de første uger under en betalingsstandsning«. Denne oplægget taget i betragtning overraskende konklusion er begrundet med, *at* »det må antages, at de foreslåede regler om det obligatoriske kreditor-møde vil få en betydelig indflydelse på skyldnerens for-

22 Betænkningen s. 13f.

Tilsyn

slag til tilsyn, således at en skyldner kun vil bringe sin hidtidige advokat i forslag, hvor dette på forhånd må formodes at vinde accept hos kreditorerne«, *at* »der [er] grund til at tro, at tilsynet inden kreditormødet ikke vil godkende dispositioner, der med rette vil kunne kritiseres af kreditorerne«, og *at* »det må forventes, at skifteretten vil se bort fra skyldnerens forslag dels i tilfælde, hvor skifteretten anser det foreslåede tilsyn for omfattet af inhabilitetsbestemmelserne i konkurslovens § 197, og dels, hvor det af skyldneren foreslåede tilsyn må forventes at møde væsentlig modstand hos kreditorerne«.

Disse overvejelser viser, at udvalget har været på gyngende grund. Hver enkelt betragtning kan isoleret set virke tilforladelig, men sammenhængen og måske navnlig et formuleret vurderingsgrundlag mangler. Om kreditorerne bør have indflydelse på, hvem der beskikkes som tilsyn, og om det er uheldigt, at skyldnerens advokat beskikkes som tilsyn, kommer an på, hvad tilsynets opgaver består i. Hvis der sigtes mod forlods konkursbehandling eller mod ren likvidation uden for det konkurslovsregulerede insolvensbehandlingssystem, må svaret vel som udgangspunkt være bekræftende. Er målet en frivillig gældsordning eller en tvangsakkord, er svaret omvendt benægtende. En frivillig gældsordning binder kun de fordringshavere, som aktivt har tilsluttet sig skyldnerens forslag herom, og tvangsakkordsystemet indeholder i sig selv den nødvendige offentlige kontrol og den nødvendige kreditorindflydelse. Det er naturligvis korrekt, at personvalget er et centralt spørgsmål, men det er det i alle tilfælde, hvor en opgave søges løst med professionel assistance. Er opgaven ikke rimeligt defineret, er synspunktet til gengæld uanvendeligt. Drejer det sig om konkurs eller noget, der minder om konkurs, står skyldnerens advokat næppe i forreste række, medens situationen gennemgående vil stille sig anderledes, hvis der arbejdes på at tilvejebringe grundlaget for åbning af forhandling om tvangsakkord. Nogenlunde det samme gælder udvalgets øvrige overvejelser om personvalget. F.eks. er der kun lidt substans i den betragtning, at tilsynet, indtil kreditormødet er afholdt, vil undlade at godkende dispositioner, kreditorerne med rette vil kunne kritisere, idet kriteriet »med rette« ikke kan henføres til et specificeret normsæt. At skyldneren kun vil bringe sin hidtidige ad-

vokat i forslag, hvor den pågældende advokat må formodes at ville kunne vinde accept hos kreditorerne, er sikkert rigtigt, men til gengæld er det langt fra sikkert, at skyldnerens positive forventning viser sig at være rigtig, og at skifteretten med nogen rimelighed skulle kunne vurdere, om skyldnerens advokat må forventes at ville møde væsentlig modstand hos kreditorerne, forekommer temmelig teoretisk.

Resultatet i praksis vil utvivlsomt blive, at skifteretten – som tilforn – i almindelighed uden videre beskikker skyldnerens advokat eller den kreditorforening, skyldneren bringer i forslag. I hvert fald, hvor det i eller i forbindelse med anmeldelsen er tilkendegivet, at der med bistand af det foreslåede tilsyn arbejdes på en frivillig gældsordning eller en tvangsakkord, vil skifteretten vanskeligt kunne forsvare at påtvinge skyldneren en anden rådgiver, hvilket vil være den ubønhørlige konsekvens af kassation af skyldnerens forslag. Hvis en majoritet af fordringshaverne på § 13-mødet stiller krav om et andet tilsyn eller om supplering af tilsynet, vil skifteretten uden betænkeligheder kunne følge dette krav, idet muligheden for at tilvejebringe en gældsordning for skyldneren med det oprindelige tilsyns bistand i så fald kan lades ude af betragtning. Er kun en minoritet af kreditorerne repræsenteret på § 13-mødet, kan skifteretten omvendt komme til at stå over for en særdeles vanskelig afgørelse. Medmindre det iværksatte forsøg på at opnå en gældsordning (i form af frivillig akkord eller tvangsakkord) med stor sikkerhed kan betragtes som udsigtsløst, vil skifteretten i almindelighed ikke kunne forsvare at beskikke skyldneren et andet tilsyn. Konsekvensen vil snarere blive, at skifteretten vælger at beskikke endnu et tilsyn, hvorved den oprindelige skillelinie mellem bistand og tilsyn i realiteten genopstår.

En skyldner, der har anmeldt betalingsstandsning, råder stadig selv over sin formue og kan stadig på sædvanlig måde pådrage sig forpligtelser, men må ligeledes som hidtil ikke foretage dispositioner af væsentlig betydning uden tilsynets samtykke. Til gengæld er tilsynsfiguren dels som følge af sammensmeltningen af de oprindelige hjælperfunktioner og dels som følge af formålsudglidningen i det hele taget blevet vanskelig at portrættere.

Efter § 12, stk. 1, skal tilsynet senest en uge efter beskikkelsen

udsende en meddelelse til fordringshaverne, som skal indeholde en summarisk version af det materiale, tillidsmændene skal udarbejde under forberedelse af forhandling om tvangsakkord.²³ Helt som hidtil (§ 13, stk. 2) skal skyldneren efter § 15, stk. 2, aflægge regnskab over for tilsynet efter dettes nærmere bestemmelse, og i § 15, stk. 3, er det som noget nyt bestemt, at tilsynet kan antage fornøden sagkyndig bistand.

Disse – lovregulerede – opgaver er i det væsentlige orienteret mod kreditorhensynet, hvilket harmonerer med den oprindelige tilsynsfunktion. Der er dog ingen tvivl om, at det fra udvalgets side har været meningen, at tilsynet tillige skal fungere som bistand for skyldneren i forsøg på at opnå en gældsordning.²⁴ At bistandsfiguren er blevet likvideret, understreger på den anden side i kombination med mottoet om øget kreditorindflydelse konkurshensynet. I denne sammenhæng kan som yderligere illustration nævnes, at det i justitsministeriets begrundelse for med reglen i § 11, stk. 1, 2. pkt., at præcisere, at skifteretten ikke er bundet af skyldnerens forslag til, hvem der skal beskikkes som tilsyn, er anført, at »tilsynet gennem de i øvrigt foreslåede ændringer af reglerne om betalingsstandsning i fremtiden vil indtage en central stilling, som tager sigte på at værne kreditorernes interesser«, og at tilsynets stilling således »i nogen grad [vil] kunne sammenlignes med hvervet som midlertidig bestyrer eller kurator i et konkursbo«.²⁵ Denne udtalelse, der tilmed ikke er ganske forenelig med, at skyldneren og kun skyldneren kan disponere under anmeldt betalingsstandsning, står i kontrast til de oprindelige intentioner med betalingsstandsning sinstituttet, men harmonerer på den anden side med situationen under likvidation eller anteciperet konkurs. Under betalingsstandsning anvendt til forberedelse af forhandling om tvangsakkord er udtalelsen til gengæld ikke særlig rammende.

23 Jfr. nærmere foran i kapitel 3.

24 Jfr. f.eks. s. 16 i betænkningen.

25 Jfr. Folketingstidende 1983/84, 2. samling, tillæg A sp. 628, hvor det i øvrigt er tilføjet, at der derfor »i højere grad end i dag må stilles kvalifikationskrav til tilsynet«. Likvidatorbetragtningen har tidligere været fremme i lidt anden sammenhæng, jfr. nærmere *Betalingsstandsning* s. 102f.

Som allerede nævnt har tilsynet med kravene til § 12-meddelelsen fået pålagt en forsimplet, men alligevel byrdefuld version af akkordtillidsmændenes opgaver, hvilket demonstrerer, at betalingsstandsningssystemet ikke er søgt tilpasset tvangsakkordinstituttet. Den manglende samordning med tvangsakkordinstituttet understreges yderligere med reglen i § 15, stk. 3, hvorefter tilsynet kan antage fornøden sagkyndig bistand, som i tvangsakkordinstituttet er repræsenteret af tillidsmændene. I øvrigt åbner § 15, stk. 3 – som eneste undtagelse fra princippet om skyldneren som (eneste) dispositionssubjekt – mulighed for, at et af skifteretten (mod skyldnerens forslag) beskikket tilsyn kan antage skyldnerens hidtidige advokat som sagkyndig bistand.²⁶ Denne mulighed må dog betragtes som temmelig urealistisk.

Trods de formelt ret omfattende og principielt betænkelige ændringer af hjælperfunktionerne vil det nye system alligevel kunne anvendes således, at gældsordnings-, herunder navnlig tvangsakkordhensynet, bliver tilgodeset. Skifteretten vil utvivlsomt ved anmeldelse om betalingsstandsning med henblik på forberedelse af forhandling om tvangsakkord uden videre beskikke skyldnerens bistandsyder som tilsyn, og der vil næppe – helt bortset fra spørgsmålet om kreditorerne i større målestok vil deltage i dette møde – på § 13-mødet fra kreditorside med rimelig tyngde blive stillet krav om supplerende af tilsynet, idet kreditor- og kontrolinteresser i så fald er repræsenteret af akkordtillidsmændene, som vel i praksis enten har udarbejdet eller dog har yttet sig i forbindelse med § 12-oplysningerne.²⁷

Udvidelsen af formålet med betalingsstandsningssystemet til andet end forsøg på etablering af en egentlig gældsordning for skyldneren nødvendiggjorde en tilsvarende udvidelse af reglen om konkursfortrinsret for omkostninger i § 94, nr. 1, som var udformet med udgangspunkt i gældsordningshensynet. Denne regel var således begrænset til »rimelige omkostninger ved forsøg på at tilvejebringe en ordning af skyldnerens økonomiske forhold, såfremt of-

26 Jfr. betænkningen s. 51.

27 Da betalingsstandsningssudvalget ikke har søgt at orientere reglerne mod tvangsakkordinstituttet, er betænkningen dog tavs på dette punkt.

fentlig akkordforhandling har været indledet, eller skifteretten i øvrigt skønner, at omkostningerne har været afholdt med føje«. ²⁸ F.eks. omfattede § 94, nr. 1, ikke omkostninger ved forlods bobehandling. ²⁹ Trods begrænsningen til omkostninger ved et – forgæves, men behjertet – forsøg på at *undgå* konkurs til fordel for en gældsordning for skyldneren, er § 94, nr. 1, imidlertid med skifterettens (passive) velsignelse i praksis blevet fortolket ret liberalt. ³⁰

Efter den nye version, som til punkt og prikke er identisk med betalingsstandsningensudvalgets udkast, omfatter § 94, nr. 1, rimelige omkostninger ved forsøg på at tilvejebringe en samlet ordning af skyldnerens økonomiske forhold ved rekonstruktion, afvikling, akkord eller på anden måde. Denne regel, som i *realiteten* er med til at sætte grænserne for betalingsstandsningens instituttets anvendelse, er kun omtalt sporadisk og en passant i betalingsstandsningens betænkningens almindelige bemærkninger, og hertil kommer, at også de specielle bemærkninger er temmelig summariske. ³¹ Med udgangspunkt i den betragtning, at § 94, nr. 1, »i tilfælde af konkurs [giver] fortrin for rimelige omkostninger ved mislykkede gældsordninger«, er det anført, at arten »af disse gældsordninger er beskrevet bredest muligt, idet det ... efter udvalgets opfattelse ikke er muligt at formulere et klart kriterium for, hvilke ordninger der er acceptable«, men at det »dog efter formuleringen [er] en betingelse, at ordningen skal have sigtet mod at omfatte alle skyldnerens kreditorer«. Og til rimelighedskriteriet er det – fraset begrundelsen for at fjerne åbning af forhandling om tvangsakkord som ubetinget grundlag for omkostningsfortrinsret i konkurs – anført, at »skifteretten ikke bør indrømme fortrinsret efter bestemmelsen, hvis den

28 Jfr. nærmere *Mogens Munch: Konkursloven* s. 430 og *Konkursret* s. 211 ff.

29 Jfr. herved *Tvangsakkord* s. 66 f.

30 At domstolene i en konflikt vil følge reglens ordlyd og (de hermed samstemmende) motiver, er dog hævet over enhver tvivl, jfr. herved en dom afsagt af Vestre Landsret den 13. januar 1984 (3. afd. – B.1767/1982), hvor det – i et i øvrigt tvivlsomt tilfælde – i begrundelsen for at anerkende en fordring på revisorhonorar med fortrinsret efter § 94, nr. 1, er anført, at »der ikke [findes] at være grundlag for at statuere, at appellanten burde have indset, at arbejdet med at tilvejebringe en kreditorordning var nyttesløst«.

31 Jfr. betænkningen s. 58.

pågældende burde have indset, at arbejdet på en ordning var nyttesløst«, og at »der bør nægtes fortrinsret i det omfang, det krævede honorar er urimeligt højt, enten fordi den pågældende bistand har benyttet urimeligt høje honorarsatser for sit arbejde, eller fordi bistandens arbejde i et vist omfang har været unødvendigt for at etablere en ordning«.

Der kan ikke være tvivl om, at § 94 nr. 1, omfatter omkostninger, som efter den hidtidige regel ville have været udstyret med konkursfortrinsret. At rimelige omkostninger ved et saneringsforsøg, som – om end konkurs blev det endelige resultat – har ført til åbning af forhandling om tvangsakkord, ikke (længere) ubetinget har fortrinsret, er ikke udtryk for en realitetsændring. Udvalgets betragtninger på dette punkt er dog ikke helt gennemsigtige. Anført som en følge af, at »skifteretten ikke bør indrømme fortrinsret efter bestemmelsen, hvis den pågældende burde have indset, at arbejdet på en ordning var nyttesløst«, hedder det således lakonisk: »Den gældende regel om, at rimelige omkostninger altid dækkes, såfremt offentlig forhandling om akkord har været indledt, er herefter udgået.«³² I et sådant tilfælde kan arbejdet imidlertid ikke have fremstået som nyttesløst. Åbning af forhandling om tvangsakkord er nemlig betinget af, at de væsentligste elementer i grundlaget for akkord er tilvejebragt (§ 166), og nægtes i øvrigt som udgangspunkt af skifteretten, hvis der ikke er rimelig udsigt til, at akkorden vil blive vedtaget, stadfæstet og opfyldt (§ 168, stk. 1).³³

At området for omkostningsfortrinsretten er blevet udvidet, er hævet over enhver tvivl. Til gengæld er det uklart, hvor grænserne for den nye version af § 94, nr. 1, går. Formålsudglidningen har

32 Betænkningen s. 58.

33 Jfr. nærmere *Mogens Munch*: Konkursloven s. 577 ff og *Tvangsakkord* s. 88. – I konkurs efter stadfæstet tvangsakkord og efter definitivt tab af akkordfristedagen (§ 1, stk. 3) indeholder systemet ikke hjemmel til fortrinsret for ubetalte akkordomkostninger, jfr. *Tvangsakkord* s. 19f og *Polack*: U 1982B.58f, men anderledes *Niels Hansen Friis* i *Artikler om konkurs og tvangsakkord* s. 115f og *Mogens Munch*: Konkursloven s. 431. I to domme afsagt af henholdsvis Østre Landsret (U 1982.479) og Vestre Landsret (24. november 1983, 6. afd., B.2354/1982) er fortrinsretten udstrakt til konkurs i akkordperioden.

(selvsagt) også på dette felt kastet sit tågeslør. Reglens ordlyd og motiver giver dog grundlag for at sætte en række skelpæle.

Fortrinsret efter § 94, nr. 1, er betinget af, at der har været tale om et »forsøg«. Heri ligger, hvad udvalgets bemærkninger utvetydigt bekræfter, at forsøget skal være slået fejl. I bemærkningerne til § 94 er det således anført, at reglen i nr. 1 »i tilfælde af konkurs [giver] fortrin for rimelige omkostninger ved mislykkede gældsordninger«. ³⁴ Hermed er omkostninger ved forlods bobehandling (uheldigvis) holdt uden for fortrinsrettens domæne. Hvor betalingsstandsning er anmeldt til forberedelse af konkurs, og konkurs er blevet resultatet, er der ikke tale om et forsøg, som er slået fejl. Især i betragtning af, at udvalget i kapitlet med almindelige bemærkninger måtte konstatere, »at hel eller delvis afvikling af virksomheder i betalingsstandsningsfasen kan være hensigtsmæssig, fordi det herved bliver muligt at handle på gunstigere vilkår end under konkurs«, er denne begrænsning overraskende. ³⁵ Og under alle omstændigheder må det betragtes som tvivlsomt, om skifteretterne på denne baggrund kan (tør) opretholde den hidtidige liberale praksis. ³⁶

Som betingelse for § 94, nr. 1-fortrinsret skal det fejlslagne forsøg have været møntet på en samlet ordning af skyldnerens økonomiske forhold. Herom hedder det i udvalgets bemærkninger, »at ordningen skal have sigtet mod at omfatte alle skyldnerens kreditorer«. ³⁷ Det må imidlertid betragtes som udelukket, at denne bemærkning skal tages bogstaveligt. Konkursordenssystemet udelukker en ordning med indehavere af privilegerede fordringer (§ 95 og § 96), og heller ikke forstået som skyldnerens *simple* kreditorer (§ 97) kan bemærkningen indtægtsføres til pari. I hvert fald ville det være både urimeligt og uhensigtsmæssigt at nægte fortrinsret for omkostningerne ved et professionelt, men mislykket forsøg på tilvejebringelse af en frivillig gældsordning med en skyldners hoved-

34 Betænkningen s. 58.

35 Jfr. betænkningen s. 9f.

36 Jfr. foran i og ved note 29 og 30.

37 Betænkningen s. 58.

kreditorer.³⁸

Ordene »ved rekonstruktion, afvikling, akkord eller på anden måde« viser, at reglen i § 94, nr. 1, ikke er påholdende, hvad angår indholdet af det fejlslagne forsøg. I bemærkningerne hertil er det i god harmoni med formålsudglidningen udtalt: »Arten af disse gældsordninger er beskrevet bredest muligt, idet det som nævnt i de almindelige bemærkninger ... efter udvalgets opfattelse ikke er muligt at formulere et klart kriterium for, hvilke ordninger der er acceptable«. ³⁹ Hermed er det markeret, at omkostninger ved likvidation under udfoldelse af betalingsstandsningbureaukratiet, men ikke nødvendigvis med samtlige kreditorens samtykke, er udstyret med fortrinsret, hvis en kreditor med en fastholdt konkursbegæring vælter spillet. Under hensyn hertil virker det ikke ganske rationelt, at omkostninger ved forlods konkursbehandling falder uden for § 94, nr. 1. I praksis vil dette hul dog kunne lappes med det synspunkt, at betalingsstandsninglikvidation (uventet) blev blokeret med en begæring om konkurs, eller at det af andre grunde viste sig nødvendigt at lade boet overgå til konkursbehandling (på skyldnerens begæring).

Med rimelighedskravet i § 94, nr. 1, har betalingsstandsningssudvalget ønsket at udeholde tilfælde, hvor »den pågældende burde have indset, at arbejdet på en ordning var nyttesløst«, og hvor »bi-standens arbejde i et vist omfang har været unødvendigt for at etablere en ordning«. ⁴⁰ Disse bemærkninger vil imidlertid være vanskelige at håndtere i praksis. Da betalingsstandsningssinstituttet ikke (længere) har et bestemt eller blot nogenlunde bestemt formål, er det tilsvarende uskarpt, hvad der kan katalogiseres som »nyttesløst« eller »unødvendigt«.

38 I svaret på et spørgsmål stillet af folketingets retsudvalg den 15. februar 1984 (spørgsmål nr. 9) har justitsministeriet da også tilkendegivet, at det ikke er nødvendigt, at en kreditorordning »har sigtet på direkte at omfatte samtlige kreditorer«, og som svar på et supplerende spørgsmål af den 22. marts 1984 (spørgsmål nr. 12) er det fra ministeriets side anført, at det ikke kan udelukkes, at »fortrinsret kan tilstedes i tilfælde, hvor kreditorordningen kun direkte angår en del af kreditorerne«. Jfr. i øvrigt *Karsten Havkrog Pedersen*: U1984B.21 ff.

39 Betænkningen s. 58.

40 Betænkningen s. 58.

Ud over det nyttesløse og det unødvendige sigter rimelighedskravet mod censur af for høje honorarkrav. Hvis tilsynssystemet skal tages helt formelt, kan denne censurmulighed i § 94, nr. 1, dog kun komme i anvendelse, hvor gældsordningsbestræbelser er foregået uden anmeldt betalingsstandsning. Efter § 239 (tidligere § 198), som indholdsmæssigt er uændret, fastsætter skifteretten vederlag til bl.a. »tilsynsmand«. Og da skyldnerens bistand enten har været beskikket som tilsyn eller er blevet kasseret til fordel for et andet tilsyn, kan urimeligt høje honorarkrav hidrørende fra betalingsstandsningsperioden således principielt ikke forekomme.⁴¹ Under hensyn til, at tilsynet i praksis – i øvrigt reelt som tilforn – vil være identisk med bistandsyderen, kan § 239-synspunktet imidlertid – ligeledes som tilforn § 198-synspunktet – næppe føres ud i livet. Realiteten vil utvivlsomt blive, at bistandstilsynet på samme måde som hidtil opgør sit honorar under efterfølgende skifteretlig censur efter § 94, nr. 1.

I det hidtidige system fandtes der regler om sikkerhedsstillelse (§ 13, stk. 1, 3. pkt.) og statsgaranti (§ 13, stk. 1, 4. pkt.) for omkostningerne ved tilsynets virksomhed. Disse regler, som blev indsat under henholdsvis justitsministeriets og folketingets behandling af 1975-forslaget, var på flere punkter u hensigtsmæssige.⁴² Betalingsstandsningssudvalget kunne tilslutte sig kritikken og stillede til erstatning forslag til den regel, som nu med en enkelt præciserende justering findes i § 11, stk. 3.⁴³

Efter § 11, stk. 3, 1. pkt., som helt svarer til udvalgets udkast, kan skifteretten efter tilsynets begæring bestemme, at der skal stilles passende sikkerhed for omkostningerne ved tilsynets virksomhed. I modsætning til den hidtidige regel (§ 13, stk. 1, 3. pkt.) er det efter denne bestemmelse tilsynet, som skal tage initiativ til at kræve sik-

41 Under det hidtidige system blev skillelinien mellem bistands- og tilsynshonorar vistnok ikke ofte taget alvorligt, jfr. herved *Betalingsstandsning* s. 105 ff.

42 Jfr. nærmere *Betalingsstandsning* s. 105 ff (og *Konkursret* s. 37f) og i samme retning *Mogens Munch*: *Konkursloven* s. 106. Som betingelse for at beskikke bistandsyderen som tilsyn uden sikkerhedsstillelse krævede skifteretten gennemgående, at bistandsyderen/tilsynet frafaldt statsgarantien.

43 Jfr. betænkningen s. 20.

kerhedsstillelse. Hvor bistandsyderen i overensstemmelse med skyldnerens forslag (§ 10, stk. 2) bliver beskikket som tilsyn (§ 11, stk. 1), vil der formentlig kun undtagelsesvis blive fremsat begæring om sikkerhedsstillelse. I hvert fald vil muligheden for tilvejebringelse af »en samlet ordning af skyldnerens økonomiske forhold« komme til at fremstå som temmelig luftig, hvis bistandsyderen ikke tør arbejde i tillid til konkursfortrinsretten efter § 94.⁴⁴ Et krav om sikkerhedsstillelse vil derimod kunne være rimeligt og velbegrun- det, hvor skifteretten beskikker en anden end skyldnerens bistand som tilsyn eller mere realistisk på § 13-mødet supplerer bistandstil- synet med et kontroltilsyn.

Muligheden for statsgaranti for omkostningerne ved tilsynets virksomhed blev ikke helt udraderet med 1984-reformen. Efter § 11, stk. 3, 2. pkt., kan skifteretten således undtagelsesvis bestem- me, at omkostninger, der ikke kan dækkes af skyldnerens midler, betales af statskassen. Med den præcisering, at ordet »undtagelses- vis« blev indsat i stedet for ordene »i særlige tilfælde«, svarer denne regel til udvalgets udkast.⁴⁵ Kvintessensen af udvalgets ikke ganske skarptslæbne bemærkninger er vistnok, at statsgarantien, som i øv- rigt »eventuelt [vil] kunne maksimeres, således at kun tilsynets ho- norar i en indledende fase garanteres«, er møntet på tilfælde, *hvor* »en skyldner på grund af øjeblikkelige likviditetsvanskeligheder er ude af stand til at stille sikkerhed, men hvor det alligevel skønnes muligt at undgå konkurs«, og *hvor* »der beskikkes et tilsyn, som ikke i forvejen har haft mulighed for at undersøge skyldnerens for- hold«.⁴⁶ Selv om denne konstellation nemt kan foreligge, hvor skif- teretten på § 13-mødet finder anledning til at beskikke et supple-

44 Begrundelsen for at udstyre omkostninger ved forgæves forsøg på tilvejebrin- gelse af frivillig akkord med konkursfortrinsret var netop at undgå krav om sik- kerhedsstillelse for bistandshonorar, jfr. nærmere konkursbetænkningen s. 186.

45 Jfr. Folketingstidende 1983/84, 2. samling, tillæg A sp. 628.

46 Jfr. nærmere betænkningen s. 21. Udvalget overvejede tillige, om der burde »ske ændring af reglen i § 166, stk. 2, om sikkerhedsstillelse ved tvangsakkord- forhandling (hvor der næppe i videre omfang bliver tale om hæftelse for statskas- sen) og eventuelt også af reglen i § 27, stk. 2, om sikkerhedsstillelse ved konkurs (der navnlig er indsat af hensyn til medarbejdere, der indgiver konkursbegæ- ring)«, men fandt ikke »grundlag for at foreslå sådanne ændringer« (s. 21).

Tilsyn

rende kontroltilsyn, vil bestemmelse om statsgaranti utvivlsomt kun yderst sjældent blive truffet.

Hvis det lykkes at få tilvejebragt (stadfæstet) en tvangsakkord for skyldneren, berøres omkostningerne naturligvis ikke af akkorden, hvilket følger af henvisningsreglen i § 158, stk. 2, nr. 2.⁴⁷ Det samme gælder – ligeledes naturligvis – hvis et forsøg på at etablere en frivillig gældsordning falder heldigt ud. I betalingsstandsningssudvalgets betænkning er fortrinsstillingen i konkurs (og i tvangsakkord) anført som begrundelse for, »at salærkravet i praksis også tillægges fortrin i forbindelse med en mindelig ordning for skyldneren«.⁴⁸ Denne betragtning er imidlertid ikke følgerigtig. Det siger nemlig sig selv, at en frivillig gældsordning ikke kan bringes til at omfatte omkostningerne ved ordningens tilvejebringelse. I øvrigt blev konkursfortrinsret for omkostningerne ved et forgæves forsøg på at få tilvejebragt en frivillig gældsordning (først) indført med 1975-loven.⁴⁹

47 Om sådanne krav er udstyret med fortrinsret i efterfølgende konkurs med en ny fristdag, er et andet spørgsmål, jfr. herom foran i note 33.

48 Betænkningen s. 20.

49 Jfr. herved *Konkursret*, 1. udg. s. 168f.

KAPITEL 6

Kreditorudvalg

I konkurslovsudvalgets udkast og dermed også i den første lovversion fandtes der kun på enkelte punkter regler om kreditorindflydelse på anmeldt betalingsstandsning. Med den reservation, der er indbygget i reglen om udsættelse med behandlingen af en konkursbegæring i § 24, havde (og har) kreditorerne dog det slagkraftige våben at få betalingsstandsningen bragt til ophør ved konkurs.¹ Systemet indeholdt tillige mulighed for at få beskikket et tilsyn (§ 13, stk. 1, og § 24, stk. 2), som på kreditorernes vegne kunne kontrollere arbejdet med skyldnerens virksomhed. At kreditorernes indflydelse således formelt var temmelig begrænset, var imidlertid i god harmoni med betalingsstandsningsinstituttets formål, som var at give lovmæssig støtte for forsøg på at afværge konkurs til fordel for frivillig akkord eller anden form for frivillig gældsordning. Set i relation til en frivillig gældsordning (akkord) er kreditorerne nemlig tilstrækkeligt beskyttet ved, at en sådan ordning kun binder de kreditorer, som har tilsluttet sig ordningen.²

Da det havde vist sig, at anmeldt betalingsstandsning i praksis ret ofte blev anvendt som baggrund for uautoriseret likvidation, blev der til styrkelse af kreditorernes position i forbindelse med den endelige gennemførelse af konkursloven foretaget to ændringer af tilsynsreglen i § 13. Den ene ændring bestod i, at der i § 13, stk. 1, som 2. pkt. blev indsat en regel, hvorefter skifteretten inden beskikkelse af tilsyn kunne pålægge skyldneren at indkalde samtlige bekendte fordringshavere til et af skifteretten fastsat møde. Denne regel, som

1 At det ikke er ganske konsekvent, at § 24, stk. 1, giver hjemmel til mod rekvirentens protest at udsætte behandlingen af en konkursbegæring med henblik på tilvejebringelse af en frivillig gældsordning med rekvirenten som potentiel deltager, er noget andet, jfr. nærmere foran i kapitel 3 ved note 33.

2 Jfr. herved *Mogens Munch*: U1983B.357.

Kreditorudvalg

sammenholdt med grundsystemet i § 13 var overflødig, og som ikke rokkede ved den ordning, at skifteretten bestemte, hvem der skulle beskikkes som tilsyn, var begrundet med, at det »undertiden vil være rimeligt at give de kendte kreditorer lejlighed til under et møde i skifteretten at udtale sig om tilsynsbeskikkelsen, inden denne foretages, og at det derfor er rigtigst, at denne mulighed fremgår af selve lovtæksten«. ³ Den anden ændring bestod i, at der i § 13, stk. 3, om tilsynets beføjelse til at godkende skyldnerens dispositioner blev indsat ordene »uden kreditorernes samtykke«. Under henvisning til, at det havde vist sig, at betalingsstandsningsreglerne »ofte anvendes til at skabe ro omkring en afvikling af skyldnerens virksomhed«, var sigtet med denne ændring at præcisere, »at betalingsstandsningsreglerne ikke giver grundlag for den tilsynsførende til uden kreditorernes samtykke at godkende dispositioner, der går ud over de i bestemmelsen nævnte rammer, f.eks. afhændelse af væsentlige aktiver og afslutning af betalingsstandsningen med opgørelse og udlodning af skyldnerens aktiver«. ⁴ Det var dog ikke klart, om der krævedes enighed, eller om der kunne anvendes et eller andet afstemningsprincip. ⁵

Reformen af 1984 er præget af mottoet om øget kreditorindflydelse, som stort set ligger bag alle de ændringer, betalingsstandsningssudvalget bragte i forslag. Reglerne om obligatorisk tilsyn (§ 11), kreditorinformation (§ 12), kreditor møde (§ 13) og skifteretskontrol (§ 16d) er behandlet i de foregående kapitler. Tilbage står herefter de (endnu) mere direkte regler om kreditorvælde i § 14 og § 15, stk. 4 og 5. Nærværende kapitel er dog i det væsentlige begrænset til reglen i § 14 om kreditorudvalg, som er en ny figur i betalingsstandsningssystemets formelle persongalleri, medens reglerne i § 15, stk. 4 og 5, om kreditorindflydelse på skyldnerens dispositioner er behandlet i kapitel 8.

Efter § 14, stk. 1, 1. pkt., kan skifteretten efter begæring nedsætte et kreditorudvalg med højst tre medlemmer, og efter § 14, stk.

3 Jfr. Folketingstidende 1976/77, 2. samling, tillæg B sp. 582 og *Betalingsstandsning* s. 103.

4 Jfr. Folketingstidende 1976/77, 2. samling, tillæg B sp. 582.

5 Jfr. *Niels Ørgaard: Juristen* 1979.129 (og *Betalingsstandsning* s. 245ff).

2, skal tilsynet, hvis der er nedsat et kreditorudvalg, løbende holde udvalget underrettet om betalingsstandsningens forløb. Som begrundelse for kreditorudvalgstanken er det i betænkningens afsnit med almindelige bemærkninger under overskriften »Samspillet mellem tilsynet og kreditorerne« blot anført, at der hermed skabes »mulighed for en bedre kontakt mellem tilsynet og kreditorerne og for en større indsigt fra kreditorernes side«, og i bemærkningerne til selve reglen hedder det lakonisk, at bestemmelsen »åbner mulighed for, at skifteretten efter begæring nedsætter et kreditorudvalg, der på kreditorernes vegne kan følge betalingsstandsningens nærmere forløb«. ⁶ Spørgsmålet om nedsættelse af kreditorudvalg hører til blandt de spørgsmål, der kan, men ikke nødvendigvis skal behandles på § 13-mødet (§ 13, stk. 3). Denne regel hindrer dog ikke, at spørgsmålet først rejses på et senere tidspunkt. ⁷

Under lovforslagets behandling blev der på forslag stillet af et flertal i folketingets retsudvalg som 2. pkt. i § 14, stk. 1, indsat en regel, hvorefter en repræsentant for de ansatte, hvis der i skyldnerens erhvervsvirksomhed er mere end 25 ansatte, er berettiget til at indtræde i kreditorudvalget, der i så fald udgøres af højst 4 medlemmer. Som begrundelse for denne regel er det med tilføjelse om, at reglen er udformet således, at »de ansatte [kan] lade sig repræsentere gennem tillidsmandssystemet eller ved en af de ansatte udpeget repræsentant med særlig indsigt i betalingsstandsningsspørgsmål, f.eks. advokat eller revisor«, anført, at »virksomhedens fortsatte drift [er] afhængig af de ansattes indsats i betalingsstandsningsperioden, ligesom de ansatte også har behov for at kunne varetage deres lønmæssige interesser i betalingsstandsningsperioden«. ⁸ At den fortsatte drift af en virksomhed under betalingsstandsning er afhængig af de ansattes indsats, er naturligvis korrekt, men gælder på den anden side også i en virksomhed, som står uden

6 Betænkningen s. 19 og s. 54. Under henvisning til § 239, stk. 2 (tidligere § 198, stk. 2) er det tilføjet, at skifteretten kun undtagelsesvis kan tillægge medlemmerne vederlag.

7 Jfr. betænkningen s. 49. At der tillige er mulighed for at behandle dette spørgsmål inden § 13-mødet, må betragtes som teoretisk.

8 Jfr. Folketingstidende 1983/84, 2. samling, tillæg B.

for insolvensbehandlingssystemet, og i det hele taget er det ikke uden videre indlysende, at de ansattes indsats skulle blive styrket ved repræsentation i et kreditororgan. Det er vel ligeledes korrekt, at de ansatte i en virksomhed under betalingsstandsning har behov for at kunne varetage deres lønmæssige interesser. Bemærkningerne til § 14, stk. 1, 2. pkt., giver imidlertid ingen forklaring på, hvorledes disse interesser skulle kunne plejes ved medlemskab af kreditorudvalget. Det skal i denne forbindelse pointeres, at lønkrav dels er udstyret med konkursprivilegium og dels er sikret af Lønmodtagernes Garantifond.⁹ Til privilegiet og garantifondssikkerheden er der yderligere med reglen i § 16b, som også kom til under folketingets behandling af 1984-reformen, føjet en lovfæstet ret til ubetinget at kunne kræve sikkerhedsstillelse for lønkrav.¹⁰

Kreditorudvalg kan efter § 14, stk. 1, 1. pkt., kun nedsættes »efter begæring«. Skifteretten kan altså ikke af egen drift nedsætte et kreditorudvalg, men bestemmer på den anden side, om en begæring herom kan imødekommes. Hverken § 14's ordlyd eller motiver afslører, hvem der kan fremsætte begæring om nedsættelse af kreditorudvalg. Det er åbenbart, at begæringen kan – og typisk vil – komme fra kreditorside, men formentlig kan initiativet også udgå fra tilsynet, hvilket dog kun kan have praktisk betydning, hvor likvidation er det – skifteretligt accepterede (§ 13, stk. 1, jfr. § 16d) – formål med betalingsstandsningen, idet et tilsyn, som bistår skyldneren ved forberedelse af forhandling om tvangsakkord, næppe kan nære ønske om *formelt* at få nedsat et kreditorudvalg.¹¹ Derimod kan skyldnerens ansatte ikke tage initiativ til nedsættelse af kreditorudvalg. Lønmodtagerreglen i § 14, stk. 1, 2. pkt., går nemlig (kun) ud på, at skyldnerens ansatte, hvis der nedsættes et kredi-

9 Akkord – frivillig akkord eller tvangsakkord – udløser (selvsagt) ikke garantifondens hæftelse, jfr. herved *Tvangsakkord* s. 21 f.

10 Jfr. kapitel 7 ved note 92.

11 Noget andet er, at det – måske navnlig ved større virksomheder – forud for præsentation af akkordforslaget kan være nyttigt eller nødvendigt at konsultere de dominerende kreditorer, og at det i det hele taget under forberedelse af tvangsakkordforhandling er nødvendigt at forhandle med skyldnerens kreditorer.

torudvalg, har krav på repræsentation i dette udvalg.¹²

Reglen i § 14 indeholder ikke retningslinier for skifterettens bedømmelse af, om en fordringshaverbegæring om kreditorudvalg bør imødekommes. Også betænkningen er tavs på dette punkt. Er skyldneren (og tilsynet) indforstået hermed, kan skifteretten naturligvis med sindsro imødekomme begæringen. Selv om skyldneren (og tilsynet) gør indvendinger, gælder det samme, hvis begæringen har nogenlunde massiv opbakning fra kreditorerne. Står derimod kun en enkelt eller enkelte kreditorer bag en begæring om kreditorudvalg, må udgangspunktet være, at skifteretten bør afslå at imødekomme begæringen, men afgørelsen kan dog være vanskelig, hvis forventningen om behersket mødeprocent viser sig at slå til. Umiddelbart kunne det – trods mangel på motivstøtte hertil – være nærliggende at tage model i kreditorudvalgsreglen i § 114, stk. 1. Med (meget) lav mødeprocent er initiativprincippet i denne regel imidlertid uegnet til overførelse på anmeldt betalingsstandsning, idet det ville kunne føre til, at en enkelt fordringshaver med et beskedent tilgodehavende havde mulighed for at fremtvinge nedsættelse af kreditorudvalg.¹³

Hvis en begæring om nedsættelse af kreditorudvalg imødekommes, er det skifteretten, der sammensætter udvalget. Normalt vil der dog ikke være grund til at stå kreditorernes ønsker i vejen, og er der ikke enighed om, hvem der skal være medlemmer af udvalget, kan det nok ofte være rimeligt, at skifteretten foranstalter en vejledende afstemning.¹⁴ Som § 14, stk. 1, 2. pkt., er formuleret, vælges en eventuel lønmodtagerrepræsentant dog af de ansatte i skyldnerens virksomhed.¹⁵

Kreditorudvalgsreglen i § 14 er det element i 1984-reformen, som

12 Det ville da også være den omvendte verden, hvis personalet i en virksomhed under betalingsstandsning skulle kunne stille krav om nedsættelse af kreditorudvalg.

13 Efter § 114, stk. 1, kan en tredjedel efter enten størrelse eller antal af de repræsenterede stemmeberettigede fordringshavere kræve nedsat et kreditorudvalg, jfr. nærmere *Mogens Munch*: Konkursloven s. 483.

14 Henvielse til valgreglen i § 114, stk. 2, er overflødig.

15 Bemærkningerne til § 14, stk. 1, 2. pkt., indeholder ikke recept til valg af lønmodtagerrepræsentant, jfr. foran ved note 8.

Kreditorudvalg

mest markant demonstrerer likvidationssynspunktet. Med kreditorudvalg og med en tilsynsfunktion, som efter justitsministeriets opfattelse »i nogen grad [vil] kunne sammenlignes med hvervet som midlertidig bestyrer eller kurator i et konkursbo«, vil den *reelle* forskel mellem anmeldt betalingsstandsning og konkurs være til at overse. Der er dog god grund til at pointere, at betalingsstandsningsslikvidation foregår uden de sædvanlige formelle konkursgarantier og uden mulighed for (tvangsmæssig) anvendelse af de materielle konkursregler, herunder navnlig reglerne om omstødelse i konkurslovens kapitel 8.¹⁶

Hvad der ligger i, at tilsynet efter § 14, stk. 2, løbende skal holde udvalget underrettet om betalingsstandsningens forløb, er ikke behandlet i betænkningen.¹⁷ Det direktiv, § 14, stk. 2, indeholder, må dog nærmest forstås sådan, at tilsynet med passende intervaller skal afgive situationsrapport og i øvrigt henvende sig til udvalget, hvis der sker væsentlig ændring i forhold til det forudsatte forløb. Hvor forberedelse af forhandling om tvangsakkord forløber planmæssigt (og hurtigt), vil underretningspligten i almindelighed være en formalitet, men noget andet gælder naturligvis for betalingsstandsningsslikvidation.

Under justitsministeriets behandling af betalingsstandsningssudvalgets udkast blev der som 1. pkt. i § 15, stk. 4, indsat en regel, hvorefter tilsynet, hvis der er nedsat et kreditorudvalg, forud skal underrette udvalget om påtænkte, særligt væsentlige dispositioner. I bemærkningerne til denne regel hedder det som tilføjelse til en gengivelse af reglens ordlyd »for så vidt dette i den foreliggende situation er muligt«, hvorpå det efter et indskud om forholdet til fordringshaverunderrettningsreglen i § 15, stk. 4, 2. pkt., er anført, at »man« hermed har »tilsigtet at styrke kreditorernes muligheder for indseende med tilsynets dispositioner«. ¹⁸ Ved siden af en ordinær

16 Kernen i den materielle konkursret er netop de konkursregler, der medfører ændringer i materielle retsforhold, jfr. herved *Tvangsakkord* s. 41 note 64.

17 Bemærkningerne s. 19 og s. 54 svarer stort set til reglens ordlyd.

18 Jfr. Folketingstidende 1983/84, 2. samling, tillæg A sp. 629f. Kreditorunderretnings- og kreditorgodkendelsesmekanismene i § 15, stk. 4 og 5 er behandlet i kapitel 8 om skyldnerens dispositioner.

fortolkning af § 14, stk. 2, er det ikke let at få øje på det selvstændige budskab i § 15, stk. 4, 1. pkt., men det er dog klart markeret, at kreditorhensynet også har ligget justitsministeriet på sinde. Bemærkningen om, at underretningspligten kun gælder, »for så vidt dette i den foreliggende situation er muligt«, er intetsigende. Det går dog nok an at antage, at »man« har tænkt på de – ikke helt sjældne – situationer, hvor forretningsmæssige hensyn hindrer almindelig udbasuneret af en påtænkt disposition, eller hvor rådsnar handling er påkrævet. Hvad angår dispositioner omfattet af den almindelige pligt til fordringshaverunderretning, påfører § 15, stk. 4, 1. pkt., ikke systemet yderligere bureaukrati. Underretning til kreditorudvalget kan ikke erstatte pligten efter § 15, stk. 4, 2. pkt., til at underrette samtlige (kendte) fordringshavere. Om en fordringshaver skal have underretning i sin egenskab af fordringshaver eller i kraft af medlemskab af kreditorudvalget, kan imidlertid set fra en praktisk synsvinkel være ligegyldigt.¹⁹

Som systemet er opbygget, har kreditorudvalget ikke mandat til at binde fordringshaverkollektivet, hvilket utvetydigt fremgår af kreditorgodkendelsesmekanismen i § 15, stk. 5. Kreditorudvalget er udelukkende et kontrolorgan og er således i realiteten en mere klodset og bureaukratisk udgave af tilsynsfiguren i det oprindelige system. Tilsynets underretningspligt efter reglerne i § 14, stk. 2, og § 15, stk. 4, 1. pkt., er (måske som følge heraf) ikke direkte sanktioneret, men tilsidesættelse af denne pligt vil efter omstændighederne kunne spille en rolle ved bedømmelsen af det subjektive grundlag for et eventuelt tilsynsansvar.

Under anmeldt betalingsstandsning anvendt med henblik på tilvejebringelse af en egentlig frivillig gældsordning vil et kreditorudvalg nedsat efter § 14, stk. 1, være både unødvendigt og uhensigtsmæssigt. En frivillig gældsordning binder kun de fordringshavere, som tilslutter sig ordningen, og et ønske fra kreditorside om kontrol med arbejdet under betalingsstandsning kan i alle henseender bedre end ved nedsættelse af et kreditorudvalg opfyldes ved, at der sideløbende med bistandstilsynet beskikkes et kontroltilsyn. Bortset fra, at kontrollensynet er tilgodeset med tillidsmandsinstituttet,

¹⁹ Jfr. nærmere herom i kapitel 8.

Kreditorudvalg

gælder det samme – om end måske med endnu større vægt – hvor anmeldt betalingsstandsning er baggrund for forberedelse af tvangsakkordforhandling.²⁰ Hertil kommer, at ingen hidtil har gjort gældende, at tvangsakkordsystemet kontrolmæssigt eller i andre henseender er for løsagtigt. Under forlods konkursbehandling (med anmeldt betalingsstandsning som paraply) kan et kreditorudvalg naturligvis være nyttigt. Likvidationstilsynet varetager kreditorernes interesser og har derfor under hensyn til, at tilsynsfunktionen er væsentligt svagere end position som kurator, et rationelt begrundet behov for formaliseret kontakt med kreditorerne. Dette behov er selvsagt endnu mere udtalt under betalingsstandsningslikvidation.

20 Kreditorudvalgets funktionsperiode udløber ved åbning af forhandling om tvangsakkord (§ 16e, stk. 1, nr. 2) og i det hele taget ved betalingsstandsningens ophør (§ 16d og § 16e). Det samme gælder tilsynet, som imidlertid efter § 168, stk. 2, vil kunne genbeskikkes for akkordforhandlingsperioden, jfr. nærmere *Tvangsakkord* s. 88f.

KAPITEL 7

Kreditorpositioner

Betalingsstandsningssystemet må nødvendigvis indeholde regler, som giver beskyttelse mod retsforfølgning. Mod konkursinitiativ har udsættelsesreglen i § 24 fra første færd givet effektiv beskyttelse.¹ I den hidtidige version af betalingsstandsningssystemet var beskyttelsen mod individualforfølgning derimod ikke ganske hensigtsmæssig. Medens ubetinget blokade mod konkursinitiativ ville være i strid med det afgørende synspunkt, at en kreditor bør have våben mod et urealistisk forsøg på at undgå konkurs, er det ikke tilsvarende betænkeligt at afskære udlæg under betalingsstandsning. Under hensyn til, at skifteretten ikke skulle føre kontrol med arbejdet under betalingsstandsning, fandt konkurslovsudvalget det imidlertid ikke forsvarligt at nægte en fordringshaver retten til udlæg.² Nogen beskyttelse kunne dog opnås efter reglen i § 12, men en beslutning truffet i medfør af denne regel afskar ikke udlæg. Virkningen var alene suspension af retten til rådighedsfratagelse og fyldestgørelse på grundlag af udlæg omfattet af § 12-beslutningen. Ikke mindst ved udlæg i omsætningsaktiver var § 12-beskyttelsen således utilstrækkelig.³

På den anden side var reglen i § 12 mindre heldig derved, at den omfattede pantebrevsudlæg (foretaget i pantet). En panthaver, der på sin vej mod fyldestgørelse i pantet er nødt til at foretage udlæg – d.v.s. panthavere i fast ejendom og underpanthavere i løsøre – var altså omfattet af et § 12-forbud. Ved fast ejendom kunne et § 12-forbud som følge af rentepåløb medføre en alvorlig forskydning af panthavernes prioritetsposition, og ved løsøre var det – helt bortset fra rentepåløb – næsten uundgåeligt, at den materielle sikkerhed

1 Jfr. nærmere foran i kapitel 3.

2 Jfr. konkursbetænkningen s. 65.

3 Jfr. nærmere *Betalingsstandsning* s. 122ff og *Tvangsakkord* s. 104ff.

Kreditorpositioner

svandt ind. Som våben mod effekten af et § 12-forbud kunne en panthaver i fast ejendom foretage udlæg i ejendommen med indtægter eller tage ejendommen til brugeligt pant. Dette våben var imidlertid stort set kun slagkraftigt ved ejendomme med indtægter (udlejningsejendomme). Undertiden er det dog lykkedes den marginale panthaver i skyldnerens erhvervsejendom – typisk et pengeinstitut som håndpanthaver i et ejerpantebrev – ved (tom) trussel om ellers at ville tage ejendommen til brugeligt pant at få fremtvunget en lejeordning. I øvrigt var underpanthavere, herunder ikke mindst løsørepanthavere, i realiteten forsvarsløse mod § 12-effekten.⁴

Betalingsstandsningssudvalget stod, som det er fremgået, over for en regel, der på én gang var for svag og for stærk – for svag derved, at den gav for ringe beskyttelse mod retsforfølgning på grundlag af usikrede krav, og for stærk derved, at pantebrevsudlæg ubetinget var omfattet af den suspensive virkning.

Med baggrund i udkastets regler om obligatorisk tilsyn og om øget kreditorindflydelse fandt udvalget det – efter at have opgivet en regel bygget på skillelinien mellem omsætningsaktiver og anlægsaktiver – forsvarligt at stille forslag om et almindeligt forbud mod udlæg under anmeldt betalingsstandsning.⁵ Hvad angår panthaveres position, var resultatet af udvalgets overvejelser derimod knap så vellykket. Udtrykt i kompakt form gik den ordning, udvalget bragte til torvs, ud på, at en panthaver (med udlæg indbygget i fyldestgørelsesprocessen) bortset fra omstødelsestilfælde skulle kunne søge sig fyldestgjort på normal vis, men med mulighed for blokering mod vederlag ved panteret i driftsaktiver.⁶ Vederlagsordningen kunne imidlertid på flere punkter ikke stå sig mod kritik fra en panteretlig synsvinkel.⁷ Under henvisning hertil ændrede justits-

4 Jfr. nærmere *Niels Ørgaard*: U1978B.232ff samt *Betalingsstandsning* s. 126ff og *Tvangsakkord* s. 106ff.

5 Jfr. betænkningen s. 23f.

6 Jfr. nærmere betænkningen s. 25ff og s. 52ff.

7 Jfr. nærmere *Niels Ørgaard*: U1983B.364ff (og *Revision & Regnskabsvæsen* 1983.518ff) og i nogen grad *Mogens Munch*: U1983B.360.

ministeriet udvalgets udkast til det normsæt, som nu findes i § 16 og § 16a.⁸

I grundreglen i § 16, stk. 1, 1. pkt., er det for betalingsstandsningensperiode bestemt, at arrest eller udlæg ikke kan foretages i skyldnerens aktiver, og at skyldnerens ejendom ikke kan tages til brugeligt pant. Denne regel, som er identisk med betalingsstandsningensudvalgets udkast (§ 15, stk. 1, 1. pkt.), og som i denne henseende ikke er modificeret i andre dele af regelsættet om individualforfølgning, blokerer under anmeldt betalingsstandsning ubetinget for udlæg (og arrest) på grundlag af usikrede krav.⁹ Ordene »under betalingsstandsningen« i § 16, stk. 1, må forstås således, at udlægs- og arrestblokaden indtræder på det tidspunkt (klokkeslæt), hvor skifteretten modtog anmeldelse om betalingsstandsning (eller konkursbegæring). Begæring om udlæg falder dog ikke bort, ligesom § 16, stk. 1, ikke kan føre til afvisning af begæring om udlæg fremsat under betalingsstandsning, men fogedsagen må indtil videre udsættes.¹⁰ Ender betalingsstandsningen med andet end åbning af forhandling om tvangsakkord eller afsigelse af konkursdekret (eller indledning af gældssanerings sag), vil begæringen igen kunne danne grundlag for udlæg, hvilket efter retsplejelovens § 526, stk. 1, vil kunne få betydning for rækkefølgen mellem flere udlæg i samme aktiv.¹¹

Forbudet mod udlæg i § 16, stk. 1, omfatter alle personlige fordringer uden hensyn til konkursretlig klassifikation.¹² Den i øvrigt tilsvarende tvangsakkordforhandlingsregel i § 171, stk. 1, undtager fordringer, som ikke berøres af akkorden.¹³ Hvor anmeldt betalingsstandsning med held anvendes til forberedelse af forhandling

8 Jfr. Folketingstidende 1983/84, 2. samling, tillæg A sp. 618.

9 At brugeligt pant er afskåret, spiller på dette punkt ingen rolle, idet kun panthavere (i fast ejendom) kan benytte dette instrument, jfr. f.eks. *Jens Anker Andersen*: Brugeligt pant s. 18f.

10 I U 1983.724 nægtede Højesteret efter omstændighederne konkurskravsstatus for incassoomkostninger påløbet under anmeldt betalingsstandsning.

11 Jfr. nærmere *Jens Anker Andersen* i Fogedsager s. 276ff og *Gomard*: Fogedret s. 150f.

12 Jfr. herved *Mogens Munch*: U 1983B.359f.

13 Jfr. nærmere *Mogens Munch*: Konkursloven s. 585 og *Tvangsakkord* s. 111f.

Kreditorpositioner

om tvangsakkord, vil denne reservation i retsforfølgningsforbudet således komme til at gælde fra det øjeblik, akkordforhandling åbnes.

Udlæg foretaget før anmeldelse om betalingsstandsning falder ikke bort.¹⁴ Det retroaktive element i den hidtidige suspensionsordning er dog opretholdt med reglen i § 16, stk. 2.¹⁵ Bortset fra udlæg foretaget på grundlag af en pantefordring, som ikke ville kunne omstødes, er det således i 1. pkt. af denne regel bestemt, at der ikke kan ske rådighedsberøvelse på grundlag af arrest, og at der ikke kan ske rådighedsberøvelse eller søges fyldestgørelse på grundlag af udlæg, som ville bortfalde i tilfælde af konkurs.¹⁶ Efter 2. pkt. kan skifteretten dog bestemme, at der kan foretages rådighedsberøvelse.

Arrestdelen af § 16, stk. 2, er ikke udtrykkeligt begrænset til arrest, som ville bortfalde i konkurs, og omfatter kun rådighedsberøvelse. Disse begrænsninger i forhold til reglens udlægsdel hænger imidlertid sammen med, at arrest ubetinget bortfalder i konkurs (§ 31, stk. 3) og i tvangsakkord (§ 188), og at arrest ikke kan danne grundlag for fyldestgørelse. Pligten til at forfølge en arrest ved justificationssag bortfalder ikke, men sagen bør uden videre (kunne) udsættes.¹⁷

Reglen i § 16, stk. 2, omfatter udlæg, som ville bortfalde i tilfælde af konkurs. Hermed fanges i medfør af den objektive omstødelsesregel i § 71, stk. 1, udlæg foretaget senere end tre måneder før fristdagen. Om også reglen i § 71, stk. 2, om omstødelse af udlæg foretaget på begæring af en af skyldnerens nærstående senere end to år før

14 Det er udlæggets foretagelse og ikke den eventuelt nødvendige sikringsakt, som er afgørende, hvilket demonstrerer, at betalingsstandsning sinstitutet (stadig) ikke er udstyret med eksstinktiv virkning (eller andre kreditorforfølgningsvirkninger). Også arrest foretaget før betalingsstandsning opretholdes.

15 Jfr. nærmere betænkningen s. 24.

16 Nogenlunde det samme – men med modifikation for fordringer, som ikke berøres af akkorden – gælder efter § 171, stk. 2, under forhandling om tvangsakkord, jfr. nærmere *Mogens Munch: Konkursloven* s. 585 og *Tvangsakkord* s. 111f. Ved 1984-loven blev § 171, stk. 2, i øvrigt sprogligt harmoniseret med § 16, stk. 2 og 3, jfr. Folketingstidende 1983/84, 2. samling, tillæg A sp. 635.

17 I konkurs (eller i tvangsakkord) vil (yderligere) omkostninger næppe kunne gøres gældende, jfr. herved højesteretsdommen i U 1983.724.

fristdagen, er indbygget i § 16, stk. 2, må formentlig besvares benægtende. Omstødelse efter § 71, stk. 2, afskæres nemlig, hvis udlægshaveren kan godtgøre, at skyldneren hverken var eller ved retsforfølgningen blev insolvent, og selv om denne bevisbyrde er vanskelig at løfte, er det således ikke aldeles sikkert, at udlægget »ville bortfalde«. ¹⁸ Er sikringsakt nødvendig for at opnå beskyttelse mod retsforfølgning – f.eks. udlæg i fast ejendom – følger det af § 73, at der i relation til § 71, stk. 1, og dermed også i relation til § 16, stk. 2, skal lægges vægt på det tidspunkt, hvor sikringsakten blev iagttaget, medens udlæggets foretagelse i tidsmæssig henseende er afgørende, hvis sikringsakt ikke er påkrævet – f.eks. udlæg i løsøre. ¹⁹

Udlæg foretaget før anmeldelse om betalingsstandsning skal respekteres, selv om den eventuelt fornødne sikringsakt (endnu) ikke er foretaget. ²⁰ I konsekvens heraf blokerer anmeldelse om betalingsstandsning ikke for foretagelse af udlægssikringsakter. ²¹ Et udlæg i fast ejendom (foretaget før anmeldelse om betalingsstandsning) kan således tinglyses, og svarende hertil kan udlæg i registreret skib eller luftfartøj uden videre registreres. ²² Det samme gælder udlæg i fondsaktiver registreret i Værdipapircentralen. ²³

Ved udlæg i løsøre og i simple fordringer stilles der hverken i relation til retsforfølgning eller i relation til aftaleerhververe (i god tro) krav om sikringsakt, og ved udlæg i omsætningspapirer er sikringsakt ikke nødvendig til beskyttelse mod retsforfølgning, men besidder skyldneren stadig et udlagt omsætningspapir, kan udlægget blive fortrængt efter den almindelige regel om aftaleeksstinktion i gældsbrevslovens § 14. ²⁴ Under hensyn hertil var der i beta-

18 Jfr. *Betalingsstandsning* s. 123.

19 Jfr. nærmere *Mogens Munch: Konkursloven* s. 363 og s. 371 f.

20 Jfr. foran i og ved note 14.

21 Et udlæg, som ikke er sikret før anmeldelse om betalingsstandsning, er som følge af den indbyggede henvisning til § 73 omfattet af § 16, stk. 2, uanset hvornår det er foretaget.

22 Jfr. nærmere *Jens Anker Andersen* i *Fogedsager* s. 279 og *Gomard: Fogedret* s. 148 ff.

23 Jfr. nærmere *Gert Bo Gram* og *Bent Mebus: Værdipapircentralen* s. 109 ff og *Boye Jacobsen: Lov om en værdipapircentral* s. 52 ff.

24 Jfr. nærmere *Jens Anker Andersen* i *Fogedsager* s. 280 ff og *Gomard: Fogedret* s. 150 ff.

lingsstandsningensudvalgets udkast i tilslutning til suspensionsreglen optaget en bestemmelse (§ 15, stk. 2, 2. pkt.), hvorefter der kunne ske registrering af udlæg og arrest i fondsaktiver og rådighedsberøvelse af værdipapirer og fordringer, for hvilke skriftligt bevis er udstedt.²⁵ Under justitsministeriets behandling blev denne bestemmelse ændret til den regel, som findes i § 16, stk. 3, 1. pkt., hvorefter retsplejelovens § 523, stk. 2–4, finder tilsvarende anvendelse ved udlæg i fordringer. Med udformningen af § 16, stk. 3, 1. pkt., »har justitsministeriet« – uden sigte mod realitetsændringer i forhold til udvalgets udkast – »søgt at tydeliggøre, at hovedreglen i § 16, stk. 2, om forbud mod rådighedsberøvelse under betalingsstandsningen ikke er til hinder for, at en udlægshaver foretager de sikringsakter, som efter lovgivningen må iagttages, for at udlægshaveren nyder prioritetsbeskyttelse over for skyldnerens aftaleerhververe og retsforfølgende kreditorer, hvis betalingsstandsningen ophører uden at blive efterfulgt af en konkurs«. ²⁶ I retsplejelovens § 523, stk. 2, som i øvrigt kompletteres med reglerne i § 523, stk. 3 og stk. 4, om henholdsvis udleveringspåbud til skyldneren og meddelelse til tredjemand, som måtte besidde udlægsaktivet, er det således bestemt, at fogedretten ved udlæg i værdipapirer og i fordringer, for hvilke skriftligt bevis er udstedt, tager dokumentet i forvaring.²⁷

Efter retsplejelovens § 526, stk. 4, bortfalder udlæg i løsøre og registrerede fondsaktiver samt i omsætningsgældsbreve og andre fordringsdokumenter med ihændehaveeffekt, medmindre udlægshaveren forinden har forlangt tvangsauktion, som udgangspunkt et år efter foretagelsen.²⁸ Til imødegåelse af forældelse efter denne regel er det i § 16, stk. 4 – helt på samme måde som hidtil i § 12, stk. 2 –

25 Jfr. betænkningen s. 52, hvor det som motivation er anført, at »det navnlig ved omsætningspapirer må anses for betænkeligt med et forbud mod rådighedsfratagelse«. Den hidtidige ordning er omtalt i *Betalingsstandsning* s. 125.

26 Jfr. Folketingstidende 1983/84, 2. samling, tillæg A sp. 631. Også i tvangsakkord bortfalder udlæg omfattet af § 16, stk. 2.

27 Jfr. nærmere *Jens Anker Andersen* i *Fogedsager* s. 263 ff.

28 Jfr. nærmere *Jens Anker Andersen* i *Fogedsager* s. 285 ff, *Gomard: Fogedret* s. 158 f og *Taksøe-Jensen: Udlæg* s. 134 ff.

bestemt, at auktionsforbudet i § 16, stk. 2, ikke medfører tab af en af udlægget følgende sikkerhedsret. Resultatet af § 16, stk. 4, er således, at forældelsesfristen i retsplejelovens § 526, stk. 4, suspenderes, så længe auktionsforbudet efter § 16, stk. 2, gælder.²⁹

Som modifikation i den suspensive virkning kan skifteretten efter § 16, stk. 2, 2. pkt., bestemme, at der kan foretages rådighedsberøvelse. Denne regel, som svarer til første led i betænkningssudkastets § 15, stk. 4, er udelukkende møntet på løsøre og er i realiteten betalingsstandsningserstatningen for reglen i retsplejelovens § 523, stk. 1, hvorefter fogedretten kan bestemme, at løsøre, hvori udlæg er foretaget, skal fratages skyldneren.³⁰ Skifteretten vil utvivlsomt kun yderst sjældent finde anledning til at træffe beslutning om tilladelse til rådighedsberøvelse.³¹

Den suspensive virkning efter § 16, stk. 2, består i, at der ikke kan ske rådighedsberøvelse eller søges fyldestgørelse på grundlag af udlæg (som ville bortfalde i tilfælde af konkurs). Den reelle effekt afhænger imidlertid dels af udlæggets genstand og dels af tvangsfuldbyrdsstadiet ved anmeldelse om betalingsstandsning. Er tvangsfuldbyrdsprocessen tilendebragt med udbetaling af realisationsprovenuet til udlægshaveren før anmeldelse om betalingsstandsning, har § 16, stk. 2, dog under alle omstændigheder ingen praktisk virkning. Det gælder typisk ved udlæg i penge, hvor det udlagte beløb efter retsplejelovens § 521, 1. pkt., straks overgives til fordringshaveren. Har fogedretten efter § 521, 2. pkt., med henblik på appelmuligheden taget beløbet i forvaring, taler noget dog for opretholdelse af denne tilstand under en mellemkommende anmeldt betalingsstandsning.³²

Et udlæg i fast ejendom omfattet af § 16, stk. 2, kan ikke danne grundlag for tvangsauktion. Skyldneren kan fortsat benytte ejendommen, men vil kun kunne afhænde eller pantsætte den med re-

29 Jfr. *Mogens Munch*: Konkursloven s. 102 og *Betalingsstandsning* s. 126.

30 Jfr. nærmere betænkningen s. 52.

31 Reglen i § 16, stk. 2, 2. pkt., er en reminiscens af en justering af den oprindelige kreditorværnsregel foretaget i forbindelse med den endelige gennemførelse af konkursloven, jfr. nærmere herom *Betalingsstandsning* s. 122.

32 Jfr. herved *Mogens Munch*: Konkursloven s. 100f.

Kreditorpositioner

spekt af udlægget. Et ejerpant vil skyldneren i medfør af tinglysningslovens § 40, stk. 1, stadig kunne benytte, hvilket dog ikke umiddelbart har forbindelse med § 16, stk. 2. Den suspensive effekt efter § 16, stk. 2, har imidlertid indirekte den virkning, at skyldnerens mulighed for (med tilsynets samtykke) at benytte et ejerpant tidsmæssigt bliver udvidet, idet de efterstående panthavere først ved tvangsauktion rykker op i en ledig plads i prioritetsordenen.³³ Efter retsplejelovens § 520, stk. 1, kan fogedretten under visse betingelser efter anmodning fra en udlægshaver i fast ejendom fratage skyldneren retten til udskillelse ifølge regelmæssig drift (tinglysningslovens § 37), og efter § 520, stk. 2, kan fogedretten træffe bestemmelse om administration.³⁴ Det er tvivlsomt, om § 16, stk. 2, blokerer for anvendelse af § 520-indgreb. Da bestemmelsen afskærer »rådighedsberøvelse« (på grundlag af udlæg), er et bekræftende svar dog nærliggende.³⁵ På foranstaltninger – udskillelsesforbud eller administration – iværksat før anmeldelse om betalingsstandsning har § 16, stk. 2, imidlertid næppe virkning. Er tvangsauktion afholdt ved anmeldelse om betalingsstandsning, er § 16, stk. 2, uden virkning. En berammet tvangsauktion må derimod udsættes. Om det samme gælder, hvis der er forlangt ny auktion, eller hvis fogedretten har truffet bestemmelse om ny auktion (retsplejelovens § 576), er tvivlsomt.³⁶

Udlagt løsøre kan skyldneren fortsat benytte, men salg er udelukket, medmindre udlægshaveren samtykker heri. Medens § 16, stk. 2, således giver rimelige resultater ved udlæg i driftsmidler, er virkningen af denne regel ved udlæg i varelager og omsætningsaktiver i det hele taget ikke særlig hensigtsmæssig. Efter § 16, stk. 3, 2. pkt., kan udlagte fordringer indkræves, når de forfalder. Betales udlagte fordringer, forbliver det indkomne beløb imidlertid efter §

33 Jfr. nærmere *von Eyben*: Panterrettigheder s. 321 ff med henvisninger til den øvrige litteratur.

34 Jfr. nærmere *Jens Anker Andersen* i *Fogedsager* s. 244 ff.

35 Jfr. *Mogens Munch*: Konkursloven s. 98 (kun om § 520, stk. 2-administration), men anderledes *Gomard*: *Fogedret* s. 179 note 44 (kun om § 520, stk. 1-forbud).

36 Jfr. *Mogens Munch*: Konkursloven s. 99 og *Betalingsstandsning* s. 124.

16, stk. 3, 3. pkt., i fogedrettens besiddelse.³⁷ På beløb betalt før anmeldelse om betalingsstandsning har disse regler ingen virkning.

Udlægsforbudet og forbudet mod brugeligt pant i § 16, stk. 1, gælder ikke for pantefordringer, som ikke ville kunne omstødes i tilfælde af konkurs (§ 16, stk. 1, 2. pkt.), og den suspensive virkning efter § 16, stk. 2, omfatter ikke udlæg foretaget på grundlag af en pantefordring, som ikke ville kunne omstødes. Efter § 16 a, stk. 1, kan skifteretten dog, såfremt det må anses for nødvendigt af hensyn til betalingsstandsningens formål, når skyldneren med tilsynets samtykke fremsætter begæring herom, bestemme, at der ikke skal kunne foretages udlæg eller rådighedsberøvelse eller søges fyldestgørelse på grundlag af pantefordringer, som ikke ville kunne omstødes i tilfælde af konkurs. Konsekvensen af en sådan beslutning er efter § 16 a, stk. 2, at skyldneren skal betale løbende ydelser på pantefordringerne. Dette regelsæt er opbygget af justitsministeriet og svarer formelt kun på enkelte punkter til betalingsstandsningsudvalgets udkast.³⁸

Uden for panterreglerne i § 16/§ 16 a-systemet står panterrettigheder og andre sikkerhedsrettigheder, som ikke har udlæg indbygget i fyldestgørelsesprocessen.³⁹ En håndpanthaver kan således, selv om pantsætteren har anmeldt betalingsstandsning, på sædvanlig måde realisere sit pant, hvad enten der er tale om panteret i løsøre eller omsætningspapirer, f.eks. pantebreve i fast ejendom.⁴⁰ Det samme gælder panteret i fondsaktiver registreret i Værdipapircentralen.⁴¹ Heller ikke panteret i simple fordringer er omfattet af § 16/

37 Jfr. *Mogens Munch*: Konkursloven s. 101 og *Betalingsstandsning* s. 125.

38 Jfr. foran ved og i note 8.

39 Sådanne rettigheder var heller ikke omfattet af den hidtidige suspensionsregel i § 12, jfr. nærmere *Betalingsstandsning* s. 127 f.

40 Jfr. nærmere *von Eyben*: Panterrettigheder s. 463 ff om fyldestgørelse af håndpanteret. Håndpanteret i et ejerpantebrev i fast ejendom, som tilhører skyldneren, er formelt panteret i et omsætningsgælds-brev, men reelt panteret i ejendommen, og under alle omstændigheder er panteretten i fyldestgørelsesmæssig henseende omfattet af reglerne om panteret i fast ejendom. Det samme gælder et ejerpantebrev i løsøre, jfr. herved *Krag Jespersen*: U 1966B.149 ff.

41 Jfr. nærmere *Gert Bo Gram* og *Bent Mebus*: Værdipapircentralen s. 65 ff om fyldestgørelse af panteret i fondsaktiver.

§ 16a-systemet.⁴² Har skyldneren f.eks. pantsat sine rettigheder i henhold til en række købekontrakter eller fakturaer til et pengeinstitut (eller et factoringselskab), kan pengeinstituttet (factoringselskabet) altså fortsat og uantastet af skyldnerens anmeldelse om betalingsstandsning søge fyldestgørelse i sikkerhederne, efterhånden som de indgår i form af betalinger fra kontraktsdebitorerne.⁴³ Uden for § 16/§ 16a-systemet falder ligeledes ejendomsforbehold og leasingret.⁴⁴ En ejendomsforbeholdssælger kan tage salgsgenstanden tilbage, når blot ejendomsforbeholdet er gyldigt mellem parterne, medens det i denne henseende er ligegyldigt, om ejendomsforbeholdet (tillige) er gyldigt over for køberens kreditorer. Der er nemlig ingen tvivl om, at anmeldt betalingsstandsning ikke er udstyret med eksstinktiv virkning.⁴⁵ At et ejendomsforbehold er gyldigt mellem parterne, men ugyldigt over for køberens kreditorer, kan f.eks. forekomme, hvor forholdet mellem en tysk sælger og en dansk køber skal bedømmes efter tysk ret.⁴⁶ På samme måde vil erhververen i et kreditorugyldigt sale and lease back-arrangement, selv om overdrageren har anmeldt betalingsstandsning, kunne kræve arrangementets genstand(e) udleveret ved en umiddelbar fagedforretning.⁴⁷

Som udgangspunkt kan panthavere med udlæg indbygget i fyldestgørelsesprocessen – d.v.s. panthavere i fast ejendom og underpanthavere i løsøre – under anmeldt betalingsstandsning på sædvanlig vis søge fyldestgørelse i pantet og tage pantet til brugelighed

42 Jfr. nærmere *von Eyben*: Panterettigheder s. 504 ff om fyldestgørelse af panteret i simple fordringer.

43 I sædvanlig pengeinstitutjargon benyttes udtrykket håndpanteret noget misvisende ikke blot om egentlige håndpanterettigheder, men også om panteret i simple fordringer.

44 Jfr. nærmere *Jens Anker Andersen m.fl.*: Kreditkøbsloven s. 228 ff samt *Jacob Nørager-Nielsen* og *Søren Theilgaard*: Kreditkøb s. 88 ff om tilbagetagelse på grundlag af ejendomsforbehold efter kreditkøbsloven.

45 Jfr. f.eks. *Betalingsstandsning* s. 64 f.

46 Jfr. højesteretsdommen i U1983.311 med kommentar af *Mogens Munch*: U1983B.255 ff – samt i det hele taget om internationale køb under ejendomsforbehold *Niels Ørregaard*: *Juristen* 1974.325 ff og specielt om højesteretsdommen i U1977.507 *samme*: *Juristen* 1978.358 ff.

47 I U1983.782 blev et sale and lease back-forhold tillagt kreditorgyldighed.

(panthavere i fast ejendom), ligesom fyldestgørelsesskridt taget tidligere kan føres til ende. Udlægs- og brugspanteforbudet i § 16, stk. 1, gælder dog for pantefordringer, som ville kunne omstødes i konkurs, og rådighedsberøvelses- og fyldestgørelsessuspensionen efter § 16, stk. 2, omfatter på tilsvarende måde udlæg foretaget på grundlag af en pantefordring, som ville kunne omstødes. Betalingsstandsningensudvalgets udkast indeholdt et tilsvarende forbehold, men indpakket i et almindeligt forbud mod udlæg og brugspant under anmeldt betalingsstandsning og en almindelig suspension af rådighedsberøvelses- og fyldestgørelsesadgangen på grundlag af udlæg, som ville bortfalde i tilfælde af konkurs.⁴⁸

En panteret kan navnlig være omstødelig efter den objektive regel i § 70 eller efter den generelle subjektive regel i § 74.⁴⁹ Det kan være vanskeligt at bedømme, om en panteret er omstødelig, ligesom bedømmelsen kan være betinget af temmelig omfattende bevisførelse.⁵⁰ Medens omstødelsevurderingen efter betalingsstandsningensudvalgets udkast var henlagt til skifteretten, kommer denne vurdering efter opbygningen af § 16 til at foregå ved fogedretten. Den opgave, fogedretten hermed har fået pålagt, er ikke særlig attraktiv og vil tilmed kunne sprænge rammerne for sædvanlig fogedretlig sagsbehandling.⁵¹

Omstødelelsesreservationen i § 16, stk. 1 og 2, giver ikke – helt bortset fra de procesretlige komplikationer – fuldt ud beskyttelse mod fyldestgørelse på grundlag af omstødelige panterettigheder, idet disse regler kun omfatter panteret med udlæg indbygget i fyldestgørelsesproceduren. Andre panthavere – f.eks. en panthaver i fondsaktiver registreret i Værdipapircentralen – kan altså (fortsat)

48 Jfr. betænkningen s. 52f.

49 Også gavereglen i § 64 vil kunne komme på tale, jfr. *Mogens Munch*: Konkursloven s. 323 og *Niels Ørgaard*: U1982B.275f.

50 Jfr. nærmere *Mogens Munch*: Konkursloven s. 352ff og s. 372ff samt *Betalingsstandsning* s. 172ff og s. 180ff om omstødelse efter henholdsvis § 70 og § 74.

51 Jfr. herved *Jens Anker Andersen*: Tvangsfuldbyrdelse s. 177ff og *Gomard*: Fogedret s. 172ff. Fogedrettens afgørelse (eller en afgørelse truffet af landsretten som appelinstans) efter § 16 har (naturligvis) ikke retskraft i en senere omstødelingssag.

Kreditorpositioner

under anmeldt betalingsstandsning søge sig fyldestgjort i pantet, selv om panteretten måtte være omstødelig i konkurs (eller i tvangsakkord).⁵²

Efter § 16 a, stk. 1, kan skifteretten, såfremt det må anses for nødvendigt af hensyn til betalingsstandsningens formål, når skyldneren med tilsynets samtykke fremsætter begæring herom, bestemme, at der ikke skal kunne foretages udlæg eller rådighedsberøvelse eller søges fyldestgørelse på grundlag af pantefordringer, som ikke ville kunne omstødes i tilfælde af konkurs. Denne regel er – som pantebestemmelserne i § 16/§ 16 a-systemet i det hele taget – udformet af justitsministeriet. Skærmen i § 16 a, stk. 1, mod retsforfølgning fra panthaverside er dog helt på linie med betænkningsoordningen.

I justitsministeriets bemærkninger er det anført, at § 16 a, stk. 1, »tager sigte på at tilgodese hensynet til skyldnerens interesse i at søge opnået en ordening med samtlige kreditorer i forbindelse med betalingsstandsningen«, og at det med henblik herpå »efter omstændighederne kunne være rimeligt, at også fordringshavere, som har uomstødelige panterettigheder i skyldnerens aktiver, afskæres fra at foretage de nævnte retsskridt«, men at justitsministeriet i modsætning til betalingsstandsningssudvalget har »fundet det mest hensigtsmæssigt, at det overlades til skifteretten i det enkelte tilfælde at træffe bestemmelse om, hvorvidt foretagelse af de omhandlede retsskridt bør udelukkes af hensyn til betalingsstandsningens formål«. ⁵³ Trods uskarpheden i disse bemærkninger kan der ikke være tvivl om, at beslutning efter § 16 a, stk. 1, i overensstemmelse med udvalgets ræsonnementer kun bør træffes for aktiver, der indgår som nødvendige elementer i skyldnerens virksomhed – d.v.s. erhvervsejendomme og driftsmidler.⁵⁴

Det kan være vanskeligt at vurdere, om et driftsaktiv må anses for

52 Reglen i § 16 giver ikke – som det var tanken med betalingsstandsningssudvalgets udkast – basis for at blokere fyldestgørelse på grundlag af en uomstødelig underpanteret af hensyn til »en eventuel mulighed for at omstøde andre væsentlige panterettigheder i aktivet«, jfr. betænkningen s. 52 f.

53 Jfr. Folketingstidende 1983/84, 2. samling, tillæg A sp. 631 f.

54 Jfr. betænkningen s. 26 og s. 52.

nødvendigt af hensyn til betalingsstandsningens formål. Denne vurdering er ikke gjort lettere, men på den anden side næppe heller meget sværere af den generelle udglidning i betalingsstandsningstituttets idégrundlag. Hvad enten der sigtes mod afvikling eller mod rekonstruktion af skyldnerens virksomhed kan der (i en periode) være behov for at kunne holde på virksomhedens driftsmidler. Der er næppe tvivl om, at skifteretten i almindelighed vil være nødt til at følge tilsynets bedømmelse af situationen, og at det praktiske resultat dermed bliver, at skifteretten gennemgående vil imødekomme skyldnerens tilsynsgodkendte anmodning om nedlæggelse af § 16a-forbud. Entusiastiske fordringshavere vil dog også kunne give deres besyv med, idet § 16a-spørgsmål hører til blandt de spørgsmål, som kan behandles på det obligatoriske kreditormøde (§ 13, stk. 3).⁵⁵

Beslutning efter § 16a træffes individuelt for hvert enkelt aktiv og indebærer, at en (uomstændelig) pantefordring ikke kan danne grundlag for udlæg eller rådighedsberøvelse eller fyldestgørelse. Virkningen er imidlertid udelukkende fremadrettet. Et pantebrevsudlæg foretaget før § 16a-beslutningen står således stadig ved magt, men kan ikke (længere) føres igennem til tvangsauktion over pantet, ligesom en berammet tvangsauktion må udsættes. Også brugspant etableret før skifterettens beslutning efter § 16a skal respekteres.⁵⁶

Efter § 16a, stk. 2, 1. pkt., skal skyldneren, hvis skifteretten træffer afgørelse efter stk. 1 i denne bestemmelse, betale løbende ydelser på pantefordringerne, efterhånden som de forfalder. Med denne regel har justitsministeriet undgået de skær, betalingsstandsningssudvalgets vederlagsordning løb på.⁵⁷ Hermed er dog ikke sagt, at reglen er kommet frelst igennem den panteretlige skærgård.

Betalingspligten efter § 16a, stk. 2, omfatter (kun) løbende ydel-

⁵⁵ Jfr. herved betænkningen s. 26.

⁵⁶ Bortset fra tvangsauktion over ejendommen kan en brugspanthaver (kun) fortrænges af konkurs (§ 31, stk. 4) eller brugspanteinitiativ taget af en panthaver med bedre placering i prioritetsordenen, jfr. nærmere *Jens Anker Andersen: Brugeligt pant* s. 31ff.

⁵⁷ Jfr. nærmere herom *Niels Ørgaard: U1983B.364ff.*

ser, efterhånden som de forfalder.⁵⁸ Hermed er pligten til betaling, hvad justitsministeriets bemærkninger utvetydigt bekræfter, begrænset til ydelser (terminsydelser), som forfalder i fremtiden.⁵⁹ Denne begrænsning virker ikke ganske rimelig. Spørgsmålet om blokering af en panthaver efter § 16 a optræder nemlig kun, hvis der i forvejen foreligger misligholdelse fra skyldnerens side. Ikke mindst, hvor der alene er tale om en enkelt terminsydelse (f.eks. på et pantebrev udstedt til et realkreditinstitut), virker det besynderligt, at § 16 a lægger op til, at denne ydelse ikke betales.⁶⁰ En (privat) panthaver, som ikke allerede har benyttet sig af denne mulighed, bevarer oven i købet hermed beføjelsen til – under iagttagelse af manereglens i tinglysningslovens § 42 a, stk. 2 – at kræve hele pantefordringen indfriet (til pari).⁶¹ En beslutning efter § 16 a afskærer dog ikke tilsynet fra at godkende eller måske ligefrem anbefale, at skyldneren betaler en forfalden terminsydelse.

Reglen i § 16 a, stk. 2, kan uden videre anvendes på almindelige pantebreve – d.v.s pantebreve udstedt til realkreditinstitutter og sædvanlige private pantebreve – men giver ikke udslag, når det gælder ejerpantebreve. Det er i realiteten meningsløst at operere med »løbende ydelser« på et ejerpantebrev håndpantset til sikkerhed for skyldnerens kreditarrangement med et pengeinstitut. I justitsministeriets bemærkninger til § 16 a, stk. 2, er ejerpantebrevsproblemet ikke berørt, men ministeriet har som kommentar til en henvendelse til folketingets retsudvalg tilkendegivet, at ejerpantebreve ikke er

58 Betalingspligten gælder ikke for omstødelige panterettigheder, hvilket betyder, at skifteretten som led i en afgørelse efter § 16 a – ligesom fogedretten efter § 16-systemet – kan være nødt til at tage stilling til tvivlsomme omstødelsesproblemer, jfr. herved foran i og ved note 51.

59 Jfr. Folketingstidende 1983/84, 2. samling, tillæg A sp. 618 og 632.

60 Rentetilbagekrævningsreglen i tinglysningslovens § 40, stk. 4, kan ikke bringes i anvendelse, hvor pantebrevsudlæg (eller fyldestgørelse på grundlag af et pantebrevsudlæg foretaget forud for § 16 a-beslutningen) afskæres efter § 16 a, jfr. herved *Jens Anker Andersen*: Tinglysningslovens § 40, stk. 4 s. 34 ff og *Betalingsstandsning* s. 132.

61 En tvangsauktionsklausul (pantebrevsformular A, pkt. 10) løser ikke uden videre dette problem, hvis der arbejdes på at tilvejebringe en akkordordning, idet det i så fald ikke er meningen, at skyldnerens erhvervsejendom skal stilles på tvangsauktion.

omfattet af denne regel og dermed heller ikke af betalingspligten.⁶² Denne opfattelse er i god harmoni med ordlyden af § 16 a, stk. 2, men eksporterer til gengæld en anselig portion af panteretsproblemerne i den hidtidige ordning (§ 12) til det nye system. En ejerpantebrevspanthaver vil således – på samme måde som hidtil, men nu i op til et år – uden kompensation kunne blive påtvunget en fyldestgørelsesblokering. Er et ejerpantebrev i skyldnerens erhvervsejendom placeret solidt i prioritetsordenen, vil en efterstående – marginal – panthavers sikkerhed således uvægerlig blive forringet, idet en rentebestemmelse i et ejerpantebrev og dermed rentepåløbet i henhold til en sådan bestemmelse efter dommen i U 1982.513 rent *panteretligt* (inden for rammerne af reglen i tinglysningslovens § 40, stk. 4) står ved magt, og er ejerpantebrevet placeret marginalt, vil konsekvensen være, at det sikkerhedsmæssige hensyn til ejerpantebrevspanthaveren tilsidesættes.⁶³ Hvad angår ejerpantebreve i erhvervsløsøre, forstærkes sikkerhedsproblemet af forholdsvis hurtig afskrivning af panteværdien.⁶⁴

Trods justitsministeriets tilkendegivelse bør ejerpantebreve indfortolkes i reglen i § 16 a, stk. 2, med det – noget kunstige – resultat, at betalingspligten kommer til at bero på ejerpantebrevets rentebestemmelse.⁶⁵ Denne løsning er *sikkerhedsmæssigt* acceptabel anvendt på ejerpantebreve i fast ejendom, men er mindre tilfredsstillende, når det gælder ejerpantebreve i løsøre. I relation til et ejerpantebrev i løsøre oprettet som finansieringsmæssigt grundlag for anskaffelsen af det pågældende løsøre, vil det sikkerhedsmæssigt være mere realistisk at fortolke vendingen »løbende ydelser« i §

62 Justitsministeriets skrivelse af den 20. marts 1984 med kommentarer til en række henvendelser til folketingets retsudvalg.

63 Jfr. nærmere om rentebestemmelser i ejerpantebreve *Krag Jespersen* i Festskrift til W. E. von Eyben s. 138 ff samt *Jens Anker Andersen: Tinglysningslovens § 40, stk. 4 s. 44 ff og von Eyben: Panterettigheder s. 299 f.*

64 Følgen af justitsministeriets opfattelse kan næsten ikke undgå at blive, at pengeinstitutterne ved finansiering af erhvervsløsøreanskaffelser med panteret som sikkerhedsmæssigt grundlag for fremtiden vil anvende almindelige pantebreve, som uden videre er omfattet af betalingsreglen i § 16 a, stk. 2.

65 Justitsministeriets (utrykte) fortolkningstilkendegivelser følges ikke altid af domstolene, jfr. herved højesteretsdommen i U 1983.307.

Kreditorpositioner

16a, stk. 2, som ydelserne på det lån, for hvilket ejerpantebrevet primært er pantsat.⁶⁶

Der er ikke i § 16a angivet særlige betalingsstandsningsretlige følger af misligholdelse med betaling af de løbende ydelser. Konsekvensen kan næsten kun være, at beslutningen efter § 16a, stk. 1, ikke længere gælder for det pågældende aktiv, og at en panthaver således på sædvanlig måde kan iværksætte fyldestgørelsesskridt mod pantet. Det kan naturligvis også tænkes, at skifteretten (efter indberetning fra tilsynet eller på initiativ fra en fordringshaver) træffer bestemmelse om, at betalingsstandsningen skal ophøre (§ 16d), men i så fald er fyldestgørelsesvejen for panthaveren også åben, medmindre resultatet bliver konkurs. Bortset fra ejerpantebrevs- og restancevirkningerne er det i det hele taget ikke epokegørende, at § 16a-systemet giver skyldneren mulighed for at beholde et pantsat aktiv mod at betale de sædvanlige pantebrevsydelser.

Med henblik på betaling af pantebrevsydelserne kan skifteretten efter § 16a, stk. 2, 2. pkt., bestemme, at skyldneren med passende mellemrum skal indbetale nærmere fastsatte beløb på en særskilt konto i bank eller sparekasse, og efter § 16a, stk. 2, 3. pkt., skal tilsynet straks afgive indberetning til skifteretten, såfremt betaling ikke er sket senest 7 dage efter betalingsfristen ifølge skifterettens afgørelse. Dette terminskontosystem er vistnok en overlevering fra det kontosystem, betalingsstandsningsudvalget bragte i forslag som et element i en brugsværdibetinget vederlagsordning.⁶⁷ Terminskontosystemet tilsigter »at give panthaverne en rimelig sikkerhed for, at ydelserne til sin tid bliver betalt«, men kontoen tilhører skyldneren, »indtil betaling sker til de pågældende panthavere«.⁶⁸ Erklæres skyldneren konkurs, indgår et kontobeløb således i konkursboet, og resulterer anmeldt betalingsstandsning i åbning af forhandling om tvangsakkord, er kontobeløbet frigjort. § 16a-systemet er nemlig ikke overført til eller indbygget i tvangsakkordforhandlingsreglen om individualforfølgning i § 171. Ved indberetning

⁶⁶ Et pengeinstitutarrangement er dog ikke altid opbygget således, at de enkelte sikkerheder (primært) kan henføres til bestemte lån.

⁶⁷ Jfr. herom *Niels Ørgaard*: U 1983B.365 f.

⁶⁸ Jfr. Folketingstidende 1983/84, 2. samling, tillæg A sp. 618 og 632.

fra tilsynet om, at indbetaling på kontoen ikke er sket senest 7 dage efter betalingsfristen (§ 16a, stk. 2, 3. pkt.), kan skifteretten efter justitsministeriets bemærkninger »bl.a. træffe bestemmelse om, at der skal kunne foretages udlæg m.v., eller efter omstændighederne om ophør af betalingsstandsningen«. ⁶⁹ En bestemmelse om fyldestgørelsestilladelse er dog uden reel betydning, hvis der ikke foreligger misligholdelse med betaling af *pantebrevsydelser*, og en bestemmelse om ophør (§ 16d) kan, hvis der bortset fra terminskontomisligholdelsen ikke foreligger grundlag for en beslutning om ophør, ikke undgå at komme til at fremstå som en overreaktion. Det er ikke sandsynligt, at terminskontosystemet kommer til at høre til blandt betalingsstandsningens mest brugte rekvisitter.

Efter § 16a, stk. 3, kan skifteretten bestemme, at pligten til betaling af løbende ydelser ikke skal gælde med hensyn til bestemte pantefordringer, som ikke kan forventes dækket af pantet. Medens den øvrige del af § 16a-systemet, som med udeladelse af ejerpantebrevs- og restancenuancerne går ud på, at skyldneren kan beholde et pantsat aktiv mod at betale de aftalte pantebrevsydelser, næppe vil give anledning til større dramatik, vil vurderingselementet i denne regel næsten ikke kunne undgå at volde vanskeligheder. I justitsministeriets bemærkninger hertil hedder det: »En sådan bestemmelse bør (kun) træffes, hvis det efter de foreliggende oplysninger, eventuelt en sagkyndig vurdering, må anses for klart, at der ikke vil blive dækning til de pågældende pantefordringer på en eventuel tvangsauktion.« ⁷⁰ Det er åbenbart, at der kan være behov for en vurdering foretaget af en sagkyndig – d.v.s. en ejendomsmægler. ⁷¹ Mere interessant er det, at der efter disse bemærkninger skal tages udgangspunkt i tvangsauktionsværdien. Med denne vurderingsnorm, der anvendt på den ejendom, som hidtil har været grundlag for skyldnerens virksomhed, og som måske ikke uden videre vil kunne anvendes til andet formål, ofte vil føre til en temmelig lav værdi, vil reglen i § 16a, stk. 3, utvivlsomt ofte kunne benyt-

69 Jfr. Folketingstidende 1983/84, 2. samling, tillæg A sp. 632.

70 Jfr. Folketingstidende 1983/84, 2. samling, tillæg A sp. 632.

71 Jfr. herved *Jens Anker Andersen*: Auktioner s. 174ff om sagkyndig vurdering i forbindelse med tvangsauktionssager (retsplejelovens § 562).

Kreditorpositioner

tes til at eliminere ydelsesproblemet for ejerpantebreve – i hvert fald ved ejendomme med maksimal og nogenlunde nyetableret realkreditinstitutbelåning. Noget andet er, at håndfast anvendelse af § 16 a, stk. 3, næppe vil mildne klimaet for tilvejebringelse af en fornuftig panthaveraftale som led i en tvangsakkord.⁷²

I kombination med justitsministeriets bemærkninger må ordene »bestemte pantefordringer, som ikke kan forventes dækket af pantet«, forstås således, at § 16 a, stk. 3, ikke kan anvendes på en pantefordring, som delvis kan forventes dækket ved salg på tvangsauktion.⁷³ En sådan anvendelse ville da også føre til den i sig selv uheldige konsekvens, at der skulle betales en forholdsmæssig del af den løbende pantebrevsydelse.⁷⁴ Er den marginale behæftelse et ejerpantebrev, hvor reglen i § 16 a, stk. 2, om betaling af løbende ydelser i forvejen ikke giver sikkert udslag, kunne § 16 a, stk. 3, dog håndteres på den måde, at ydelsen blev fastsat til ejerpantebrevsrentesatsen af den forventede dækning på ejerpantebrevet.⁷⁵

På linie med 1984-reformen i det hele taget er § 16 a-systemet orienteret mod konkurs eller betalingsstandsningsslikvidation. Anvendes anmeldt betalingsstandsning med held til forberedelse af forhandling om tvangsakkord, ophører virkningerne af en beslutning truffet i medfør af § 16 a i det øjeblik, hvor forhandling om tvangsakkord åbnes (§ 167), idet tvangsakkordforhandlingsreglen i § 171, stk. 1, ikke indeholder et tilsvarende forbehold. En panthaver, som under forudgående anmeldt betalingsstandsning har været omfattet af et § 16 a-forbud, vil således efter åbning af tvangsakkordforhandling på sædvanlig måde kunne søge sig fyldestgjort i pantet.⁷⁶

Som følge af dommen i U1982.538, hvor Højesteret fastslog, at

72 En tvangsakkord rammer ikke uden videre en panthaver, som ikke fuldt ud er dækket af pantet. jfr. nærmere herom *Tvangsakkord* s. 59 ff.

73 Jfr. citatet foran ved note 70.

74 Jfr. herved *Niels Ørgaard*: U1983B.366 om betalingsstandsningssudvalgets forslag om dækning af renteandelen af terminsydelser.

75 I en sammenbrudssituation er skyldnerens pengeinstitut ofte som håndpanthaver i et ejerpantebrev den marginale erhvervsjendomsphanthaver.

76 Ved 1984-loven blev retsforfølgingsforbudet i § 171, stk. 1, udvidet til at omfatte brugeligt pant, jfr. nærmere betænkningen s. 58 f og Folketingstidende 1983/84, 2. samling, tillæg A sp. 635 samt *Niels Ørgaard*: U1983B.367.

toldvæsenet kunne benytte et såkaldt negativt momstilsvar opstået under betalingsstandsning til modregning i et krav erhvervet før frisdagen, blev betalingsstandsningensudvalget af justitsministeriet anmodet om at overveje konkurslovens regler om modregning.⁷⁷ På dette punkt kunne udvalget imidlertid (undtagelsesvis) ikke nå til enighed.⁷⁸ Det endelige resultat blev, at et – i øvrigt ikke helt enigt – flertal stillede forslag om begrænsning af modregningsretten i konkurs samt forslag om modregningsblokade under anmeldt betalingsstandsning.⁷⁹ Disse forslag, som justitsministeriet uden reservationer kunne tiltræde, blev i uændret skikkelse gennemført som led i 1984-reformen.⁸⁰

Hovedelementet i ændringen består i, at ordene »ved konkursdekretets afsigelse« i grundreglen om konkursmodregning er blevet ændret til »på frisdagen«. Sigtet med denne ændring er at afskære modregning med en fordring på skyldneren (modfordringen) stiftet før frisdagen i en fordring erhvervet af skyldneren (hovedfordringen) efter dette tidspunkt. Det er dog også udelukket at modregne en fordring erhvervet af skyldneren (hovedfordringen) før frisdagen med en fordring på skyldneren (modfordringen) opstået i betalingsstandsningsperioden. I denne konstellation vil effekten af modregningsbegrænsningen imidlertid gennemgående blive afbødet af fortrinsret efter § 94, nr. 2, for fordringen på skyldneren

77 I overensstemmelse med opdraget beskæftigede udvalget sig ikke med det generelle spørgsmål om statens enhed i modregningsretlig henseende, jfr. herved højeretsdommene i U1982.24 og U1982.315. Ved en cirkulæreskrivelse af den 22. november 1983 fra justitsministeriet til samtlige ministerier og styrelser – d.v.s. ved en administrativ foranstaltning – er der (nu) indlagt visse begrænsninger i statens modregningsret.

78 Jfr. nærmere betænkningen s. 29 ff med tilhørende mindretalsnotater optrykt som bilag 7 (s. 81 ff) og bilag 8 (s. 105 ff) til betænkningen.

79 Konkursmodregningsforslaget svarer til et forslag fremsat af *Mogens Munch*: U1983B.149 ff.

80 Jfr. Folketingstidende 1983/84, 2. samling, tillæg A sp. 619, hvor det er anført, at flertalsforslagets forbedring af rekonstruktionsmiljøet vil »kunne have en beskæftigelsesfremmende virkning«. Justitsministeriets forslag – d.v.s. udvalgsflertallets forslag – er med særlig henblik på statens modregningsret behandlet af *Gerda Rump Christensen*: U1984B.105 ff.

(modfordringen). Til supplerung af ændringen i § 42, stk. 1, er der som et nyt stk. 2 – hvorved de hidtidige regler i stk. 2 og 3 er blevet til stk. 3 og 4 – blevet indsat en bestemmelse, hvorefter modregning mellem fordringer, som begge er erhvervet efter fristdagen, men inden konkursdekretets afsigelse, kan ske efter reglen i stk. 1.⁸¹

Betalingsstandsningselementet i modregningsændringerne findes i § 16, stk. 1, 3. pkt. Efter denne regel, som ikke har noget modstykke i det hidtidige system, kan krav, som skyldneren erhverver under betalingsstandsningen, ikke berigtiges ved modregning med fordringer på skyldneren, som er erhvervet før fristdagen. Hermed er hovedsigtet med konkursblokaden i § 42, stk. 1 – modregning med krav på skyldneren erhvervet før fristdagen i krav erhvervet af skyldneren efter dette tidspunkt – skudt frem til betalingsstandsningsperioden. I den omvendte konstellation, som også – men neddæmpet af § 94-fortrinsret for modkravet – er omfattet af konkursblokaden, kan der derimod fortsat modregnes. Der vil ligeledes fortsat kunne modregnes under betalingsstandsning, selv om modregning i konkurs ville være udelukket efter § 42, stk. 3 eller stk. 4, og selv om modregning efter § 69 ville kunne omstødes i konkurs.⁸²

Motiverne til såvel ændringen i § 42, stk. 1, som til den fremskudte modregningsblokade i § 16, stk. 1, 3. pkt., er centreret om det offentlige modregningsret i U1982.538-konstellationen.⁸³ I et mere generelt perspektiv kan § 16, stk. 1, 3. pkt., opfattes som en fundering af det synspunkt, at likvide midler oparbejdet under anmeldt betalingsstandsning bør kunne benyttes i et forsøg på tilveje-

81 Jfr. betænkningen s. 31 f og *Mogens Munch*: U1983B.161 f.

82 Reglen i § 69 om omstødelse af modregning er ikke helt så vidtgående som de omstødsorienterede regler i § 42, stk. 3 og 4, om udelukkelse af konkursmodregning, jfr. nærmere *Konkursret* s. 251 f.

83 Det mindretal, der var af den opfattelse, at modregningsretten ikke indebærer en fortrinsstilling for det offentlige krav, fandt det således ikke påkrævet at foretage nogen ændring af de gældende regler om modregning (betænkningen s. 30 og s. 31 samt notatet s. 105 ff), medens mindretallet på udvalgets modsatte fløj – hvis øvrige indvendinger mod denne bestemmelse er temmelig luftige – vistnok udelukkende af hensyn til U1982.538-konstellationen fandt den bestemmelse, der nu findes i § 42, stk. 2, unødvendig og uhensigtsmæssig (betænkningen s. 32 og s. 96).

bringelse af en gældsordning for skyldneren.⁸⁴ Om § 16-blokaden får betydning uden for mellemværender med det offentlige, er imidlertid tvivlsomt. I privatretlige forhold kan § 16-situationen undgås ved aftale om afkald på modregningsret (skyldnerens pengeinstitut) og ved kontantificering af virksomhedens afsætning. Hertil kommer, at tvangsfuldbyrdelse af skyldnerens fordring (hovedfordringen) i den – i denne henseende – korte betalingsstandsningsperiode næppe vil kunne føres til ende.⁸⁵

Med reglen i § 16, stk. 1, 3. pkt., er det ikke tilsigtet at ramme konneks modregning, hvilket giver sig selv for fordringer, der er konnekse i traditionel forstand – d.v.s. fordringer, som udspringer af samme retsforhold – idet fordringerne i så fald formueretligt anses for stiftet på samme tidspunkt.⁸⁶ Betalingsstandsningsudvalget overvejede at tilføje en regel om, »at modregning dog kunne ske, f.eks. hvis der er en særlig sammenhæng mellem kravene, eller hvis fordringerne udspringer af samme retsforhold«, men opgav – hvad der i sig selv demonstrerer sigtet med modregningsændringerne – denne tanke under henvisning til, at »en sådan formulering kunne føre til en antagelse af, at modregning kan tillades i det i højesteretsdommen af 7. april 1982 omhandlede tilfælde – en situation som netop tilsigtes undgået«.⁸⁷

Efter henvisningsreglen i § 163 finder bl.a. reglerne om konkursmodregning tilsvarende anvendelse på tvangsakkord.⁸⁸ I den kombination, § 42, stk. 1-ændringen sigter mod – modkravet stiftet før fristdagen og hovedkravet erhvervet efter dette tidspunkt – bliver resultatet, at modfordringen rammes af akkordeffekten. Det *ak-*

84 Af udvalgsflertallet er det – om end dikteret af problemstillingen i U 1982.538 – udtalt (betænkningen s. 32): »Skal det lykkes at redde en virksomhed under betalingsstandsning, må der kunne disponeres over de midler, som eventuelt kunne tilbageholdes ved modregning, uanset muligheden for omstødelse under en eventuel senere konkurs.«

85 Jfr. herved *Gerda Rump Christensen*: U 1984B.108.

86 Konneksitetsbegrebet er under nutidens forhold ikke helt så håndterligt, som det har været, jfr. nærmere *Mogens Munch*: U 1983B.165 ff.

87 Betænkningen s. 33.

88 Jfr. nærmere *Mogens Munch*: Konkursloven s. 567 ff og specielt om modregning *Tvangsakkord* s. 41 ff.

korderede modkrav vil dog – inden for rammerne af de almindelige regler om modregning – kunne benyttes til modregning (i hovedkravet).⁸⁹ I den omvendte kombination – hovedkravet erhvervet før fristdagen og modkravet stiftet efter dette tidspunkt – vil modkravet (næsten altid) høre til blandt de fordringer, der ikke berøres af akkorden (§ 158, stk. 2, nr. 2, jfr. § 94, nr. 2). Da de særlige regler om modregning i tvangsakkord ikke omfatter modkrav, som ikke berøres af akkorden, og da den fremskudte modregningsblokade i § 16, stk. 1, 3. pkt., heller ikke omfatter denne kombination, vil et modkrav stiftet efter fristdagen således på ethvert trin af akkordforløbet kunne modregnes i et hovedkrav erhvervet før dette tidspunkt, hvis de *almindelige* betingelser for modregning er opfyldt.⁹⁰

Betalingsstandsningensudvalget overvejede spørgsmålet om sikkerhedsstillelse for lønkrav under betalingsstandsning, men fandt ikke grundlag for forslag til en regel herom.⁹¹ Under folketingets behandling af justitsministeriets forslag blev der imidlertid indsat en sådan regel. I denne regel, som findes i § 16b, er det i 1. pkt. bestemt, at personer, som er ansat i skyldnerens erhvervsvirksomhed, og som vederlægges periodevis bagud, kan kræve, at skyldneren stiller betryggende sikkerhed for det til enhver tid først forfaldende vederlag, for så vidt det vedrører tiden efter anmeldelsen af betalingsstandsning. Stilles sikkerheden ikke inden 14 dage eller, hvis tiden for den ansattes ydelse til skyldneren er kommet, uden ugrundet ophold, kan de ansatte efter reglens 2. pkt. ophæve arbejdsaftalen. I realiteten er § 16b dog (kun) udtryk for, at den hidtidige retstilstand på dette punkt er blevet lovfæstet.⁹²

89 Jfr. *Tvangsakkord* s. 42.

90 Jfr. *Tvangsakkord* s. 41 f.

91 Jfr. nærmere betænkningen s. 36f med henvisning til en dom afsagt af Vestre Landsret – nu trykt i U 1983.437 – hvor det blev antaget, at en ansat i en virksomhed under betalingsstandsning kunne kræve sikkerhedsstillelse for krav på løn.

92 Jfr. nærmere Folketingstidende 1983/84, 2. samling, tillæg B.

KAPITEL 8

Dispositioner

Reformen af 1984 berører ikke direkte dispositionsretten under anmeldt betalingsstandsning. Skyldneren råder således stadig som udgangspunkt frit over sin formue, og i et selskab under betalingsstandsning er de sædvanlige selskabsorganer – generalforsamlingen, bestyrelsen, direktionen – fortsat intakte. Til gengæld har dispositioner foretaget under betalingsstandsning ikke bedre status i konkurs end dispositioner foretaget tidligere, ligesom dispositioner foretaget efter fristdagen omstødelesmæssigt er underkastet de temmelig vidtgående regler i § 72, stk. 1 og stk. 2. Ligeledes på samme måde som hidtil har samtykke fra et beskikket tilsyn til følge, at gæld stiftet under betalingsstandsning har fortrinsret i konkurs efter § 94, nr. 2, og at omstødelse efter § 72, stk. 3, kun kan ske, hvis tilsynet åbenbart har overskredet sine beføjelser.

At tilsynsbeskikkelse er blevet gjort obligatorisk, er knap nok en realitetsændring, idet skyldneren også hidtil – af hensyn til § 94, nr. 2- og § 72, stk. 3-effekten – næsten altid har fået sin bistand beskikket som tilsyn. Indirekte er dispositions miljøet dog blevet ændret dels ved en skærpelse af kravet om tilsynssamtykke fra »vigtigere dispositioner« til »dispositioner af væsentlig betydning« og dels ved regler om henholdsvis kreditororientering (§ 15, stk. 4) og kreditor-godkendelse (§ 15, stk. 5).

Anmeldt betalingsstandsning er ikke et resultat, men et redskab, en rampe eller en proces, som kan føre til et af flere mulige resultater – konkurs, åbning af forhandling om tvangsakkord, frivillig gældsordning eller uformel afvikling. Spørgsmålet om retsvirkningerne af dispositioner foretaget under betalingsstandsning kan derfor ikke besvares under ét, idet svaret afhænger af, hvad resultatet viser sig at blive. Som baggrund for en resultatorienteret redegørelse for retsvirkningerne af dispositioner foretaget under anmeldt betalingsstandsning er en gennemgang af de tilsynstekniske regler i

Dispositioner

§ 15 imidlertid hensigtsmæssig. Disse regler svarer med en ændring af bestemmelsen om kreditororientering og en justering af bestemmelsen om kreditorgodkendelse til betalingsstandsningsudvalgets udkast (§ 14).

I § 15, stk. 1, 1. pkt., er det bestemt, at skyldneren ikke må foretage dispositioner af væsentlig betydning uden tilsynets samtykke. Denne regel har erstattet det hidtidige krav om tilsynsgodkendelse af vigtigere dispositioner (§ 13, stk. 2). Sprogligt er der hermed sket en svag stramning, men en realitetsændring er dog ikke tilsigtet.¹ Med undtagelse af ganske ordinære dagligdagsdispositioner er meningen vistnok, at tilsynet – enten individuelt eller i form af en rammegodkendelse – skal give samtykke til enhver disposition, og i øvrigt er tilsynssamtykke nødvendigt for at stifte gæld med fortrinsret efter § 94, nr. 2, og for efter § 72, stk. 3, at minimere omstødsesrisikoen. Noget andet er, at en disposition foretaget af skyldneren på egen hånd i strid med samtykkekravet ikke er ugyldig, og at en sådan disposition ikke uden videre er omstødelig (§ 72) i konkurs. Konsekvensen af, at skyldneren disponerer uden om tilsynet, kan imidlertid blive, at skifteretten efter indberetning fra tilsynet i medfør af § 16d træffer bestemmelse om, at betalingsstandsningen skal ophøre.

Efter § 15, stk. 1, 2. pkt., må betaling af gæld – som hidtil efter § 13, stk. 3, 2. pkt. – kun ske i overensstemmelse med konkursordenen, eller hvis betaling er nødvendig for at afværge tab.² Denne norm svarer til omstødsesreglen i § 72, stk. 1, og gælder, hvad enten tilsynet har givet samtykke eller ej. Har skyldneren uden om tilsynet betalt usikret gæld, vil konsekvensen, medmindre fordringshaveren fralægger sig betalingen, næsten uundgåeligt blive, at skifteretten efter indberetning fra tilsynet træffer bestemmelse om betalingsstandsningens ophør. Er en sådan betaling godkendt af tilsynet, er de subjektive betingelser for tilsynsansvar opfyldt.

I § 15, stk. 2, som ikke er ny (§ 13, stk. 2), er det anordnet, at skyldneren skal aflægge regnskab over for tilsynet efter dettes nær-

1 Jfr. herved betænkningen s. 50.

2 Tonen i bestemmelsen er blevet skærpet ved, at »bør« i § 13, stk. 3, 2. pkt., er blevet erstattet med »må« i § 15, stk. 1, 2. pkt., jfr. betænkningen s. 50.

mere bestemmelse. Hvad der bør kræves, må bero på de konkrete forhold, herunder virksomhedens størrelse og aktivitetsniveau samt karakteren af skyldnerens økonomiske vanskeligheder.³ Også formålet med betalingsstandsningen kan spille en rolle for, hvorledes regnskabsnormen bør udfyldes. Hvor anmeldt betalingsstandsning benyttes til likvidation af skyldnerens virksomhed eller til forlods konkursbehandling, vil tilsynet gennemgående – på grundlag af fuldmagt fra skyldneren – have overtaget roret, og i så fald er en bestemmelse efter § 15, stk. 2, uden selvstændig mening.

Som noget nyt kan tilsynet efter § 15, stk. 3, antage fornøden sagkyndig bistand. Betalingsstandsningsudvalgets begrundelse for denne regel er, at der »ofte [er] brug for revisions- og regnskabsmæssig bistand, fordi der mangler regnskabsmæssige opstillinger, som gør det muligt at vurdere virksomhedens aktuelle økonomi«, og at tilsynet – med »en branchekyndig person eller en advokat, der har særligt kendskab til skyldnerens forhold« som eksempler – kan have behov for »at antage anden sagkyndig bistand, hvis dette i enkelte tilfælde er nødvendigt«.⁴ Hvor anmeldt betalingsstandsning benyttes til forberedelse af forhandling om tvangsakkord, er § 15, stk. 3-muligheden uden praktisk betydning ved siden af tillidsmandsinstituttet, medens der naturligvis under likvidation eller forlods konkursbehandling kan være behov for sagkyndig bistand, herunder måske navnlig bistand fra en revisor.⁵ Honoraret til en § 15, stk. 3-sagkyndig er på samme måde og med tilsvarende restriktioner som tilsynshonoraret i konkurs udstyret med fortrinsret efter § 94, nr. 1.⁶

Med § 15, stk. 3, er tilsynet inden for denne regels (begrænsede) domæne blevet forsynet med fuldmagt til at handle på skyldnerens vegne. § 15, stk. 3, er således en undtagelse fra (eller et brud med) princippet om, at skyldneren og kun skyldneren har dispositionsad-

3 Jfr. *Betalingsstandsning* s. 104.

4 *Betænkningen* s. 51.

5 Normerne for anvendelse af revisorbistand i et konkursbo er behandlet af *Birgitte Andersen og Mette Christensen* i *Artikler om konkurs og tvangsakkord* s. 197 ff.

6 Jfr. *betænkningen* s. 51.

Dispositioner

gang under anmeldt betalingsstandsning.⁷ I tilslutning til en bemærkning om, at udgifterne til den sagkyndige bistand skal afholdes af skyldneren, er det af betalingsstandsningsudvalget anført, at det »derfor [må] forudsættes, at tilsynet orienterer skyldneren, inden bistanden antages.«⁸ Denne udtalelse kan kun være møntet på situationer, hvor betalingsstandsning benyttes enten til afvikling eller til forlods konkursbehandling. I hvert fald virker det ikke overmåde virkelighedsnært, at tilsynet, hvor der sigtes mod rekonstruktion uden ejerskifte, udelukkende på basis af en orientering til skyldneren selv.⁹ Næsten lige så bemærkelsesværdig som orienteringsakkord, engageres tillidsmændene under alle omstændigheder af skyldneren selv.⁹ Næsten ligeså bemærkelsesværdig som orienteringstanken er det, at det efter udvalgets opfattelse »dog [må] antages, at tilsynet efter almindelige regler som udgangspunkt hæfter sammen med skyldneren for salæret til den antagne bistand.«¹⁰ Denne antagelse er ikke indlysende rimelig, men vil formentlig kunne motivere tilsynet til at lade skyldneren engagere den sagkyndige bistand, der måtte være nødvendig eller hensigtsmæssig.¹¹

Reglerne om kreditororientering og kreditorgodkendelse i henholdsvis § 15, stk. 4, og § 15, stk. 5, indeholder direktiver rettet mod tilsynet og spiller således ingen rolle for konkursvirkningerne eller i det hele taget retsvirkningerne i relation til skyldnerens formuesfære af dispositioner godkendt af tilsynet.¹² Denne klassifikation bekræftes af betalingsstandsningsudvalgets bemærkninger til reglerne i § 15, stk. 1, 4 og 5 (svarende til § 14, stk. 1, 4 og 5 i udka-

7 I de såkaldte betalingsstandsningsboer har skyldneren i reglen mere eller mindre frivilligt meddelt tilsynet en mere eller mindre omfattende fuldmagt.

8 Betænkningen s. 51.

9 Jfr. *Mogens Munch*: Konkursloven s. 573f og *Tvangsakkord* s. 86.

10 Betænkningen s. 51.

11 For den konkursretlige klassifikation af honorarkravet er det ligegyldigt, om tilsynet har godkendt aftalen, idet fortrinsret for et sådant krav udelukkende kan støttes på § 94, nr. 1. Kun »anden gæld« – d.v.s. andre krav end § 94, nr. 1-omkostninger – kan med tilsynets samtykke opnå fortrinsret efter § 94, nr. 2, jfr. betænkningen s. 57.

12 Jfr. herved *Mogens Munch*: U1983B.359.:

stet).¹³ At orienterings- eller godkendelsesproceduren ikke er fulgt, kan være et moment ved bedømmelsen af det subjektive grundlag for tilsynsansvar over for kreditorerne, men kan dog næppe ubetinget være selvstændigt ansvarsgrundlag. På den anden side må det betones, at (slavisk) iagttagelse af denne procedure ikke i sig selv vil kunne fritage tilsynet for sædvanligt professionsansvar.

Systemet i § 15, stk. 4 og stk. 5, er en udbygning af den sikkerhedsventil, som med ordene »uden kreditorernes samtykke« var indsat i den hidtidige regel om tilsynets godkendelsesbeføjelse i § 13, stk. 3, og som kom til verden i forbindelse med den endelige gennemførelse af konkursloven.¹⁴ Det var dog uklart, hvorledes kravet om »kreditorernes samtykke« skulle forstås.¹⁵ Under henvisning hertil oparbejdede betalingsstandsningssudvalget den orienterings- og godkendelsesprocedure, som med et par ændringer findes i § 15, stk. 4 og stk. 5. Som begrundelse for dette system er det i øvrigt anført, at der herved skabes mulighed for, at »tilsynet på en enkel måde [kan] blive orienteret om kreditorernes mening«, og at dette »efter udvalgets opfattelse i sig selv er vigtigt, eftersom det ikke kan udelukkes, at der for øjeblikket i nogle tilfælde sker tilsidesættelse af reglen om kreditorernes samtykke, fordi det anses for uoverkommeligt at overholde reglen«. ¹⁶ At metoden – forhåndsorientering til samtlige fordringshavere om enkeltdispositioner (§ 15,

13 Jfr. betænkningen s. 50, hvor det hedder: »Bestemmelserne i stk. 1, 4 og 5 indebærer ikke ændringer i skyldnerens muligheder for at disponere uden tilsynets godkendelse og heller ikke væsentlige ændringer i tilsynets muligheder for at godkende dispositioner uden kreditorernes medvirken. Med hensyn til det sidstnævnte spørgsmål er der dog sket en mindre ændring. De gældende regler går ud på, at betaling af gæld kun »bør« ske under visse omstændigheder, og at tilsynet ikke uden kreditorernes samtykke »bør« godkende visse dispositioner. Forslaget går derimod ud på, at betaling af gæld kun »må« ske under de pågældende omstændigheder, og at tilsynet på forhånd »skal« orientere kreditorerne om visse væsentlige dispositioner, der agtes foretaget. Herved pointeres, at det er særdeles vigtigt, at reglerne overholdes, og at der efter omstændighederne kan blive tale om ansvar for tilsynet, hvis det overskrider sin kompetence.«

14 Jfr. nærmere Folketingstidende 1976/77, 2. samling, tillæg B sp. 582.

15 Jfr. herom *Niels Ørgaard*: *Juristen* 1979.129 og om samtykkereglen i det hele taget *Mogens Munch*: *Konkursloven* s. 108 og *Betalingsstandsning* s. 245 ff.

16 Betænkningen s 19.

Dispositioner

stk. 4) – skulle udmærke sig ved at være særlig enkel, er ikke let at forstå, men på den anden side kan det dog konstateres, at godkendelsesmekanismen (§ 15, stk. 5) vil kunne fungere mere gnidningsløst end (iagttagelse af) den hidtidige samtykkenorm.

Efter § 15, stk. 4, 1. pkt., som blev indsat i orienteringssystemet under justitsministeriets behandling af betænkningssudkastet, skal tilsynet, hvis der er nedsat et kreditorudvalg, forud underrette udvalget om påtænkte, særligt væsentlige dispositioner. Denne bestemmelse vil efter justitsministeriets bemærkninger »navnlig have betydning i tilfælde, hvor en påtænkt disposition er af en sådan karakter, at tilsynet ikke skal udsende meddelelse til samtlige fordringshavere« (§ 15, stk. 4, 2. pkt.), og tilsigter – hvad der i betragtning af 1984-reformens hovedmotto ikke virker overraskende – »at styrke kreditorernes muligheder for indseende med tilsynets dispositioner«. ¹⁷ Med betalingsstandsningbetænkningen som udgangspunkt er § 15, stk. 4, 1. pkt., et supplement til bestemmelsen i 2. pkt. i denne regel, som med redaktionelle justeringer svarer til udvalgets udkast. Efter § 15, stk. 4, 2. pkt., skal tilsynet således endvidere – d.v.s. ved siden af underretningen til kreditorudvalget – forud underrette fordringshaverne om sådanne dispositioner, medmindre de er nødvendige af hensyn til bevarelsen af skyldnerens virksomhed, rimelig varetagelse af fordringshavernes fælles interesser i øvrigt eller erhvervelsen af dagliglivets fornødenheder. I det omfang de to bestemmelser overlapper hinanden, er den ene naturligvis overflødig, hvilket imidlertid ikke i sig selv kan skabe problemer i praksis. ¹⁸

Fællestrækket ved de to bestemmelser er, at de (kun) drejer sig om »særligt væsentlige dispositioner«. Der er imidlertid ikke tvivl om, at udvalgsreglen er mere vidtgående end fordringshaverreglen. Pligten til at underrette kreditorudvalget omfatter nemlig enhver særlig væsentlig disposition, medens (særlig væsentlige) dispositioner, der er nødvendige af hensyn til bevarelsen af skyldnerens virksomhed, rimelig varetagelse af fordringshavernes fælles inter-

¹⁷ Jfr. Folketingstidende 1983/84, 2. samling, tillæg A sp. 629f.

¹⁸ Om en fordringshaver skal have underretning som medlem af kreditorudvalget eller i sin egenskab af fordringshaver, kan være ligegyldigt, jfr. foran i kapitel 6.

esser i øvrigt eller erhvervelsen af dagliglivets fornødenheder, er undtaget fra den tilsvarende pligt i relation til fordringshaverne som helhed. Det kan således konstateres, at nedsættelse af kreditorudvalg udvider underretningspligten. På den anden side kan det ligeledes konstateres, at nedsættelse af kreditorudvalg ikke fører til nogen form for rabat i den almindelige pligt til at underrette samtlige fordringshavere.

Som udgangspunkt er tilsynet – ligesom hidtil efter § 13, stk. 3, 1. pkt. – på egen hånd beføjet til at godkende dispositioner nødvendige af hensyn til bevarelsen af skyldnerens virksomhed, rimelig varetagelse af fordringshavernes fælles interesser i øvrigt eller erhvervelsen af dagliglivets fornødenheder.¹⁹ Betalingsstandsningensudvalget var af den opfattelse, at en »eventuel indskrænkning i denne selvstændige kompetence for tilsynet ville ... kunne medføre en mindre effektiv forretningsgang i virksomheden«. ²⁰ Er der nedsat kreditorudvalg, skal tilsynet efter § 14, stk. 2, som stemmer med betalingsstandsningensudvalgets udkast, løbende holde udvalget underrettet om betalingsstandsningens forløb. Til denne ordning har justitsministeriet – i nogen grad i strid med udvalgets udgangspunkt – med reglen i § 15, stk. 4, 1. pkt., føjet pligt for tilsynet til forhåndsorientering om (særligt væsentlige) dispositioner *omfattet* af den normale godkendelsesbeføjelse. Begrænsningen til »særligt væsentlige« dispositioner må dog indebære, at underretningspligten kun gælder dispositioner, som ligger uden for eller på kanten af formålet med betalingsstandsningen (§ 12, stk. 1, nr. 3 og § 13, stk. 1, jfr. § 16d, stk. 1, nr. 1), og som ikke er forudset i den (hidtidige) rapportering til kreditorudvalget efter § 14, stk. 2.

Pligten efter § 15, stk. 4, 2. pkt., til – uanset om kreditorudvalg er nedsat eller ej – at forhåndsunderrette fordringshaverne omfatter »særligt væsentlige« dispositioner, som falder uden for tilsynets godkendelsesbeføjelse – d.v.s. (særligt væsentlige) dispositioner, som ikke er nødvendige af hensyn til bevarelsen af skyldnerens

19 Tilsynets godkendelsesbeføjelse er altså fortsat afgrænset på samme måde som skyldnerens adgang til på egen hånd at disponere uden omstødsrisiko efter § 72, stk. 2, jfr. nærmere *Betalingsstandsning* s. 243 ff.

20 Betænkningen s 19.

Dispositioner

virksomhed, rimelig varetagelse af fordringshavernes fælles interesser i øvrigt eller erhvervelsen af dagliglivets fornødenheder. Imidlertid er det noget usikkert, hvad godkendelsesbeføjelsen omfatter, og denne usikkerhed smitter af på tærsklen for underretningspligten.²¹ Trods skabt på samme læst som omstødsreglen i § 72, stk. 2, er der næppe tvivl om, at tilsynets beføjelse opleves som (og også er) mere vidtgående end skyldnerens muligheder for uden omstødsrisiko at disponere på egen hånd.²² Hvor underretningsgrænsen går, må bero på de konkrete forhold, herunder formålet med betalingsstandsningen. Forløber forberedelse af forhandling om tvangsakkord planmæssigt, er *pligten* til kreditororientering nærmest indholdsløs, medens denne pligt under likvidation som udgangspunkt må omfatte afhændelse af væsentlige aktiver. Som bidrag til fortolkningen af orienteringsnormen er det i betalingsstandsningssudvalgets bemærkninger anført, at »kreditorerne ikke [har] krav på alle detaljer i forbindelse med de påtænkte dispositioner, men kun de oplysninger, der er væsentlige for at bedømme dispositionen«, at »kreditorerne ... f.eks. ikke [kan] forlange at få oplyst medkontrahentens navn, hvis der i øvrigt gives tilstrækkelige oplysninger til bedømmelse af dispositionen«, og at der »i særlige tilfælde [kan] være grund til at undlade at oplyse kreditorerne om, hvem der handles med, f.eks. fordi der foreligger specielle konkurrenceforhold«.²³ Med disse – livsnære – bemærkninger som baggrund kan underretningspligten i mange tilfælde blive forvandlet til en skueret.

I § 15, stk. 5, som er modstykket til underretningspligten, og som med redaktionelle ændringer svarer til § 14, stk. 5, i betænkningssudkastet, er det i 1. pkt. bestemt, at påtænkte, særligt væsentlige dispositioner, såfremt fordringshavere, der repræsenterer en fjerdedel af de kendte usikrede fordringshavere, gør indsigelse, kun må gennemføres, såfremt tilsynet indkalder fordringshavere til et

21 Jfr. herved *Mogens Munch*: U1983B.359.

22 Jfr. *Betalingsstandsning* s. 243 ff. Usikkerheden forstærkes af indbyrdes modstridende motiver, jfr. *Mogens Munch*: Konkursloven s. 108 og *Betalingsstandsning* s. 234 f.

23 *Betænkningen* s. 50.

møde, og et flertal af de mødte fordringshavere godkender dispositionerne. Efter 2. pkt. er fordringernes beløb i begge henseender – d.v.s. såvel i relation til indsigelsesminoritetskravet som i relation til godkendelsesmajoritetskravet – afgørende, og efter 3. pkt. skal indsigelsen, hvis der har været udsendt underretning til fordringshaverne, være kommet frem til tilsynet inden 7 dage efter underrettningens afsendelse. I betænkningens kapitel med almindelige bemærkninger hedder det om indsigelses- og godkendelsessystemet, at »der herved i almindelighed [vil] kunne tilvejebringes løsninger, der kan accepteres af både skyldneren og af de enkelte kreditorer, således at konkursbegæring undgås«, og som kommentar til reglen i § 15, stk. 5, er det bemærket, »at skifteretten ikke kan træffe afgørelse i tilfælde af uenighed vedrørende de pågældende dispositioner, og at et eventuelt møde ... ikke skal foregå i skifterettens regie«. ²⁴ Det har således tilsyneladende ikke givet anledning til anfægtelser i udvalget at bringe en så bopræget regel i forslag. Konsekvensen af, at en påtænkt disposition stoppes ved en formel afstemning, vil formentlig næsten altid blive, at betalingsstandsningen bringes til ophør ved afsigelse af konkursdekret (på skyldnerens begæring).

Under anmeldt betalingsstandsning anvendt som baggrund for forberedelse af forhandling om tvangsakkord er underretnings- og godkendelsessystemet i § 15, stk. 4 og stk. 5, uden selvstændig betydning ved siden af de forhandlinger med fordringshaverne, som er et nødvendigt led i denne del af tvangsakkordprocessen, og det samme gælder, hvor der sigtes mod tilvejebringelse af en frivillig gældsordning for skyldneren. Dette system er derimod nærmest skræddersyet til likvidation eller til forlods konkursbehandling, hvilket på enhver måde svarer til de øvrige konsekvenser af 1984-reformens motto om øget kreditorindflydelse. Det må dog pointeres, at iagttagelse af orienterings- og godkendelsesproceduren ikke i sig selv vil kunne afløse et eventuelt tilsynsansvar over for glemte kreditorer. I denne henseende er det autoriserede middel stadig konkurs eller likvidation gennemført som tvangsakkord.

24 Betænkningen s. 19 og s. 50.

Dispositioner

Anmeldt betalingsstandsning er som nævnt i indledningen til nærværende kapitel et redskab, en rampe eller en proces, som kan føre til et af flere mulige resultater – konkurs, åbning af forhandling om tvangsakkord, frivillig gældsordning eller afvikling af skyldnerens virksomhed. Spørgsmålet om retsvirkningerne af dispositioner foretaget under betalingsstandsning kan derfor – som ligeledes nævnt til indledning – ikke besvares under ét, idet svaret afhænger af, hvad resultatet viser sig at blive. I de regler, der regulerer retsvirkningerne af dispositioner foretaget under anmeldt betalingsstandsning, er der i øvrigt kun med 1984-reformen sket ubetydelige ændringer.

At en skyldner under anmeldt betalingsstandsning fortsat råder over sin formue, er ikke ensbetydende med, at en disposition kan opretholdes i konkurs, eller at skyldnerens medkontrahent i konkurs har en særlig favorabel position.

De almindelige regler om omstødelse kan anvendes på dispositioner foretaget såvel før som efter fristdagen.²⁵ Hertil kommer imidlertid reglerne i § 72, stk. 1 og stk. 2, om dispositioner foretaget efter fristdagen. Omstødelse efter § 72 er betinget af, at skyldnerens medkontrahent var i ond tro med hensyn til fristdagen, men denne begrænsning har ingen selvstændig betydning, hvis skyldneren tilkendegiver at være under betalingsstandsning.²⁶ Efter § 72, stk. 1, kan betaling af gæld foretaget efter fristdagen fordres omstødt, medmindre gæld er dækket efter reglerne om konkursordningen, eller betaling var nødvendig for at afværge tab, og efter § 72, stk. 2, kan andre dispositioner – d.v.s. andet end betaling af gæld – foretaget efter fristdagen fordres omstødt, medmindre dispositionen var nødvendig af hensyn til bevarelse af skyldnerens virksomhed, rimelig varetagelse af fordringshavernes fælles interesser eller erhver-

25 Jfr. *Betalingsstandsning* s. 235 og s. 237.

26 Jfr. nærmere *Betalingsstandsning* s. 222 f om de subjektive betingelser for omstødelse efter § 72. Som konsekvens af gældssaneringsinstituttets indførelse blev ordene »at betalingsstandsning var indtrådt, eller at begæring om konkurs eller akkordforhandling var indgivet« i § 72, stk. 1 og stk. 2. 2. pkt., ved 1984-loven efter »akkordforhandling« suppleret med ordene »eller gældssanering«, jfr. gældssaneringsbetænkningen s. 121.

velse af dagliglivets fornødenheder. Af disse regler, som svarer til tilsynets godkendelsesbeføjelse (§ 15, stk. 4, 2. pkt.), er navnlig § 72, stk. 2, temmelig vidtgående.²⁷ At en disposition skulle have været forelagt tilsynet til godkendelse, er ikke i sig selv omstødelses- eller ugyldighedsgrund.²⁸

Har et af skifteretten beskikket tilsyn godkendt en betaling eller en disposition, kan omstødelse efter § 72, stk. 3, kun ske, hvis tilsynet åbenbart har overskredet sine beføjelser. Denne regel betyder, at tilsynssamtykke i realiteten eliminerer omstødelsesrisikoen.²⁹ Kun i mere graverende tilfælde vil der kunne blive tale om omstødelse af en tilsynsgodkendt disposition. Som eksempler er i konkurslovsudvalgets bemærkninger til reglen nævnt »bortskænkning af en betydelig gave eller dækning af en lånekreditor« samt »mislige transaktioner [foretaget] i forståelse med en kreditor eller en udenforstående«. ³⁰ Ved bedømmelsen af, om en disposition er omstødelig efter § 72, stk. 3, kan det næppe spille en selvstændig rolle, at den pågældende disposition skulle have været forelagt for kreditorerne.³¹ At underretningspligten er tilsidesat, er nemlig ikke ensbetydende med, at tilsynet åbenbart har overskredet sine beføjelser.

Bortset fra omstødelsesrisikoen efter § 72 har dispositioner foretaget af skyldneren uden om tilsynet samme status i konkurs som dispositioner foretaget tidligere. Krav stiftet uden tilsynets medvirken hører altså til blandt de almindelige konkurskrav (§§ 95–98). Gæld, som skyldneren efter fristdagen har pådraget sig med samtykke af et af skifteretten beskikket tilsyn, er derimod udstyret med konkursfortrinsret efter § 94, nr. 2. Ved 1984-reformen blev ordet »gæld« i den hidtidige version af § 94, nr. 2, ændret til »anden gæld« – d.v.s. andre krav end § 94, nr. 1-omkostninger. Med denne æn-

27 Jfr. nærmere *Betalingsstandsning* s. 224 ff, hvor § 72 er behandlet i detaljer, og hvor denne bestemmelse er sammenlignet med de almindelige regler om omstødelse.

28 Jfr. *Betalingsstandsning* s. 252 f og vistnok også *Mogens Munch*: U 1983B.359.

29 Jfr. nærmere *Mogens Munch*: Konkursloven s. 370 og *Betalingsstandsning* s. 247 ff.

30 Konkursbetænkningen s. 160.

31 Anderledes, men (ligeledes) med tvivl *Mogens Munch*: U 1983B.359.

Dispositioner

dring er det præciseret, at omkostninger til sagkyndig bistand m.v. ikke (ved tilsynsgodkendelse) kan bringes ind under § 94, nr. 2, og at sådanne omkostninger (uden hensyn til eventuel tilsynsgodkendelse) kun er udstyret med fortrinsret, hvis de opfylder rimelighedskriteriet i § 94, nr. 1.³²

Meningen med reglen i § 94, nr. 2, er at skabe mulighed for nødvendig kredit til en virksomhed under betalingsstandsning.³³ Kan skyldnerens ubehæftede aktiver forventes at give dækning til § 94-kravene, er *konkursrisikoen* ved kreditgivning med tilsynets samtykke da også behersket, men viser det sig, at der (mod forventning) kun bliver dækning til den egentlige konkursmassegæld (§ 93), er § 94-fortrinsretten naturligvis illusorisk.³⁴ Fortrinsret efter § 94, nr. 2, er ikke betinget af, at tilsynet har holdt sig til § 15-beføjelsen. Ligger dispositionen blot inden for rammerne af § 72, stk. 3, opnås fortrinsretten, men har tilsynet åbenbart overskredet sine beføjelser, vil den pågældende disposition kunne omstødes, og i så fald fortabes fortrinsret efter § 94, nr. 2.³⁵

Tilsynssamtykke kan være begrænset til en bestemt disposition, men tilsynet kan også godkende, at skyldneren (indtil videre) inden for visse rammer kan disponere på egen hånd. Godkender tilsynet, at skyldneren (eventuelt med nogle indskrænkninger) kan fortsætte driften af sin virksomhed, må godkendelsen omfatte krav, der stiftes som led heri. En sådan rammegodkendelse får således indirekte til følge, at lønkrav, indeholdt foreløbig A-skat, moms krav, erstatningskrav og andre krav opstået i forbindelse med den tilladte drift af skyldnerens virksomhed i konkurs hører til i § 94, nr. 2.³⁶ At et kontraktsforhold fortsættes hen over fristdagen, er dog ikke uden videre ensbetydende med, at skyldnerens forpligtelser efter kon-

32 Jfr. betænkningen s. 57f samt foran i note 11.

33 Jfr. konkursbetænkningen s. 188.

34 Er der tale om en virksomhed uden (væsentlige) ubehæftede aktiver, som det f.eks. ofte er tilfældet i et kriseramte landbrug, vil kreditgivning udelukkende i til-lid til § 94, nr. 2, således være temmelig letsindig. Efter omstændighederne vil til-synet kunne drages til ansvar for den udækkede del af § 94-kravene.

35 Jfr. konkursbetænkningen s. 188 samt *Betalingsstandsning* s. 250.

36 Jfr. *Mogens Munch: Konkursloven* s. 431 og *Betalingsstandsning* s. 251 ff.

trakten i konkurs løftes op på § 94-niveau.³⁷ I U 1981.219 antog Højesteret således, at bidrag til en ejerforening for ydelse af vand, el m.v. til nogle ejerlejligheder, som et selskab under betalingsstandsning ejede – uanset at selskabet under betalingsstandsningen havde oppebåret leje fra ejerlejlighedslejerne – ikke kunne anses for gæld, som skyldneren efter fristdagen havde pådraget sig med tilsynets samtykke.³⁸

Fortrinsretten efter § 94, nr. 2, understøttes af reglen i § 16c, som med en ændring affødt af den obligatoriske tilsynsordning svarer til den hidtidige regel i § 14.³⁹ Er en ydelse, for hvilken der skal svares vederlag, overgivet til skyldneren, efter at skifteretten har modtaget anmeldelse om betalingsstandsning, kan ydelsen efter § 16c, stk. 1, 1. pkt., kræves tilbage, medmindre tilsynet tiltræder aftalen, og hvis tilsynet tiltræder aftalen, skal der, såfremt forfaldstiden for modydelsen ikke er kommet, efter § 16c, stk. 1, 2. pkt., på opfordring stilles sikkerhed for denne. Er der rådet således over ydelsen, at den ikke kan tilbageleveres i væsentligt uforandret stand, er vederlaget i konkurs efter § 16c, stk. 2, omfattet af § 94, nr. 2.⁴⁰

Anvendelse af § 16c er betinget af, at overgivelse er sket, efter at skifteretten har modtaget anmeldelse om betalingsstandsning. Er ydelsen – uden ejendomsforbehold (eller kontantforbehold) overgivet til skyldneren før dette tidspunkt (klokkeslættet for skifterettens modtagelse af anmeldelsen om betalingsstandsning), må leverandøren affinde sig med samme skæbne som skyldnerens andre (simple) kreditorer.⁴¹ Reglen i § 16c skal på den anden side anvendes, selv om tilsynet ikke har haft kendskab til leverancen (og der-

37 Jfr. nærmere *Betalingsstandsning* s. 262 ff samt *Mogens Munch*: U 1980B.270.

38 Jfr. *Jørgen Gersing*: U 1981B.293 (kommentar til dommen) samt *Peter Blok*: *Ejerlejligheder* s. 264 og *Mogens Munch*: *Konkursloven* s. 431 f.

39 Ændringen består i, at ordene »efter at skifteretten har beskikket tilsyn« i § 14 (under justitsministeriets behandling af betalingsstandsningssudvalgets udkast) blev ændret til »efter at skifteretten har modtaget anmeldelse om betalingsstandsning«, jfr. Folketingstidende 1983/84, 2. samling, tillæg A sp. 633.

40 Er det konkursboet, der har rådet over ydelsen, hører vederlaget dog efter § 16c, stk. 2, til i § 93, nr. 3.

41 Jfr. nærmere om begrebet overgivelse *Mogens Munch*: *Konkursloven* s. 263 f med henvisninger til den formueretlige litteratur.

Dispositioner

for ikke har haft mulighed for at tage stilling til aftalen), og indebærer således, at der uden tilsynets godkendelse vil kunne skabes konkursfortrinsret efter § 94, nr. 2.⁴² Der må dog kunne indlægges den begrænsning i § 16c, at en medkontrahent, der trods kendskab til betalingsstandsningen (og tilsynsbeskikkelsen) i forståelse med skyldneren har overgivet sin ydelse uden om tilsynet, må affinde sig med status som almindelig konkurskreditor.⁴³ § 16c omfatter enhver ydelse, der efter sin beskaffenhed er tilbagegivelig, herunder også pengeydelse. Uden for bestemmelsens domæne falder derimod ydelser, der efter deres art ikke kan tilbagegives som f.eks. arbejds- eller serviceydelse, hvilket udtrykkeligt er fastslået med højesteretsdommen i U 1981.219.⁴⁴

Som det er fremgået, vil det dominerende praktiske resultat i *konkurs* være, at dispositioner foretaget under forudgående anmeldt betalingsstandsning ikke vil kunne omstødes, og at krav hidrørende fra denne periode vil være udstyret med fortrinsret efter § 94.

De konkursorienterede overvejelser går i realiteten igen, hvor anmeldt betalingsstandsning benyttes til forberedelse af forhandling om tvangsakkord. Tilsynsgodkendelse eliminerer omstødelsesrisikoen (også hvis akkordforsøget mislykkes med konkurs som resultat), og gæld stiftet med tilsynets samtykke berøres ikke af akkorden (§ 158, stk. 2, nr. 2, jfr. § 94, nr. 2). Også med akkordtillidsmændenes samtykke kan der i forberedelsesperioden stiftes krav, som ikke berøres af akkorden (§ 158, stk. 2, nr. 3), men i modsætning til tilsynsgodkendt gæld har gæld stiftet med tillidsmændenes samtykke ikke fortrinsret i konkurs.⁴⁵ Det skal i denne forbindelse

42 I realiteten er § 16c – hvad der yderligere er understreget med 1984-ændringen – udtryk for en ordning svarende til den opfattelse af retsstillingen under udsættelse med behandlingen af en konkursbegæring efter § 48a i den gamle konkurslov, som blev sprængt med højesteretsdommen i U 1972.96, jfr. nærmere *Betalingsstandsning* s. 35 ff (og s. 256).

43 Jfr. herved *Mogens Munch*: Konkursloven s. 113 samt *Betalingsstandsning* s. 256 og *Konkursret* s. 49 med note 31, men anderledes *Gomard*: *Juristen* 1975.385.

44 Jfr. *Jørgen Gersing*: U 1981B.293 (kommentar til dommen) samt *Mogens Munch*: Konkursloven s. 113 og *Betalingsstandsning* s. 256.

45 Jfr. nærmere *Tvangsakkord* s. 97 ff om dispositionsmiljøet før og efter åbning af forhandling om tvangsakkord.

pointeres, at akkordfortrinsret begrundet i § 94, nr. 2, ikke genopstår, hvis skyldneren efter akkordens stadfæstelse erklæres konkurs med ny fristdag.⁴⁶ Ud over konkursrisikoen for manglende dækning til § 94-kravene kan kreditgivning *udelukkende* i tillid til § 94, nr. 2, altså være farlig i den forstand, at fortrinsretten ikke lever videre efter stadfæstelse af tvangsakkord.⁴⁷

Et forslag til frivillig akkord kan selvsagt kun tænkes rettet til dem, der ved iværksættelse af forsøget på at tilvejebringe en sådan ordning havde (simple) krav på skyldneren, medens de omkostninger, der opstår i forbindelse med akkordens etablering, samt de fordringer, der i øvrigt måtte opstå efter dette tidspunkt, fornuftigvis ikke kan søges inddraget under akkordeffekten.⁴⁸ Resulterer en anmeldt betalingsstandsning i en frivillig akkord, spiller tilsynsgodkendelse af gæld stiftet undervejs således ingen selvstændig rolle.⁴⁹ Reglerne om omstødelse kan ikke benyttes i forbindelse med en frivillig gældsordning, hvorfor tilsynsgodkendelse heller ikke omstødelsesmæssigt spiller en rolle, hvis en betalingsstandsning munder ud i en sådan ordning.⁵⁰ Erklæres en skyldner, der har opnået en frivillig gældsordning, senere konkurs, er det for den konkursretlige klassifikation ligegyldigt, at gæld stiftet under tilvejebringelsen af ordningen er godkendt af et betalingsstandsningstilsyn. Når fristdagen bortfalder definitivt, bortfalder også fortrinsret efter § 94, nr. 2,

46 Jfr. *Tvangsakkord* s. 19 ff og s. 100. Efter landsretternes praksis kan der ikke tages helt så håndfast på § 94, nr. 1-fortrinsretten, jfr. nærmere foran i kapitel 5 note 33.

47 Akkordfristdagen vil dog inden for rammerne af sløjfereglen i § 1, stk. 3, kunne fastholdes som konkursfristdag, jfr. nærmere foran i kapitel 2 ved note 18.

48 I betalingsstandsningsbetænkningen (s. 20) opfattes omkostningsfortrinsretten i frivillig akkord noget misvisende som begrundet i § 94, nr. 1-fortrinsretten i konkurs og i tvangsakkord, jfr. foran i kapitel 5 ved note 49.

49 Konkurslovsudvalgets bemærkninger (betænkningen s. 66 og s. 83) om, at der normalt ikke vil være behov for at beskikke tilsyn under betalingsstandsning, passer med andre ord fuldt ud, hvor skyldneren opnår en frivillig gældsordning, jfr. *Tvangsakkord* s. 96 og foran i kapitel 5.

50 Noget andet er, at frivillig omstødelse efter omstændighederne vil kunne gennemføres under trussel om, at en ordning ellers vil blive tilvejebragt i form af tvangsakkord, men en sådan trussel vil umuligt kunne tænkes benyttet mod aftaler indgået efter, at forsøget på at opnå en gældsordning blev iværksat.

Dispositioner

og på samme måde som i konkurs efter stadfæstet tvangsakkord hører oprindelige gældsordningsmassekrav i en senere konkurs til blandt de almindelige konkurskrav. Sammenfattende kan det konstateres, at retsvirkningerne af tilsynsgodkendelse, hvad der ikke er så mærkeligt, er uden selvstændig betydning i en frivillig gældsordning. Tilsynsreglerne var netop fra første færd orienteret mod konkurs. Nyheden i 1984-reformen er, at betalingsstandsningensinstitutet som helhed er blevet orienteret i denne retning.

Hvor anmeldt betalingsstandsning anvendes som baggrund for likvidation uden konkurs (eller tvangsakkord), er godkendelsesretsvirkningerne ligesom i frivillig akkord paradoksalt nok uden selvstændig betydning. § 94 nr. 2, har dog utvivlsomt indirekte betydning for etablering af boeffekten i de såkaldte betalingsstandsningboer, idet kreditorprotest mod afvikling under betalingsstandsning – så længe betalingsstandsningsfristedagen er fastholdt – uden videre vil kunne kvæles ved at lade boet overgå til konkursbehandling. Det egentlige fundament for betalingsstandsningenslikvidation skal imidlertid findes i reglerne om kreditorinformation (§ 12), kreditorudvalg (§ 13), skifteretskontrol (§ 13, jfr. § 16d), kreditorudvalg (§ 14) samt i reglerne om forhåndsunderretning og forhåndsgodkendelse (§ 15, stk. 4 og stk. 5). Følges disse regler, må betalingsstandsningenslikvidation vistnok betragtes som forsvarlig, og hertil kommer, at en kreditor, som forholder sig passivt over for de (mange) meddelelser, der udgår fra tilsynet, måske ligefrem hermed stiltiende har givet afkald på retten til at få skyldneren erklæret konkurs.⁵¹ Betalingsstandsningensudvalget var ikke i stand til at »formulere nogen brugbar skillelinie mellem acceptable og uacceptable afviklinger i betalingsstandsning« og satte under hensyn hertil i stedet for kræfterne ind på at opbygge regler til »styrkelse af kreditorernes stilling«.⁵² Efter afsluttet betalingsstandsningenslikvidation vil skyldneren, ofte oven i købet med betalingsstandsningsfristedagen

51 Jfr. herved kendelserne i U1972.285 og U1976.578 samt foran i kapitel 3 note 37. Tilbage står et muligt – men efter omstændighederne overskueligt – tilsynsansvar over for glemte kreditorer. Et sådant ansvar vil dog i almindelighed være begrænset til betalingsstandsningsdividenden af de glemte krav.

52 Betænkningen s. 10.

som fristdag, kunne opnå gældssanering.⁵³ I realiteten er der med bureaukratiseringen af betalingsstandsningensinstituttet og introduktionen af gældssaneringsinstituttet – om end indirekte og uudtalt – ved dobbeltreformen af 1984 blevet opstillet et stativ for forenklet insolvenslikvidation af enkeltmandsforetagender (og interessentskaber). At rekonstruktionshensynet bag betalingsstandsningensinstituttet hermed i nogen grad er sat i skygge, er noget andet.⁵⁴

53 Jfr. kapitel 1 ved og i note 29.

54 Jfr. kapitel 1 ved og i note 24.

Bogdata og bogforkortelser

- Andersen, Jens Anker: Auktioner, 1980.
Andersen, Jens Anker: Brugeligt pant, 1981.
Andersen, Jens Anker: Rentereglen i tinglysningslovens § 40, stk. 4, 1984.
Andersen, Jens Anker: Tvangsfuldbyrdelse, 1981.
Andersen, Jens Anker, Preben Skouvig, Poul Sørensen og Allan Walbom: Fogedsager, 1979.
Andersen, Jens Anker, Lene Pagter Kristensen, Ole Unmack Larsen og Hugo Wendler Petersen: Kreditkøbsloven, 1983.
Blok, Peter: Ejerlejligheder, 1982.
von Eyben, W. E.: Panterrettigheder, 7. udg., 1984.
Gomard, Bernhard: Fogedret, 3. udg., 1981.
Gomard, Bernhard: Skifteret, 2. udg., 1969.
Gomard, Bernhard: Tillæg til obligationsretten i en nøddeskal, 1977.
Gram, Bert Bo og Bent Mebus: Værdipapircentralen, 1984.
Jacobsen, Christen Boye: Lov om en værdipapircentral, 1983.
Munch, Mogens: Konkursloven af 1977 med kommentarer, 3. udg., 1983.
Nørager-Nielsen, Jacob og Søren Theilgaard: Kreditkøb, 1983.
Taksøe-Jensen, Finn: Udlæg, 1977.
Ørgaard, Niels (red.): Artikler om konkurs og tvangsakkord, 1984.
Ørgaard, Niels: Betalingsstandsning, 1979. – Citeret: *Betalingsstandsning*.
Ørgaard, Niels: Konkursret, 2. udg., 1977 – Citeret: *Konkursret*.
Ørgaard, Niels: Tvangsakkord, 1981. – Citeret: *Tvangsakkord*.

Sagregister

- afkald på konkurs 43
- akkordomkostninger i konkurs 71
- akkordtillidsmænd 59
- anmeldelse om betalingsstandsning 30
- arrestforbud 87
- arrestsuspension 88

- beskikkelse af tilsyn 60, 62
- betaling af gæld 108
- betalingsstandsning under akkordforhandling 39
- betalingsstandsningsperioden 44
- bistand 57
- bistandshonorar 61
- brugeligt pant 94

- ejendomsforbehold 94
- ejerpantebreve i driftsaktiver 98, 102

- forlængelse af betalingsstandsning 47
- formålskontrol 35
- fristdagen 21
- fristdagsfundamenter 22
- fristdagssløjferegler 25
- fristdagsvirkninger 21

- gæld stiftet med tilsynsamtykke 118, 121
- gældssanering 18, 22, 123

- håndpanteret 93

- ikrafttrædelse 1
- informationspligt 33
- insolvente dødsboer 23

- internationale ejendomsforbehold 94

- konkursafkald 43, 122
- konkursbegæring som incasso-middel 28
- konkursbegæring under akkordforhandling 39
- konneks modregning 105
- kort konkursudsættelse 39
- kreditorgodkendelse (af dispositioner) 110, 114, 120
- kreditorinformation 33
- kreditor møde 32
- kreditorudvalg 78
- kreditorunderretning (om dispositioner) 110, 117
- kreditorvejledning 34

- leasing 93
- leverancer efter betalingsstandsning 119
- likvidation af selskaber 24
- lønmodtagerrepræsentation i kreditorudvalg 79

- meddelelse om ophør 55
- modregning i konkurs 103
- modregning i tvangsakkord 105
- modregning under betalingsstandsning 104

- omkostninger i frivillig akkord 76
- omkostninger i konkurs 69
- omkostninger i tvangsakkord 76
- omkostningsfortrinsret 69, 110, 117

- omstødelige panterettigheder 95, 98
- omstødelse af dispositioner 116
- ophør af betalingsstandsning 52
- overgangsregler 1

- pantebrevsydelseskonto 100
- panteret i fondsaktiver 93
- panteret i nødvendige driftsaktiver 96
- panteret i simple fordringer 93
- panthaveres retsstilling 93

- regnskabsaflæggelse (over for tilsynet) 108
- retsvirkninger af tilsynssamtykke 117, 120
- retsvirkningerne af dispositioner 116

- sagkyndig bistand 69, 109
- sale and lease back 94
- selskabsdannelse som rekonstruktion 11
- sikkerhedsstillelse for lønkrav 106
- sikkerhedsstillelse for tilsynshonorar 74
- sikringsakter ved udlæg 89
- skifteretskontrol 35
- skyldnerens dispositionsret 107

- skyldnerens udeblivelse fra kreditormøde 38
- standardvejledning 34
- statsgaranti for tilsynshonorar 75
- stille betalingsstandsning 11

- termskontobeslutning 100
- tilsyn 57
- tilsynets godkendelsesbeføjelse 113
- tilsynets opgaver 67
- tilsynsansvar 19, 83, 111, 115, 118, 122
- tilsynsgodkendt gæld 117
- tilsynshonorar 74
- tilsynssamtykke 108, 118

- udlægsforbud 87
- udlægssikringsakter 89
- udlægssuspension 88
- udsættelse af konkursbegæring 38
- udækkede pantefordringer i driftsaktiver 101
- underpanteret 94
- underretning til kreditorudvalg 82, 112

- vejledningskrivelse 34

- ydelser efter betalingsstandsning 119